

Lauri Lantela

Nuorten hyvinvointioppimisen tukeminen kompleksisessa toimintaympäristössä

LAPIN YLIOPISTO
UNIVERSITY OF LAPLAND

LAURI LANTELA

Nuorten hyvinvointioppimisen tukeminen kompleksisessa toimintaympäristössä

Akateeminen väitöskirja, joka Lapin yliopiston kasvatustieteiden
tiedekunnan suostumuksella esitetään julkisesti tarkastettavaksi
Lapin yliopiston luentosalissa 11 elokuun 27. päivänä 2021 kello 12

LAPIN YLIOPISTO
UNIVERSITY OF LAPLAND

Rovaniemi 2021

Lapin yliopisto
Kasvatustieteiden tiedekunta

Väitöskirjan ohjaajat:

Professori Tuija Turunen, Lapin yliopisto
Emeritusprofessori Raimo Rajala, Lapin yliopisto

Väitöskirjan esitarkastajat:

Professori emeritus Jouni Välijärvi, Jyväskylän yliopisto
Dosentti Tomi Kiilakoski, Nuorisotutkimusseura

Vastaväittäjä:

Emeritusprofessori Jouni Välijärvi, Jyväskylän yliopisto

Taitto: Taittotalo PrintOne

Acta electronica Universitatis Lapponiensis nro 315

ISBN 978-952-337-271-9

ISSN 1796-6310

<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-337-271-9>

Tiivistelmä

Tämän väitöskirjan tavoitteena oli muodostaa nuorten, vanhempien ja ammattilaisten näkemyksiä yhdistämällä tietoa siitä, kuinka nuoren hyvinvointioppimista voidaan tukea kompleksisessa toimintaympäristössä. Hyvinvointioppimista käsitteellistettiin hyvinvoinnin, osallisuuden ja toimijuuden teorioilla ja kompleksisen toimintaympäristön kuvauksessa hyödynnettiin toiminnan teoriaa. Tutkimuksessa perheen merkitystä tarkasteltiin erityisesti nuorten osallisuuden ja toimijuuden valmiuksien muodostumisen näkökulmista ja koulua palveluita osallisuuden ja toimijuuden yhteisöllisen mahdollistamisen ympäristönä.

Väitöskirja koostuu kolmesta osatutkimuksesta, joista kaksi toteutettiin Lapsi ja perhepalveluiden muutosohjelman yhteydessä Lapissa (2017-2018) toteutetussa alueellisessa tutkimushankkeessa. Tutkimuksessa yhdistettiin 9. -luokkalaisilta etelä-pohjalaisilta (N=429) ja lappilaisilta (N=440) nuorilta, vanhemmilta ja huoltajilta (N=289), sekä ammattilaisilta (N=22) kerättyjä määrällisiä ja laadullisia aineistoja. Aineistot kuvasivat nuoren hyvinvointia, toimijuutta ja osallisuutta nuoren perheessä ja koulussa sekä koulun palveluissa. Ensimmäisessä osatutkimuksessa tavoitteena oli selvittää nuoren perhetaustan yhteyttä nuoren sosioemotionaalisiin taitoihin. Tutkimuksessa tehtiin kvantitatiivisia analyyseja ja siinä käytettiin nuorilta kerättyä kyselylomakeaineistoa. Toisessa osatutkimuksessa tarkasteltiin perheen ja ammattilaisten merkitystä nuoren hyvinvoinnille, osallisuudelle ja toimijuudelle ja analyytit perustuivat nuorten kyselylomakeaineistoihin ja ammattilaisten haastatteluihin. Kolmannessa osatutkimuksessa hyödynnettiin nuorten sekä vanhempien kyselylomakeaineistoja ja kvantitatiivisia ja kvalitatiivisia analyyseja selvittäessä nuorten perhetaustan vaikutusta avun hakemiseen hyvinvoinnin ongelmassa, sekä vanhempien ja huoltajien näkemyksiä koulun roolista hyvinvoinnin ja osallisuuden tukemisessa.

Osatutkimusten kvantitatiivisissa analyyseissa perhetekijät selittivät sosioemotionaalisia taitoja, osallisuutta, toimijuutta, hyvinvointia sekä avun hakemisen halukkuutta paikoin voimakkaasti ja ammattilaisten merkitys korostui erityisesti nuorten vaikuttamiseen asennoitumisessa. Lisäksi kvantitatiivinen ja kvalitatiivinen analyysi osoittivat, että nuoret ja vanhemmat luottavat voimakkaasti kouluun hyvinvoinnin tuen tarpeiden tilanteissa. Osatutkimusten empiirisiä tuloksia kokoava perheen ja koulun vuorovaikutuksessa muodostuvan kompleksisen hyvinvointioppimisen ympäristön tarkastelu korosti palveluiden järjestämistä nuoren näkökulmasta tarkoituksenmukaiseksi kokonaisuudeksi. Tämä tarkoittaa nuorelle ennen kaikkea matalan kynnyksen hyvinvoinnin ja osallisuuden tukea, joka rakentuu nuoren yksilölliset lähtökohdat huomioivissa arkipäiväisissä kohtaamisissa eri alojen ammattilaisten kanssa.

Avainsanat: Nuorten hyvinvointi ja osallisuus, ennaltaehkäisevä hyvinvointityö, toimijuus, hyvinvointioppiminen, toiminnan teoria

Abstract

The aim of this dissertation was to form knowledge on how young people's well-being socialization can be supported in a complex operating environment. This was done by combining the views of young people, parents, and professionals. Well-being socialization was conceptualized with theories of well-being, inclusion, and agency, and theory of action was utilized in the description of the complex operating environment. The study examined the role of the family in particular from the perspectives of the development of young people's capacity for participation and school services as an environment for inclusion and empowerment.

The dissertation consists of three sub-studies, two of which were carried out in a regional research project carried out in Lapland (2017-2018) in connection with the Programme to address reform in child and family services (LAPE). The study combined quantitative and qualitative data collected from 9th graders from South Ostrobothnia (N = 429) and Lapland (N = 440), from parents and guardians (N = 289), and professionals (N = 22). The data described the young person's well-being, agency, and inclusion in the family and school, as well as in-school services. The aim of the first sub-study was to examine the connection between the young person's family background and the young person's socio-emotional skills. Quantitative analyzes were performed in the study and questionnaire data collected from young people were used. The second sub-study examined the role of the family and professionals in the well-being, inclusion, and empowerment of young people. The analyzes were based on questionnaire data from young people and interviews with professionals. The third sub-study examined the effect of young people's family background on seeking help in welfare problems, as well as parents' and guardians' views on the role of school in supporting well-being and inclusion. It used quantitative and qualitative data collected via questionnaires from young people and parents.

In the quantitative analyzes of the sub-studies, family factors strongly explained socio-emotional skills, inclusion, agency, well-being, and willingness to seek help. The importance of professionals was significant in influencing young people's attitudes towards participation. In addition, the quantitative and qualitative analysis showed that young people and parents have a high level of trust in school in situations of wellbeing support needs. The examination of the complex welfare learning environment formed by the interaction of family and school, which brings together the empirical results of the partial studies, emphasized the organization of services into an appropriate whole from the young person's point of view. This means, above all, low-threshold support for young people's well-being and inclusion, which is built on everyday encounters with professionals in different fields that consider the young person's individual starting points.

Keywords:

Well-being and inclusion of young people, preventive well-being work, well-being socialization, theory of action

Kiitokset

Kiitos työni ensimmäiselle ohjaajalle professori Tuija Turuselle kannustavasta ja eteenpäin suuntaavasta ohjauksesta sekä työni toiselle ohjaajalle professori emeritus Raimo Rajalalle alkuvauhdeista ja tuesta menetelmällisissä kysymyksissä. Ilman teitä tämä työ ei olisi alkanut eikä tullut valmiiksi.

Kiitos väitöskirjan artikkeleiden kanssakirjoittajille. Kiitos Lape-hankkeen tutkijaryhmälle, professori Merja Laitiselle, yliopistonlehtori Anna Nikupeterille, yliopistonlehtori, dosentti Jaana Leinoselle, yliopisto-opettaja Henna Nurmelle ja yliopistonlehtori Kati Kalliselle. Kiitos kolmannen artikkelin kirjoittajaparille, yliopistonlehtori, dosentti Suvi Lakkalalle. Teillä on ollut suuri merkitys tämän väitöskirjan sisältöön, on ollut antoisaa tutkia ja oppia kanssanne.

Kiitos työni esitarkastajille, professori emeritus Jouni Välijärvelle ja vastaavalle tutkijalle, dosentti Tomi Kiilakoskelle myönteisistä ja kannustavista kommenteista sekä tarkoista ja kriittisen rakentavista huomioista ja hyvistä ehdotuksista työni viimeistelyvaiheessa. Samoilla sanoilla kiitän isossa seminaarissa työtäni oponnoineita yliopistonlehtori, dosentti Tanja Äärelää ja lehtori Mika Ala-Vaikkaa sekä tohtoriseminaariryhmääni ja tutkimustani sen eri vaiheissa konferensseissa ja muissa tilaisuuksissa kommentoineita tutkijoita.

Kiitos tilastotieteen lehtori Pekka Vasarille ja yliopistonlehtori Marianne Silénille avusta. Kaikkiin kiperiin kysymyksiin löytyi kanssanne aina nopeasti vastaus. Kiitos kasvatustieteiden tiedekunnan kannustaville, innostaville ja erinomaisen mukaville työkavereille hyvästä seurasta ja asiantuntemuksenne jakamisesta.

Vielä kerran kiitos tutkimuksen aineistonkeruuseen osallistumisesta eteläpohjalaisille ja lappilaisille nuorille sekä vanhemmille ja ammattilaisille. Osallistumisenne mahdollisti tämän väitöskirjan tekemisen. Erityiskiitos nuorille niistä neuvoista ja elämänohjeista, joita jätitte tutkijalle pohdittavaksi lomakkeiden vapaisiin kenttiin.

Kiitos vanhemmilleni, siskoille ja veljelle, lähisukulaisilleni sekä kavereilleni tuesta ja väittelysparrauksesta vuosien varrella. Perheellä ja kavereilla on ammattilaisten ohella iso merkitys ihmisen kokonaisvaltaiselle hyvinvoinnille ja kehitykselle. Jos ette usko, niin lukekaa tämä opinnäytetyö.

Lopuksi haluan kiittää vaimoani tuesta ja joustosta sekä lapsiamme leikkiseurasta. Olette minulle äärettömän rakkaita.

Lappajärven Mukilassa, 15.7.2021

Alkuperäiset artikkelit

- I Lantela, L. ja Rajala, R. 2019. Perheympäristön yhteys 9.-luokkalaisten itsearviointeihin tunneälytaitoihin. *Kasvatus* 50(1), 20-33.
- II Lantela, L., Nurmi, H., Nikupeteri, A., Kallinen, K., Laitinen, M., Leinonen, J., Turunen, T. ja Vasari, P. 2020. Perheen ja ammattilaisten merkitys nuorten osallisuuden tukemisessa. *Nuorisotutkimus* 38(3), 23-39.
- III Lantela, L. & Lakkala, S. 2020. The role of comprehensive schools in supporting the well-being of Northern-Finnish young people as perceived by the young people, parents and carers. *Education in the North* 26(3), 125-140.

Sisällysluettelo

Tiivistelmä	3
Abstract	4
Kiitokset	5
Alkuperäiset artikkelit	6
1. Johdanto	8
1.1. Tutkimuksen lähtökohdat ja konteksti	8
1.2. Tutkimuksen tavoitteet ja tutkimuskysymys	10
2. Teoreettinen tausta	12
2.1. Toiminnan teoria ja kompleksinen toimintaympäristö.....	12
2.2. Hyvinvointioppiminen.....	16
3. Monimenetelmätutkimuksen toteuttaminen	21
3.1. Tutkimusstrategia ja tutkimusprosessi.....	21
3.2. Aineistojen keruu ja tutkimukseen osallistujat.....	24
3.3. Aineistojen analyysi.....	27
4. Osatutkimusten tulokset	33
4.1. Perheympäristön merkitys nuorten sosioemotionaalisille taidoille.....	33
4.2. Perheen ja ammattilaisten merkitys nuorten osallisuuden tukemisessa.....	38
4.3. Koulun rooli nuorten hyvinvoinnin tukemisessa	43
4.4. Väitöskirjan tekijän kontribuutiot osatutkimuksissa.....	46
5. Tuloksia kokoava pohdinta ja johtopäätökset	49
6. Tutkimuksen luotettavuus, eettisyys ja jatkotutkimusehdotukset	54
Lähteet	58
LIITE 1. Aineistonkeruupyyntö luokanvalvojalle. 1. aineistonkeruu.....	64
LIITE 2. Ohje aineiston keruuseen luokanvalvojalle, 1. aineistonkeruu.....	65
LIITE 3. Tunneälytaitokyselyn kysymykset, 1. aineistonkeruu.....	66
LIITE 4. Aineistonkeruupyyntö 1, LAPE, nuorten kysely.....	68
LIITE 5. Ongelma aineistonkeruussa, sähköposti	70
LIITE 6. Aineistonkeruun uudelleenkäynnistys, sähköposti.....	71
LIITE 7. Aineistonkeruupyyntö, LAPE, vanhempien kysely.....	72
LIITE 8. Hyvinvointi- ja osallisuuskysely nuorille 2018.....	74
LIITE 9. Hyvinvointi- ja osallisuuskysely vanhemmille ja huoltajille 2018.....	86
Alkuperäiset artikkelit	98

1. Johdanto

1.1. Tutkimuksen lähtökohdat ja konteksti

Nuorten hyvinvointi on koulun opetus- ja kasvatustehtävän ja yhteiskunnallisen tehtävän kannalta keskeinen ilmiö; koulun tulee tarjota jokaiselle oppilaalle turvallinen ja hyvinvointia tukeva kasvuympäristö, sekä mahdollisuus sellaisten tietojen, taitojen, arvojen ja asenteiden omaksumiseen, jotka ovat tärkeitä myöhemmän elämän hyvinvoinnille ja hyvinvointiyhteiskunnan jäsenenä toimimiselle (Opetushallitus 2014). Lasten ja nuorten peruskoulussa kokema hyvinvointi ja sen jälkeinen, nuoruuden ja varhaisaikuisuuden hyvinvointi ovat myös tärkeitä koulun kehittämisen ja arvioinnin näkökulmia (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2018), jotka ovat esillä usein esimerkiksi kiinnitettäessä huomiota koulukiusaamiseen tai peruskoulun jälkeiseen syrjäytymiseen (Väljärvi 2019). Koulun moniulotteisuus hyvinvoinnin ympäristönä näkyy laajojen tavoitteiden lisäksi hyvinvoinnin tukeen ja opetuksen ja kasvatuksen toimintoihin osallistuvina eri alojen ammattilaisten läsnäolona, sekä esimerkiksi monitoimijuuden ja monialaisuuden korostumisena yhteisöllisen oppilashuollon periaatteissa (Lakkala, Turunen, Laitinen & Kauppi 2019).

Perhe on toinen lasten ja nuorten välittömän ja myöhemmän elämän hyvinvoinnin kannalta tärkeä kehitysympäristö. Perhetaustan vaikutusten tasoittaminen ja tasavertaisten mahdollisuuksien tarjoaminen ovat koulun yhteiskunnallisen tehtävän näkökulmasta suuria haasteita. Perhetekijät, kuten perheen sosioekonominen asema ja perheen ilmapiiritekijät ovat yhteydessä sosiaalisen kanssakäymisen ongelmiin koulussa (Knaappila, Marttunen, Fröjd, Lindberg & Kaltiala-Heino 2018), koulussa viihtymiseen (Vanttaja, Ursin & Järvinen 2019), sekä myöhemmän elämän syrjäytymiskehitykseen (Pulkkinen 1996 ja 2003). Esimerkiksi koulun kehittämistä ohjaavien opetus ja kulttuuriministeriön ja vuonna 2016 asetetun peruskoulufoorumin viimeisimmissä linjauksissa on tuotu esille tasa-arvoisten mahdollisuuksien tavoitteita (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2018) ja koululla onkin luonnollinen rooli eriarvoistumisen ehkäisemisessä; peruskoulu rakennettiin tasa-arvon periaatteelle, kun koko ikäluokka pääsi samanlaisen opetuksen ja hyvinvointityön piiriin koulun toimiessa sosiaali- ja terveyspalveluiden tarjoajana ja tarpeiden tunnistajana. Lähipalveluna koulu on pyrkinyt turvaamaan kaikille oppilaille asuinpaikkakunnasta ja taustasta riippumatta hyvinvoinnin tuen. Perhetaustan yhteys koulunaikaiseen ja myöhemmän elämän hyvinvointiin ja osallisuuteen on siksi pysyvästi ajankohtainen kehittämiskohde.

Viime aikoina useat asiantuntijat (esim. Tuomainen, Lahtinen & Rimpelä 2015; Opetus- ja kulttuuriministeriö 2018) ovat korostaneet lasten ja nuorten hyvinvointia koskeissa puheenvuoroissaan hyvinvointiin liittyvän oppimisen näkökulmaa, jossa on kyse lasten ja nuorten hyvinvoinnin kokemuksista ja hyvinvoinnin tuen tilanteissa tapahtuvista ajatus- ja toimintamallien omaksumisesta ja sosiaalistumisesta. Esimerkiksi syrjäytyminen voidaan nähdä prosessina, jossa nuoren negatiiviset kokemukset palveluissa ja yhteisössä johtavat siihen, että nuori kokee olevansa syrjässä niistä toiminnoista, tai kykenemätön tai haluton osallistumaan toimintoihin, joilla ammatillaiset pyrkivät lisäämään nuorten osallisuutta. Tukitoimet voivat jäädä nuoren tilanteessa tehottomiksi, tai jopa toimivat tarkoitustaan vastaan, nuoren saadessa huonoja kokemuksia avun hakemisesta ja autetuksi tulemisesta. (esim. Maunu & Kiilakoski 2018; Tuomainen, Lahtinen & Rimpelä 2015.) Koulu ja sen kokoamat palvelut muodostavat hyvinvointioppimisen kannalta keskeisen toimintaympäristön, jossa erilaisista taustoista tulevien nuorten tulisi voida kokea olevansa osa turvallista, hyvinvoivaa ja hyvinvointia tukevaa kasvuyhteisöä. Hyvinvointioppimisen melko vähän tieteellisessä tutkimuksessa tarkasteltu, ja kasvatustieteellisesti tärkeä ilmiö on tämän tutkimuksen keskiössä tarkasteltaessa kodin ja koulun merkitystä nuorten hyvinvoinnille, toimijuudelle ja osallisuudelle.

Tässä tutkimuksessa hyvinvointioppimista eri ympäristöissä lähestytään monimenetelmällisesti sekä aineistolähtöisen että teorialähtöisen tutkimuksen lähestymistapoja soveltaen. Osatutkimusten näkökulmat ovat osittain tutkijoiden tekemiin rajauksiin ja painotuksiin perustuvia, sekä osittain tutkimusprosessin aikana nousseita ja muotoutuneita. Hyvinvointia käsitellään tutkimuksessa erityisesti yhteisöön kuulumisen näkökulmasta, ja sen oppimisessa tarkastellaan perheessä muodostuvien osallisuuden ja toimijuuden valmiuksien ja ammatillasten luomien mahdollisuuksien näkökulmista. Toiminnan teorian (Engeström 2001) näkökulmat jäsentävät kokonaisuutta, jossa nuorten hyvinvointioppimista tarkastellaan koululle keskeisten toimintojen kannalta nuorten toimijuuden ja osallisuuden merkitystä painottaen. Osallisuuden jäsentyy osallisuuteen palveluissa ja arjessa (esim. Isola 2017 ym.) Toimijuudella tarkoitetaan kykyä ja mahdollisuutta toimia autonomisesti. Toimijuutta tarkastellaan yhteisöön kuulumisen kannalta keskeisten valmiuksien, sosioemotionaalisten taitojen, sekä erityisesti tunneälyn teorian (Schutte 1998) näkökulmasta. Sosioemotionaaliset taidot määrittävät tässä tutkimuksessa sosiokulttuurisessa kontekstissa kehittyviksi ja vuorovaikutuksen ja tunteiden säätelyn kannalta keskeiksi intra- ja interpersoonallisiksi taidoiksi. Kasvuympäristöt käsitetään omat kulttuurinsa ja sosiaaliset käytäntönsä sisältävinä toimintajärjestelminä, joiden sisällä ja joiden muodostamassa kokonaisuudessa nuorten hyvinvointioppiminen tapahtuu.

Tämä tutkimus on tehty Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelman yhteydessä. Siinä koulun toimintaa on kehitetty osana laajempaa palvelurakenteiden muutosta ja toimintojen uudistusta. Uudistuksen tavoitteena on ollut muodostaa hyvinvointipalveluista yhtenäinen ja ennaltaehkäisevä, lapsi- ja perhelähtöinen kokonaisuus.

LAPE -hankkeen kehittämistyön tavoitteet eivät ole uusia, vaan muutostarvetta on kuvattu jo pitkään samankaltaisilla, hyvinvointipalveluiden muodostamaa kokonaisuutta kuvataan sekä lapsen, nuoren ja perheen, että ammattilaisten näkökulmista pirstaleisena epätarkoituksenmukaisena (ks. KM 1980: 23; Rimpelä 2017; Satka, Moilanen & Kiili 2002). Tässä tutkimuksessa tarkastellaan toimijoiden ja toimintojen näkökulmia yhdistäen koulun, sekä sen kokoamien palveluiden mahdollisuuksia hyvinvointioppimisen ympäristönä. Tutkimusaineistoa on kerätty monitieteisen tutkimushankkeen (Lapsi- ja perhelähtöinen tieto lappilaisessa perhekeskustoimintamallissa 2017-2018) yhteydessä nuorilta, vanhemmilta sekä ammattilaisilta, ja sitä on analysoitu useiden tieteenalojen näkökulmista ja eri käytännön toimijoiden näkökulmat huomioiden (POSKE 2017). Juuri nyt, kun palveluita yhdistetään ja koulun rooli hyvinvoinnin tukemisessa on muutoksessa, on tärkeää, että ilmiötä hahmotetaan myös kasvatustieteellisessä tutkimuksessa nuorten hyvinvoinnin ympäristöjen näkökulmia yhdistäen.

1.2. Tutkimuksen tavoitteet ja tutkimuskysymys

Tämän tutkimuksen tavoitteena on muodostaa eri toimijoiden näkemyksiä yhdistämällä tietoa siitä, kuinka nuoren hyvinvointioppimista voidaan tukea kompleksisessa toimintaympäristössä. Tutkimuksessa tarkastellaan perheen ja ammattilaisten merkitystä nuorten hyvinvoinnille ja osallisuudelle, sekä niiden oppimiselle erityisesti nuorten hyvinvointiin liittyvien valmiuksien kehittymisen ja koulun toimintakulttuurin näkökulmista.

Tutkimuskysymykseni on:

Miten nuorten hyvinvointioppimista voidaan tukea kompleksisessä toimintaympäristössä?

Vastaan tutkimuskysymykseeni tarkastelemalla nuoren hyvinvointioppimista perheessä sekä koulussa ja koulun kokoamissa palveluissa. Hyvinvoinnin osa-alueista tutkimuksessa painottuu hyvinvointi yhteisöön kuulumisena. Perheympäristön osalta hyvinvointioppimisen näkökulmana on erityisesti nuoren toimijuuden ja osallisuuden valmiuksien rakentuminen ja tarkastelen perheen merkitystä pääasias-
sa nuorilta kerätyillä, toimijuuden ja osallisuuden teorioista johdetuilla kyselyloma-
keaineistoilla, joten erityisten tarkastelunäkökulmien määrittämisessä painottuu
teorialähtöinen lähestymistapa. Koulun merkitystä tutkittaessa keskiössä on
osallisuuden ja toimijuuden tukeminen ja mahdollistaminen koulussa, ja analyysit
tehdään pääosin ammattilaisilta kerättyä haastatteluaineistoa sekä vanhemmilta ja
nuorilta kerättyä tekstiaineistoa aineistolähtöisesti analysoimalla, joten tarkastelus-

sa painottuu eksploraatiivinen lähestymistapa. Teoreettisen taustan ensimmäisessä alaluvussa kuvaan toiminnan teorian keskeiset lähtökohdat osallisuuden, toimijuuden ja hyvinvointioppimisen tarkasteluun kodin, koulun sekä koulun palveluiden muodostamassa kompleksisessa toimintaympäristöissä. Toisessa alaluvussa kuvaan tutkimukseni tarkemmat hyvinvointioppimisen, toimijuuden ja osallisuuden näkökulmat.

Osatutkimusten tarkat tutkimuskysymykset esittelen osatutkimusten arviointiin ja yhteenvedoon keskittyvässä luvussa 4. Tarkastelen osatutkimuksissa perheen merkitystä sosioemotionaalisille taidoille (osatutkimus 1), kaverisuhteille, suhteille ammattilaisiin, hyvinvoinnille ja osallisuudelle (osatutkimus 2), sekä avunhakemisen halukkuudelle omaan hyvinvointiin liittyvissä ongelmissa (osatutkimus 3). Perhettä tarkastellaan erityisesti sen vuorovaikutuksen ja vanhemmuuden näkökulmista. Toinen keskeinen arjen ympäristö tutkimuksessa on koulu sekä palvelut, ja tarkastelen niiden osalta erityisesti sitä, kuinka koulu voi palveluineen tukea nuoren hyvinvointia, toimijuutta ja osallisuutta. Muodostan käsitykseni tutkimalla ammattilaisten näkemyksiä nuorten hyvinvoinnin ja osallisuuden ennaltaehkäisevän tuen merkityksestä ja sen järjestämistä (osatutkimus 2), sekä nuorten sekä vanhempien näkemyksiä siitä, kuinka koulu voisi toimia tehokkaammin ja tarkoituksenmukaisemmin nuorten hyvinvoinnin ja osallisuuden tukemisessa (osatutkimus 3). Kouluun liittyvä empiirinen tarkastelu tehdään pääasiassa aineistolähtöisesti, joten kouluun liittyvät erityiset näkökulmat tarkentuvat empiirisen aineiston analyysissa.

2. Teoreettinen tausta

Hyvinvointioppimisen ja oppimisympäristöjen teoreettinen viitekehys muodostuu osatutkimuksissa käytettävien useiden teorioiden synteesinä. Ensimmäisessä alaluvussa kuvaan teorioita kokoavan teoreettismetodologisen viitekehyksen, toiminnan teorian, sekä siitä johdetun toimintajärjestelmän mallin. Toiminnan teoria on vaikuttanut osatutkimusten teorioiden, painotusten ja metodien valintaan, ja käytän toimintajärjestelmän mallia tutkimukseni luvussa 5, kun kokoan ja tulkitSEN osatutkimusten tuloksia ja vastaan tutkimuskysymykseeni. Esittelen osatutkimuksissa käyttämäni hyvinvointioppimisen teoreettiset näkökulmat toisessa alaluvussa.

2.1. Toiminnan teoria ja kompleksinen toimintaympäristö

Toiminnan teorian kehitys on tapana kuvata kolmivaiheisesti edenneenä. Jokaisella vaiheella on ollut oma merkityksensä tässä tutkimuksessa käytetyn toimintaympäristöä kuvaavan ja hyvinvointioppimisen näkökulmia kokoavan toimintajärjestelmän mallin muodostumiselle. Kuvaan tässä luvussa niiden keskeisimmät vaikutukset tämän tutkimuksen lähtökohdille.

Toiminnan teorian juuret ovat neuvostoliittolaisessa 1900 -luvun alun psykologiassa, erityisesti Vygotsgyn, ja Leontjevin työssä. Usein käytetään myös kulttuurihistoriallisen toiminnan teorian käsitettä tässä tutkimuksessa käytetyn toiminnan teorian käsitteen sijaan viitattaessa osittain samojen teorioiden muodostamaan kokonaisuuteen (ks. esim. Daniels, Cole & Wertsch 2007). Vygotsgyn tieteellisen työn lähtökohtana oli pyrkimys ymmärtää ihmisen kehitystä, toimintaa ja oppimista 1900 luvun alun valtavirtapsykologiasta poikkeavalla tavalla, yksilön ja sosiaalisen rakenteen välistä erottelua murtaen; Vygotsgy (1978) nosti sosiokulttuurisen kontekstin ja sekä kulttuuriset artefaktit yksilönkehityksen ja yksilön toiminnan ymmärtämisen keskiöön sen sijaan, että olisi tarkastellut kehitystä ajalle tyypillisesti yksilön sisäisinä toimintoina ympäristöstä irrallisena tutkien (ks. esim. Yamagata-Lynch 2010). Käsitän tässä tutkimuksessa Vygotsgyn työn osana toiminnan teoriaa. Samoista teorioista on käytetty muun muassa sosiohistoriallisen- ja sosiokulttuurisen teorian (esim. Ratner 1991; Wertsch 1994) sekä kulttuurihistoriallisen psykologian (Cole 1996; Zavershneva 2014) käsitteitä. Teoria kuvaa oppijan aktiivisena toimijana, joka omaksuu sisäisen toimintansa välineiksi sosiaalisessa vuorovaikutuksessa ilmeneviä toimintoja ja artefakteja. Vygotsgy kuvaa teoriassaan ympäristön merkitystä kehitykselle ja välineiden merkitystä yhteistoiminnalle ja yhteisön jäseneksi tulemiselle;

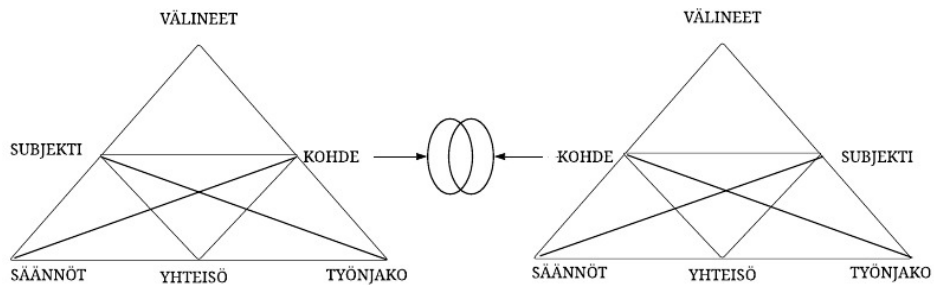
kulttuurissa toimiminen edellyttää kulttuuristen välineiden hallintaa, välineiden hallinta edellyttää niiden omaksumisen mahdollistavaa ympäristöä. Ensimmäisen vaiheen toiminnan teoria ohjaa tarkastelemaan oppimista kokonaisvaltaisena ja dynaamisena prosessina, jossa yksilö kasvaa osaksi yhteisöjä, yhteiskuntaa ja kulttuuria. Tähän väitöskirjatutkimukseen sovellettuna nämä periaatteet tarkoittavat erityisesti subjektin osallisuuden ja aktiivisen toimijuuden korostumista hyvinvointioppimisen prosessin ja ympäristöjen tarkastelussa.

Vygotskyn teorian painottuessa toiminnan kulttuurisen välittyneisyyden ja yksilön kehityksen tutkimukseen, toisen sukupolven toiminnan teoria, joka perustui erityisesti Leontjevin (1981) työhön, teoretisoi toimintayhteisöä ja toimintaa; yksilöjen tekojen ymmärtämiseksi täytyi huomioida vakiintunut kollektiivinen toiminta, johon yksilöt osallistuivat, ja joka rakentui yksilöiden yksittäisistä teoista. Toiminnan teoriassa vakiintunut toiminta organisoituu siihen osallistuneiden jäsenten välisten sääntöjen ja työnjaon kautta ja se antaa yksilöiden teoille mielen ja merkityksen. Tämän väitöskirjan näkökulmasta esimerkiksi nuoren hyvinvointioppimisen ympäristö muodostuu hyvinvoinnin monialaisessa tukemisessa, siihen osallistuvien tahojen yksittäisien hyvinvoinnin tuen tekojen, sekä vakiintuneen, kompleksisen toiminnan rakenteen kautta; nuorten kuuleminen heitä koskevista asioista, sekä nuoren kokemukset niistä, tulevat ymmärretyksi suhteessa yhteisen toiminnan kohteeseen ja siihen liittyvän toiminnan organisoitumiseen. Siksi kollektiivisen toiminnan ja siinä muodostuvan toimintaympäristön huomioiminen on tärkeää yksilön toimintaa ja kehitystä tutkittaessa.

Yrjö Engeström on kehittänyt toiminnan teoriaa sen kolmannessa vaiheessa Vygotskyn ja Leontjeevin teorioita yhdistäen ja edelleen kehittäen (Daniels, Cole & Wertsch 2007). Engeströmin (2001) mukaan kolmannen vaiheen keskeisiä lisäyksiä ovat moniäänisyyden ja subjektiviteetin, toimintajärjestelmän subjektin kehityshistorian ymmärtämisen, sekä useiden toimintajärjestelmien muodostamien systeemien teemat. Engeström (2015) on tuonut uuden näkökulman toiminnan teoriaan tutkimalla ristiriitojen merkitystä, sitä kuinka toiminta määrittyy eri tavoin toimintajärjestelmien sisällä ja niiden välillä systeemisinä ristiriitoina. Esimerkiksi koulussa toiminnan tarkoitus, kuten hyvinvoinnin tuki ja siihen liittyvät toiminnot voivat mieltä nuorelle irrallisena ja tarkoituksettomana, kun ne hahmottuvat opettajalle osana laajempaa kokonaisuutta. Lisäksi toiminnan kohde ja sen muut toiminnan komponentit määrittyvät eri tavoin erilaisissa toimintaympäristöissä, joissa nuori on osallinen (Engeström 2001, 2004). Nuorten hyvinvoinnin ja osallisuuden tukemisessa ovat koulun ja perheen lisäksi mukana useat toimijat ja toimintajärjestelmät, kuten lapsi- nuori- ja perhepalvelut, järjestöt sekä vapaa-ajan harrastuksia järjestävät tahot. Ollessaan osallisena ja toimijana tavoitteiltaan ja kulttuureiltaan erilaisissa toimintaympäristöissä nuoreen voi kohdistua erisuuntaisia mukautumis- ja sosiaalisuoritusvaatimuksia (esim. Epstein 2011; STM 2019). Tämän väitöskirjan keskiössä on yksi koulun ja perheen perustehtävistä, hyvinvoinnin, osallisuuden ja toimijuus-

den vahvistaminen ja käytän toimintajärjestelmää nuorten hyvinvointioppimisen ympäristöjen ja ehtojen hahmottamisessa tarkastellen nuoren hyvinvointioppimisen ympäristöä eri toiminnan ulottuvuuksista subjektin näkökulmaa korostaen ja tämän kehityshistorian huomioiden.

Kuvio 1 kokoaa yhteen edellä kuvattujen toiminnan teorian eri sukupolvien keskeisimmät lähtökohdat nuorten hyvinvointioppimisen ympäristöjen jäsentämiseen. Toimintajärjestelmällä voidaan koota hyvinvointioppimisen kannalta keskeiset kohteeseen suuntautuneen, kulttuurisesti välittyneen toiminnan yksilölliset ja kollektiiviset ulottuvuudet ja kuvata hyvinvointioppimisen ympäristöjä ja niiden toimintaa, sekä subjektia osana niitä. Toimintajärjestelmässä inhimillinen toiminta kuvataan kuuteen elementtiin jäsennettynä.

Kuvio 1. Kaksi toimintajärjestelmää analyysiyksikkönä (mukaillu teoksesta Engeström 2001.)

Kuviossa 1 esitettyjen kolmioiden yläosat perustuvat Vygotskyn työhön ja ne kuvaavat kohteellisen toiminnan välittyneisyyttä; subjekti käyttää kulttuurisesti muodostuneita välineitä, artefakteja, kuten konkreettisia työkaluja ja ajattelu- ja toimintamalleja toimiessaan jotain tavoitetta kohti. Engeström (2001) kuvaa sen tarkoitusta ja suhdetta muuhun kuvioon seuraavasti: ”Ylimmäinen kolmio (..) voidaan nähdä ’jäävuoren huippuna’. Se edustaa kollektiiviseen toimintajärjestelmään upotettuja yksilökohtaisia ja ryhmäkohtaisia toimintoja.” Kolmion alaosa perustuu Leontjevin teoriaan, ja se kuvaa toiminnan kollektiivista ulottuvuutta sekä siihen liittyvää moninäkökulmaisuutta; subjekti toimii tavoitetta ja tuloksia kohti vakiintuneen toiminnan muodostamissa järjestelmissä ja subjektin toiminta on siten sosiaalisesti välittyntä. Järjestelmän ja subjektin ymmärtämiselle keskeistä on hahmottaa yhteiseen kohteeseen suuntautuneeseen toimintaan osallistuvista tahoista koostuva yhteisö, sekä toiminnan organisoituminen ja sitä jäsentävät eksplisiittisesti ilmaistut tai implisiittiset, toimintaa suuntaavat ja toimintakulttuuria määrittävät säännöt, sekä työnjako, jolla viitataan siihen, millä tavalla kukin yhteisön jäsen osallistuu toimintaan ja kuinka valta ja statukset määrittyvät osallistujien kesken. Sääntöjen sekä erityisesti työnjaon käsitteet eivät ole kaikkein perinteisempiä kas-

vuympäristön tarkastelunäkökulmia (Roth & Lee 2007), vaan sopivat paremmin työtoiminnan ja organisaatioiden oppimisen tutkimukseen, mihin teoriaa onkin paljon käytetty (esim. Sannino, & Daniels & Gutiérrez 2009; Engeström 2005). Kirjaimellisesti käsitettynä ne ovat melko rajoittavia, mutta toiminnan sosiaalista rakennetta jäsentävinä, toimijoiden suhteiden ja toimintakulttuurin ulottuvuuksina niitä voidaan soveltaa myös nuoren yksilönkehityksen ja oppimisympäristöjen tutkimuksessa (ks. esim. Engeström 2014; Roth & Lee 2007; Vuojärvi 2012; Nusbaumer 2012.)

Lisa Yamagata-Lynch (2010) on kuvannut tutkimusesimerkkejä käyttäen toiminnan teorian hyödyntämisen mahdollisuuksia kompleksisten oppimisympäristöjen tutkimuksessa; toiminnan teoria mahdollistaa toimintaa kuvaavana väljänä, tulkinallisenä viitekehystenä moniulotteisten, autenttisten ja kompleksisten oppimisympäristöjen kuvausten muodostamisen. Engeström ei ole juurikaan kompleksisuuden käsitettä tutkimuksessaan käyttänyt, mutta viittaa toiminnan teorian kolmannen sukupolven vastaavan juuri niihin tarpeisiin, joita kompleksisten systeemien yhteydessä muodostuu. Kolmannen sukupolven lähtökohtana on useiden toimintajärjestelmien muodostamien kokonaisuuksien tutkiminen ja sen tarkoituksena on Engeströmin (2001) mukaan: "(...) kehittää käsitteellisiä työkaluja vuoropuhelun, useiden näkökulmien ja vuorovaikutuksessa olevien toimintajärjestelmien verkostojen ymmärtämiseksi". Kompleksisuudella viitataan yleensä ilmiöiden kokonaisvaltaiseen tarkasteluun, jolloin järjestelmät, kuten oppimisympäristöt sekä useiden järjestelmien muodostamat kokaisuudet pyritään hahmottamaan niiden eri osatekijät sekä vuorovaikutus laajasti huomioiden. Kompleksisuusteorian viitekehysten on katsottu sopivan hyvin postmodernille maailmalle tyypillisten ilmiöiden, kuten kiihtyvistä muutoksesta johtuvien mukautumis- ja muutostarpeiden sekä viheliäisten, monisyisten ja systeemisten ongelmien sekä niihin liittyvän oppimisen tutkimiselle. (ks. esim. Pietiläinen 2010; Sahlberg 1996.) Myös tämän tutkimuksen taustalla olleessa Lape -hankkeessa on kuvattu vastaavalla tavalla; palvelut ovat muodostuneet aikojen saatossa monimutkainen ja asiakkaan kuten lapsen, nuoren ja perheen epätarkoituksenmukaisesti järjestäytynyt kokonaisuus. Komplisoitumissella on selitetty tyytymättömyyttä palveluihin ja sen on kuvattu johtaneen erilaisiin häiriöihin palveluprosesseissa, sekä pahimmillaan ongelmien pahenemiseen (LAPE 2018). Hankkeen tavoitteita, niin kuin yleisemminkin lasten, nuorten ja perheiden palveluiden uudistamisen tavoitteita on kuvattu juuri siten - muutosten tulisi johtaa selkeämpiin kokonaisuuksiin ja tehokkaampaan tukeen. Siksi myös nuorten hyvinvointioppimisen tutkimuksessa, on kiinnostavaa käyttää toiminnan teorian ja kompleksisuuden viitekehystä, jonka lähtökohtana on ymmärtää ympäristöjä ja prosesseja ajan kuvaan sopivista näkökulmista.

Hyödynnän toiminnan teoriaa tutkimuksen laajana teoreettismetodologisena viitekehystenä ja sen keskeisimmät vaikutukset tähän tutkimukseen ovat toimijuuden, osallisuuden ja luonnollisten toimintaympäristöjen merkityksen korostaminen

tutkimuskokonaisuudessa, sen teoreettisten ja metodologisten näkökulmien valinnassa ja tulosten tulkinnassa. Seuraavassa luvussa kuvaan täsmällisemmin osatutkimuksissa käyttämäni hyvinvointioppimisen näkökulmat.

2.2. Hyvinvointioppiminen

Viimeaikaisissa koulun kehittämiseen liittyvissä keskusteluissa hyvinvoinnin tukemisen tavoite on korostunut ja se käsitetään tärkeänä tavoitteena sinänsä, mutta usein myös erityisesti koulutukselliseen yhdenvertaisuuteen liittyvänä kysymyksenä esimerkiksi kasvavien hyvinvointierojen ja sen oppimistuloksiin liittyvien seurausten myötä (THL 2019; Rimpelä & Bernelius 2010). Hyvinvointi on laaja ja kompleksinen ilmiö, jota on lähestytty Suomessa lapsiin ja nuoriin liittyvissä tutkimuksissa ja kehittämistoimissa usein Allardtin hyvinvointimallia (1976, 1998) ja sen myöhempiä kehittäjiä (ks. esim. Konu, Lintonen ja Rimpelä 2002; Raivio ja Karjalainen 2010) hyödyntäen. Ne ovat taustalla muun muassa kouluterveyskyselyssä, jonka kysymykset kattavat laajasti nuoren elinoloihin, sosiaalisiin suhteisiin ja persoonalliseen kasvuun liittyvät ulottuvuudet. Laajat hyvinvointikäsitteet näkyvät myös koulun asiakirjoissa ja koulun kehittämiseen liittyvien hankkeiden lapsikäsitteissä (Pulkkinen 2018).

Vaikka hyvinvointioppimisen käsitettä ei ole tieteellisessä tutkimuksessa juurikaan käytetty, on hyvinvoinnin eri osa-alueisiin liittyvän oppimisen ja tapojen omaksumista sivuavaa tutkimusta tehty paljon. Tutkimuksessa on tarkasteltu esimerkiksi sosialisaaion näkökulmasta terveys- ja liikuntatottumusten periytymistä perheessä sekä tupakoinnin ja alkoholinkäytön tapojen kehittymistä nuorten omissa yhteisöissä. (ks. esim. Kiuru, Burk-Laursen, Salmela-Aro ja Nurmi 2010; Pugliese & Tinsley 2007). Suomessa hyvinvointioppimisen käsitettä on käyttänyt ja kehitellyt erityisesti Matti Rimpelä. Rimpelä on määritellyt puheenvuoroissaan ja teksteissään hyvinvointioppimisen laajan hyvinvointikäsitteen (esim. Konu, Lintonen ja Rimpelä 2002) sekä Bronfenbrennerin ekologioiden teorian (ks. esim. Bronfenbrenner 1979) pohjalta elämän läpi kestävänä ja sen eri kehitysympäristöissä tapahtuvana, hyvinvoinnin ulottuvuuksiin liittyvänä ajatus- ja toimintamallien omaksumisena, kasvuna, oppimisena, ja sosialisaaiona (ks. esim. Rimpelä 2017; Tuomainen, Lahtinen & Rimpelä 2015).

Rajaan tässä tutkimuksessa hyvinvointiin liittyvän oppimisen hyvinvoinnin ulottuvuuksista yhteisöön kuulumisen ulottuvuuteen, jota lähestyn erityisesti osallisuuden ja toimijuuden näkökulmista; nuori oppii hyvinvointia ja pahoinvointia yhteisön jäsenenä, ollessaan osallisena ja aktiivisena toimijana ja sisäistäessään toiminta- ja ajattelumalleja yhteisöissä muodostuvien kokemusten kautta. Yhteisöön kuuluminen, merkitykselliset vuorovaikutussuhteet, pääsy hyvinvointia tuottaviin resursseihin sekä kokemus ja mahdollisuus toimijuuteen ovat keskeisiä osallisuus-

den ulottuvuuksia (esim. Isola ym. 2017; Vaarama & Moisio & Karvonen 2010) ja hyvinvointioppimisen edellytyksiä. Tutkimuksessani jäsennän osallisuutta arjen osallisuuteen ja osallisuuteen palveluissa. Osallisuus on nuoria koskevassa lainsäädännössä usein toistuva teema (esim. Kuntalaki 410/2015; Perusopetuslaki 47§A 2013/1267), jolla pyritään paitsi yhteisöön kuulumisen kokemuksen vahvistamiseen, myös tukemaan nuorten aktiivisen kansalaisuuden valmiuksien kehittymistä sekä toiminnan kehittämistä paremmin tarpeisiin vastaavaksi. Esimerkiksi perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa koulun toimintakulttuurin kuvauksessa osallisuus nostetaan hyvinvoinnin ohella keskiöön ja sitä tuetaan yhteistoimintaa ja yhteisön jäsenyyttä vahvistamalla ja antamalla nuorille mahdollisuus kuulluksi tulemiseen (Opetushallitus 2014; ks. myös Booth 2011). Myös useiden hallinto- ja palvelu-uudistusten sekä suunnitellun maakunta- ja sosiaali- ja terveystalouden uudistuksen tavoitteina on ollut vahvistaa nuorten osallisuutta ja ottaa heidät mukaan tasavertaisina kumppaneina suunnittelemaan, kehittämään ja tuottamaan hyvinvointia edistäviä palveluita. Palveluiden kehittämisen näkökulmasta nuorten osallistuminen mahdollistaa nuorten palvelutarpeiden ymmärtämistä ja lisää palveluiden tuottamisen läpinäkyvyyttä. (ks. esim. LAPE 2020; Manssila & Mattson 2019). Arjessa läsnä olevat aikuiset ja ammattilaiset voivat vahvistaa nuorten osallisuutta antamalla nuorille mahdollisuuksia yhteiseen toimintaan vaikuttamiseen ja itsenäisten valintojen tekemiseen sekä osallistumiseen tukemalla ja rohkaisemalla heitä (Checkoway 2011; Rautiainen & Toom & Tähtinen 2017.)

Nuorten näkökulmasta perinteiset osallistumisen kanavat, kuten nuorisovaltuustot, voivat olla valikoivia (Kiilakoski 2018; Kiili 2016; Määttä & Aaltonen 2016) ja koulussa nuorten osallisuuden vahvistamista saattavat estää esimerkiksi ilmapiiritekijät. Siksi osallisuuden ja vaikuttamisen mahdollisuuksia olisi tärkeää tarkastella nuorilähtöisesti antamalla nuorille vaikutusmahdollisuuksia heille tärkeissä arjen toiminnoissa. (Manninen 2007.) Nuorten kanssa tehtävän yhteistyön onnistuminen edellyttääkin koulun ja muiden palveluiden ammattilaisilta halua vahvistaa nuorten osallisuutta, jakaa valtaa nuorten kanssa ja kykyä nähdä heidät ammattilaisten kanssa tasavertaisina toimijoina (Juvonen 2015). Osallisuus sekä edellyttää nuorilta toimijuuden mahdollistavia ominaisuuksia että vahvistaa niitä, ja parhaimmillaan osallisuus voi tukea nuoria yksilöllisten voimavarojen, kuten sosiaalisten taitojen ja itseluottamuksen kehittämisessä ja edistää oppimista ja nuorten kokemusta mahdollisuudesta vaikuttaa elämäänsä, perheeseensä ja lähiyhteisöönsä (Booth 2011; Manninen 2007).

Tämän väitöskirjan keskeistä hyvinvoinnin osa-aluetta, yhteisöön kuulumista, tarkastellaan osallisuuden lisäksi toimijuuden näkökulmasta. Toimijuus on osallisuuden ja hyvinvoinnin tavoin laaja käsite. Toimijuutta on määritelty ihmistieteissä erilaisista näkökulmista käsin erilaisin painotuksin, mutta yleensä sen ytimessä on toiminnan valmiudet ja mahdollisuudet yhteisössä. Usein toimijuutta käsitellään yksilökeskeisestä näkökulmasta, mutta tieteellisessä tutkimuksessa ja teoriassa sitä

on käsitelty myös yhteisöllisenä ominaisuutena, esimerkiksi nuorten muodostaman rajatun joukon yhteisenä toimijuutena (Isola ym. 2017). Tässä tutkimuksessa toimijuutta tarkastellaan erityisesti yksilön sosioemotionaalisten taitojen näkökulmasta, tunneälyn tutkimustraditiosta käsin. Sosioemotionaaliset taidot mahdollistavat hyvinvointioppimista, sillä niillä on suuri merkitys siihen, kuinka yksilö kykenee liittymään yhteisöön ja toimimaan siinä sekä kokemaan hyvinvointia yhteisöön kuulumisena. Lisäksi niitä tarvitaan avun ja tuen hakemisen tilanteissa kohdattaessa hyvinvoinnin ongelmissa (Baumrind 1966, 1991). Sosioemotionaaliset taidot ovat tunteisiin ja sosiaalisiin tilanteisiin liittyviä, sosiaalisen toimijuuden mahdollistavia välineitä, jotka ovat keskeisiä yhteisöissä toimimiselle ja yhteistoiminnalle. Tutkimuksen tarkempi sosioemotionaalisten taitojen näkökulma on tunneälyn teoria (Humphrey, Curran, Morris, Farrell & Woods 2007; Wigelsworth ym. 2010). Nuoren tunneälytaidot edistävät hänen kasvuaan osaksi perhettä laajempia, muiden lasten ja nuorten sekä kodin ulkopuolisten aikuisten ja ammattilaisten muodostamia monimuotoisia yhteisöjä, joissa hänen hyvinvoinnin kokemuksensa rakentuvat ja hyvinvointioppiminen tapahtuu. (Välijärvi 2019).

Toimijuuden viitekehyksessä tunneälytaidot liittyvät erityisesti toimijuuden sosiokognitiiviseen perinteeseen; tunneälyn teoriassa sosiaaliset- ja tunnetaidot rakentuvat itsesäätelylle ja reflektoinnille ja ne näkyvät autonomisuutena, joka mahdollistaa tarkoituksellisen, kohteeseen suuntautuvan toiminnan (ks. Mayer & Salovey 1990; vrt. Bandura 2006). Nuoren hyvä kyky toimia sosiaalisissa verkostoissa ja osallistua yhteistoimintaan edellyttävät sosioemotionaalisia taitoja. Tunneälytaidoilla viitataan kognitiiviseen kykyyn havainnoida ja eritellä omia ja muiden tunteita sekä käyttää tätä tietoa oman toiminnan ja ajattelun tukena vuorovaikutuksen ja oman ja yhteisen toiminnan tavoitteen kannalta tarkoituksenmukaisessa itsesäätelyssä (Mayer & Salovey, 1990). Tunneälyn teoriassa on kuvattu sosioemotionaalisten taitojen merkitystä sosiaaliselle osallisuudelle ja toimijuudelle esimerkiksi lapsuudessa mitattujen tunneälytaitojen ja myöhemmän elämän menestymisen, yhteiskuntaan integroitumisen sekä hyvinvoinnin kannalta. Tunneälytaidot korreloivat positiivisesti oppimisen, kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin ja työelämässä menestymisen kanssa (Casey ym., 2011; Kokkonen, Kinnunen, & Pulkkinen, 2002; Mischel, Shoda, & Rodriguez, 1989).

Empiirisessä osassa hyödynnän nuorilta kerättyjä sosioemotionaalisia taitoja mitaavia itsearviointilomakkeita, joten niiden kautta saatu data siis kuvaa nuoren omaa arviota omista kyvyistään. Tunneälytaitojen kohdalla aineiston voidaan tietysin varauksin katsoa koskevan myös sosioemotionaalisia taitoja koskevaa minäpystyvyyttä tai pystyvyyssukkomuksia; vaikka mittari ei ole sosiokognitiiviseen toimijuuden teoriaan pohjaavassa empiirisessä tutkimusperinteessä käytetty *affective self-regulatory efficacy*, tai *emotional self efficacy* - mittari, eikä sen rakenteessa ole huomiotu kaikkia pystyvyyden kannalta relevantteja näkökulmia, on se sellaiseksi mittaustapansa ja sisältönsä takia mielleltävissä (Petrides 2010; Pita & Kokkinaki 2007 vrt. Bandu-

ra, Caprara, Barbaranelli, Gerbino, & Pastorelli, 2003). Itsearviointialomake kuvaa tunneälytaitoihin liittyvää itsearviointia osaamista ja uskomuksia omasta kyvystä. Nämä kaksi konstruktiota myös korreloivat keskenään; jos nuorella on hyvät sosio-emotionaaliset taidot, hänellä on todennäköisesti myös hyvä sosioemotionaalisiin taitoihin liittyvä minäpystyvyys. Sekä taidot, että niihin liittyvät uskomukset ovat tärkeä osa toimijuutta, sillä kokemus omasta kyvystä havaita, eritellä ja hallita omia tunteita, kyvystä ymmärtää muiden tunneviestejä, sekä kyvystä käyttää tätä tietoa omien ja yhteisten päämäärien saavuttamiseksi vaikuttavat vahvasti valintoihin ja toiminnan tuloksiin. Mikäli yksilöllä ei ole uskoa siihen, että esimerkiksi omien tunteiden hallinta yhteistä päämäärää edistävällä tai hyvään sosiaaliseen lopputulokseen johtavalla tavalla sosiaalisissa tilanteissa olisi mahdollista, on tämän valinnan tekeminen ja tällaiseen toimintaa motivoituminen epätodennäköisempää, kuin silloin, kun usko omaan kykyyn on hyvä.

Tämän tutkimuksen toinen keskeinen toimijuuden näkökulma liittyy toimijuuteen palveluympäristöissä ja yhteiskunnassa. Siinä korostuu yksilön ja valtarakenteen välinen vuorovaikutus; nuoren toimijuuden toteutuminen edellyttää nuoren henkilökohtaisten kykyjen ja resurssien lisäksi mahdollisuutta tehdä palveluissa valintoja ja vaikuttaa itseä koskeviin asioihin. Nuoren toimintaympäristö määrittää yksilön toimijuuden muotoja, asteita ja tiloja. (Silvonen, 2015.) Palvelujärjestelmä voi toimia nuoren toimijuutta heikentävästi, jos nuori ei koe tulleen kuulluksi palvelutilanteessa. Nuoren on tärkeää oppia yhteisön jäsenyyttä matalan kynnyksen hyväksyvissä suhteissa; nuoren itsenäistyminen on vielä kehittyvässä vaiheessa ja nuoren oikeus on tulla kohdelluksi nuorena niin, että tätä autetaan oman tilanteen hahmottamisessa ja avuntarpeen sanoittamisessa, sekä annetaan nuorelle kokemus siitä, että hän on arvokas yhteisönsä jäsen. (Hokkanen ja Nikupeteri 2015.) Myös nuorten erilaisten taustojen huomioiminen on tärkeää heitä kohdattaessa. Esimerkiksi Äärelän ym. (2015) tutkimuksessa nuorten vankien koulukokemuksia tutkitessa nousivat muun muassa inhimillisyys, välittäminen ja huolenpito keskeisiksi negatiivista kierrettä ehkäiseviksi vuorovaikutuksen piirteiksi.

Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelman keskeisinä uudistamisen haasteina on nähty muun muassa moniammatillisiin käytäntöihin, tiedon vaihtoon ja salassapitoon liittyvät kysymykset, jotka saattavat hidastaa palveluprosesseja ja aiheuttaa sirpaleisuutta palvelukentässä ja katkoja ja hitautta palveluprosesseissa. Lakkala, Turunen, Laitinen ja Kauppi (2019) esimerkiksi kuvaavat mahdollisia nuorten kokemuksia katkoksia perheneuvolan ja koulun välillä; vaikka nuori ja tämän perhe olisi ohjattu koulun opiskeluhuollon kautta perheneuvolan tuen piiriin, ei perheneuvolan ole mahdollista nykyisen lainsäädännön puitteissa oma-aloitteisesti kertoa koululle perheen saamasta tuesta. Tarkastelen tässä tutkimuksessa nuoren toimijuutta palveluissa tutkimalla toimijuuden mahdollistamista avoimilla kysymyksillä tietoa keräten ja ennakkoon määritellyillä muuttujilla avunhakemista hyvinvoinnin ongelmassa, sekä nuoren tulevaisuuteen ja harrastuksiin liittyvää toimijuutta mitaten.

Perheen ulkopuoliseen yhteisöön kuulumisen, sekä erilaisten toimijuuden ja osallisuuden mahdollistavien taitojen kehittymisen kannalta on keskeistä se, millaisessa perheympäristössä nuori kasvaa. Tässä tutkimuksessa vanhemmuus ja perheen ilmapiiritekijät ovat tärkeimmät näkökulmat nuoren sosioemotionaalisten taitojen kehittymiseen ja toimijuuteen, sillä niillä on osoitettu olevan suoria yhteyksiä nuoren valmiuksiin. Tarkastelen tässä tutkimuksessa perhetekijöitä erityisesti nuoren toimijuuden, osallisuuden ja hyvinvoinnin taustatekijöinä Baumrindin klassista (1966, myös esim. Aunola 2005) jäsenystä mukaillen niitä kahteen keskeiseen ulottuvuuteen jäsentäen emotionaaliseen yhteyteen ja -responsiivisuuteen (vastaanottavuus) sekä rajojen ja vaatimusten asettamiseen (vaativuus). Käsitän ne toimintajärjestelmän yhteisöulottuvuuden sääntöjä ja työjakoa kuvaaviksi elementteiksi. Vanhempien osallistava toimintatapa ja riittävän autonomian antaminen ja toimijuuden mahdollistaminen ovat myönteisessä yhteydessä nuoren kykyyn toimia rakentavasti ja sosiaalisesti taitavasti perheen ulkopuolisissa sosiaalisissa tilanteissa (Tirkkonen, Kokkonen & Pulkkinen 2004). Vanhempien herkkyyys lapsen tarpeille ja muutoksille niissä, sekä kyky virittäytyä vuorovaikutukseen ja tukea hänen itseohjautuvuuden kehittymistä ohjaamalla asettamalla vaatimuksia toiminnalle vaikuttavat monin tavoin tämän tunne- ja itsesäätelytaitoihin, asenteisiin ja käyttäytymiseen (esim. Pulkkinen 2003.) Kodissa muodostuvat hyvinvointiin liittyvät asenteet ja sosioemotionaalisten taitojen lähtökohdat koulun yhteistoiminnalle ja ovat keskeisiä siinä, millaisia omaa hyvinvointia koskevia käsityksiä lapsille koulussa ja muissa kasvuympäristöissä muodostuu. Toiminnan teorian näkökulmasta näillä perheessä muodostuvilla valmiuksilla on välineellinen merkitys kahden toimintaympäristön välillä, sillä ne tukevat kouluun sopeutumista ja kouluyhteisössä toimimista.

3. Monimenetelmätutkimuksen toteuttaminen

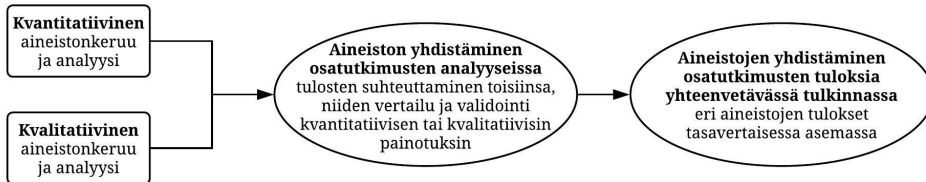
Tutkimukseni koostuu kolmesta vertaisarvioituissa tieteellisessä aikakauslehdissä julkaistusta artikkelista. Tässä luvussa esittelen niiden metodologiset ratkaisut, käyttämäni aineistot, menetelmät ja analyysit. Kuvaan artikkeleiden sisältöjä tarkemmin luvuissa 4 ja 5 joissa esitän osatutkimusten yhteenvedot ja niiden arvioinnit, ja teen tutkimuskokonaisuuteen liittyviä johtopäätöksiä ja pohdintoja.

Monimenetelmätutkimus tarkoittaa erilaisten aineistojen ja menetelmien yhdistämistä. Aineistojen erilaisuudella viitataan jakoon kvantitatiivisten ja kvalitatiivisten aineistojen käytön ja positivistisen ja relativistisen paradigman välillä. Jaottelulla on pitkä perinne, jossa näiden määrällisten ja laadullisten menetelmien käyttöä on usein argumentoitu ja kritisoitu suhteessa toisiinsa (ks. esim. Johnson & Onwuegbuzie 2010; Töttö 2004). Erilaisten menetelmien yhdistäminen on yleistynyt 1980-luvun lopulta alkaen ja sitä on tyypillisesti perusteltu pragmatismiin näkökulmasta. Eräs keskeisin menetelmiä yhdistävä, ja ontologiset ja epistemologiset erot ohittava tavoite ja on tiivistetty seuraavasti ”Kaikessa ihmistieteellisessä tutkimuksessa pyritään muodostamaan perusteltuja väitteitä ihmisistä (tai tietyistä ihmisryhmistä) ja ympäristöistä, joissa he elävät ja kehittyvät.” (Biesta & Burbules, 2003; ks. myös Creswell & Plano Clark 2011). Pragmatismiin näkökulmasta sopivat menetelmät määrittävät suhteessa tutkimuskohteeseen ja -ongelmaan; ihmistieteissä voidaan käyttää ja yhdistää sellaisia määrällisiä tai laadullisia menetelmiä, joiden avulla saadaan muodostettua tutkimusongelman näkökulmasta hyödyllistä tietoa. Tässä tutkimuksessa tarkastelen nuorten hyvinvointia nuorten, vanhempien sekä ammattilaisten näkökulmia yhdistäen. Koska tutkimuksen keskiössä on kompleksinen ilmiö sekä moninäkökulmainen konteksti, ja tavoitteena on saada siihen liittyvistä kysymyksistä monipuolista tietoa, on luonnollista yhdistää aineistoja ja tutkimusotteita.

3.1. Tutkimusstrategia ja tutkimusprosessi

Tutkimuskokonaisuudessa aineistoja yhdistetään monimenetelmällisesti 2. ja 3. osatutkimuksissa, sekä tutkimuskokonaisuuden yhteenvetävässä osuudessa. Kuviossa 2 on esitetty tutkimuksen aineistojen yhdistäminen, joka on tässä tehty yhtäaikaista yhdistämisen tapaa (concurrent strategy) soveltaen. Aineistot kerättiin ja niitä analysoitiin yhtä lukuun ottamatta saman aikaisesti ja niiden painotattamisessa ja yhdistämisessä käytettiin erilaisia lähestymistapoja. Toisessa tutkimuksessa kvalitatiivista aineistoa analysoitiin itsenäisesti, mutta sitä käytettiin myös kvantitatiivisen aineiston tulosten

selittämiseen ja elaborointiin perättäisen eksploratiivisen strategian tapaan (sequential exploratory strategy). Kyseessä ei siis ole puhdas samanaikaisstrategia (concurrent strategy), vaan kokonaisprosessissa sekä yksittäisissä tutkimuksissa on piirteitä muistakin monimenetelmätutkimuksen strategioista. (Creswell & Plano-Clark 2017.)

Kuvio 2. Aineistojen yhtiäaikainen mixed methods -strategia (concurrent strategy) tässä tutkimuksessa (mukailtu teoksesta Creswell & Plano-Clark 2017).

Tutkimusstrategia muotoutui tutkimusprosessin aikana, ja Creswellin ja Plano-Clarkin (2017) sanastoa käyttäen tässä tutkimuksessa toteutettua strategiaa voidaan kuvata emergentiksi strategiaksi (emergent strategy), eli prosessissa muodostuvaksi strategiaksi, erotuksena ennalta päätettyyn (fixed) strategiaan; erilaisten aineistojen yhdistäminen tuli tarpeelliseksi tutkimuksen aihepiiriin laajenemisen myötä. Tutkimusprosessin lähtökohtana oli kiinnostukseni lasten ja nuorten hyvinvoinnin toimijuuden ja osallisuuden tukeen erityisesti sosioemotionaalisten taitojen näkökulmasta. Ensimmäisessä osatutkimuksessa lähestyin aihepiiriä tunneällyn teoriasta käsin tarkastelleessani sitä, kuinka nuorten tunneälytaidot selittyvät perhetekijöillä. Ensimmäisen tutkimuksen jälkeen yhteistyö kasvatustieteen sekä muiden tieteenalojen tutkijoiden ja asiantuntijoiden ja ammattilaisten kanssa laajensi käsittelyni teoreettisesti koskemaan laajemmin perhetekijöitä ja nuorten hyvinvoinnin, osallisuuden ja toimijuuden tekijöitä, sekä koulun ammattilaisten mahdollisuuksia eri taustaisten lasten ja nuorten hyvinvoinnin tukemisessa.

Taulukossa 1 on esitetty osatutkimusten menetelmät, julkaisut ja niiden keskeisimmät kontribuutiot kokonaisuuteen Ensimmäisessä artikkelissa käytän ainoastaan Kvantitatiivisia menetelmiä tutkiessani perheympäristön yhteyttä nuorten sosioemotionaalisiin taitoihin. Toinen artikkeli on monimenetelmätutkimus, jossa yhdistämme kyselylomakeaineistoa haastatteluaineistoon tavoitteena elaboroida, selittää ja validoida aineistojen tuloksia muodostettaessa vanhempien ja ammattilaisten aineistojen kautta kuvaa siitä, millaisilla tavoilla koulu voisi toimia nuorten osallisuutta ja hyvinvointia kestävästi vahvistaen. Kolmannessa artikkelissa yhdistämme lomakeaineistojen määrällisten muuttujien analyyseja tekstimuotoisten vastausten analyysiin, mutta yhdistäminen tapahtuu pääasiassa tutkimuksen pohdinnassa ja päätelmissä muodostettaessa kokonaiskuvaa koulun roolista nuorten hyvinvoinnin tuessa ja perhetaustan vaikutuksista siihen.

Taulukko 1. Osatutkimusten yhteenveto

Osatutkimuksen tavoite ja tutkimuskysymykset	Tutkimusmenetodi, aineiston keruu ja aineisto	Julkaisu	Kontribuutio kokonaisuuteen
<p>Osatutkimus 1</p> <p>Tutkimuksen tavoitteena on selvittää perheympäristön merkitys nuorten sosioemotionaalisille taidoille</p> <p>1) Kuinka perhesuhteet ovat yhteydessä tunneälytaitojen ulottuvuuksiin? 2) Kuinka perheympäristön systeemin ylläpito on yhteydessä tunneälytaitojen ulottuvuuksiin? 3) Kuinka kulttuurin ja vapaa-ajan aktivisuus ovat yhteydessä tunneälytaitojen ulottuvuuksiin? 4) Kuinka sosiodemografiset tekijät ovat yhteydessä tunneälytaitojen ulottuvuuksiin?</p>	<p>Kvantitatiivinen aineisto ja analyysi</p> <p>Kyselyaineisto, 9, luokkalaista eteläpohjalaisia nuoret (N=429). Määrällinen analyysi SPSS:llä: faktorianalyysi, luotettavuusanalyysi (Cronbachin Alpha), korrelaatiot, lineaarinen regressioanalyysi, parametriset testit, keskiarvot ja keskihajonnat</p>	<p>Lantela, L. & Rajala, R. (2019).</p> <p>Perheympäristön yhteys 9.-luokkalaisten itsearvioituihin tunneälytaitoihin Kasvatus: Suomen kasvatuslääketieteellinen aikakauskirja.</p>	<p>Tuottaa tietoa perheympäristön yhteydestä yhteisön kuulumisen taustalla oleviin sosioemotionaalisiin taitoihin ja -toimijuteen (itsearvioitut tunneälytaidot) liittyvistä edellytyksistä.</p>
<p>Osatutkimus 2</p> <p>Osatutkimuksessa tavoitellaan tietoa siitä, millainen merkitys perheellä ja ammatillisilla on nuorten osallisuuden tukemisessa ja luodaan kokonaiskuvaa nuorten osallisuudesta yhdistämällä nuori- ja perhelähtöinen ja ammatillislähtöinen näkökulma.</p>	<p>Kvantitatiivinen aineisto ja analyysi</p> <p>Kyselyaineisto, 9, luokkalaiset lapplaiset nuoret (N=440). Määrällinen analyysi SPSS:llä: lineaarinen regressioanalyysi, reliabiliteettianalyysi, osittaiskorrelaatiot, ristintaulukot ja merkitsevyystestit</p> <p>Kvalitatiivinen aineisto ja analyysi</p> <p>ammatillisten fokuksiryhmähaastattelut (N=22): temaattinen analyysi</p>	<p>Lantela, L., Nurmi, H., Nikupeteri, A., Kallinen, K., Laiho, M., Leinonen, J., Turunen, T. & Vasari, P. (2020).</p> <p>Perheen ja ammatillisten merkitys nuorten osallisuuden tukemisessa. Nuorisotutkimus. 38(3)</p>	<p>Tuottaa tietoa perheympäristön yhteydestä hyvinvointioppimiseen liittyvään toimijuuteen ja osallisuuteen (kaverisuhteet, suhteet ammatillisiin, hyvinvointi, osallisuus), sekä ammatillisten näkemysistä hyvinvoinnin ja osallisuuden tuen järjestämiseen.</p>
<p>Osatutkimus 3</p> <p>Tutkimuksen tavoitteena on selvittää millaisena nuoret sekä vanhemmat ja huoltajat näkevät koulun roolin nuorten hyvinvoinnin tukemisessa</p> <p>1. Valutaako nuoren henkilön perheesta hänen halukkuutensa hakea apua hyvinvointinsa ongelmassa</p> <p>2. Kuinka nuoret kokevat koulun roolin erilaisissa elämäntilanteissa, joissa he tarvitsevat apua?</p> <p>3. Millaisena vanhemmat ja huoltajat kokevat koulun roolin nuorten hyvinvoinnin tukemisessa?</p>	<p>Kvantitatiivinen aineisto ja analyysi</p> <p>Kyselyaineisto, vastaajina 9, luokkalaiset lapplaiset nuoret (N=440) huoltajat (N=289). Analyysi SPSS:llä ja R -statistisilla: ryhmittelyanalyysi, reliabiliteettianalyysi, ristintaulukot, efektkoot ja merkitsevyystestit</p> <p>Kvalitatiivinen aineisto ja analyysi</p> <p>Laadullinen sisällönanalyysi nuorten ja huoltajien lomakkeiden avoimen kysymyksen vastauksille</p>	<p>Lantela, L. & Lakkala, S. (2020)</p> <p>The role of comprehensive schools in supporting the well-being of northern-finnish young people as perceived by the young people, parents and carers. Education in the North.</p>	<p>Tuottaa tietoa perheympäristön yhteydestä hyvinvointioppimiseen liittyvään toimijuuteen (evunhakeminen omaan hyvinvointiin liittyvissä ongelmassa), sekä nuorten ja vanhempien näkemysistä siitä, millä tavalla koulu voi toimintaympäristönä tukea nuorten hyvinvointia ja osallisuutta.</p>

3.2. Aineistojen keruu ja tutkimukseen osallistujat

Aineiston keruu tapahtui kahdessa vaiheessa. Ensimmäisen aineiston keräsin itse-
näisesti vuonna 2014 ja toisen aineistokokonaisuuden yhdessä LAPE -tutkijaryh-
män kanssa vuonna 2018. Keräsin tutkimuksen lomakeaineistot verkkolomakkeella.
Niistä kahdessa oli vastaajina 9. luokkalaiset nuoret ja yhdessä vastaajina oli vanhem-
mat. Ensimmäisen, vuoden 2014 aineiston keruussa käyttämäni lomakeaineiston
kysymykset olivat ainoastaan määrällisiä, vuonna 2018 käytetyt lomakkeet sisälsivät
myös tekstimuotoisesti vastattavia kysymyksiä. Lomakkeilla kerättyjen kvalitatiivis-
ten aineistojen lisäksi tutkimuksessa käytettiin myös LAPE -hankkeen fokusryhmis-
sä lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin parissa työskennelleiltä ammattilaisilta
kerättyjä haastatteluaineistoja.

Ensimmäinen aineisto

Ensimmäistä aineistoa on käytetty ainoastaan tämän väitöskirjan ensimmäisessä
osatutkimuksessa. Olen raportoinut aineistonkeruusta ensimmäisen kerran pro
gradu tutkielmassani (Lantela 2015). Ensimmäisessä osatutkimuksessa tutkin per-
heympäristön yhteyttä nuorten sosioemotionaalisiin taitoihin. Kasvuympäristöä
koskevaksi kyselyksi valitsin Moosin ja Moossin (2009) Perheympäristökyselyn
(Family Environment Scale) ja sosioemotionaalisia taitoja mittaavaksi kyselyksi
Schutten (Schutte ym. 1998) tunneälykyselyn. Perheympäristökysely on perheiden
sosiaalisen ilmapiirin ja järjestyksen itsearviointityökalu. Perheympäristökyselyä
on uudistettu useita kertoja sen ensimmäinen version (1974) jälkeen ja käytin tässä
tutkimuksessa kyselyn viimeisintä (2009) ja nuorille suunnattua versiota. Kyselyn
väittämät ovat dikotomisista, mutta muutin ne viisiportaisiksi Likert-asteikollisiksi
monipuolisempien analyysien mahdollistamiseksi. Alkuperäinen kysely sisältää
kymmenen osiota, jossa kussakin on yhdeksän kysymystä. En sisällyttänyt kaikkia
osioita lopulliseen versioon, vaan valitsin mukaan ne osa-alueet, joita pidin relevant-
teina sosioemotionaalisten taitojen kehittymisen kannalta.

Tunneälytaitojen mittaamiseen valitsin Schutten (Schutte ym. 1998) tunneäly-
testin (SEIS). Se on yksi harvoista vapaasti saatavilla olevista tieteellisistä tunneäly-
lytesteistä. Sitä on käytetty useissa tutkimuksissa eri-ikäisillä ja eri kansalaisuuksia
edustavilla kohderyhmillä (esim. Cakan & Altun 2005; Jonker & Vosloo 2008).
Myös sen rakenteeseen ja luotettavuuteen on keskitytty erikseen muutamissa tutki-
muksissa (Gignac ym. 2005; Petrides & Furnham 2000a).

Keräsin osatutkimuksen aineiston keväällä 2014. Lähetin aineistonkeruupyynnön
(liite 1) sähköpostitse kaikkien eteläpohjalaisten yläkoulujen rehtoreille (N=26).
Useat koulut kieltäytyivät, yleisimpinä syinä ilmoitettiin muut kiireet ja runsaat
aiemmat kyselyt. Muitakin syitä esitettiin, esimerkiksi normaalia työtä sekoittavat
lomautukset, remontit sekä kiireet, kuten luokkaretket. Saatuaani koulusta luvan,
otin yhteyttä luokanvalvojiiin. Suostumuksen antaneille luokanvalvojille postitin lu-

palaput sekä ohjeen kyselyn tekemiseen (liite 2). Vastaukset kerättiin verkkolomakkeella oppitunnin aikana. Asetin kysymykset pakollisiksi, joten kyselyssä ei päässyt etenemään seuraavaan osaan, ennen täytettävänä olevan osan kaikkiin kysymyksiin vastaamista. Nopeimmat vastaajat täyttivät lomakkeen alle kymmenessä minuutissa, tyypillisesti täyttämiseen käytettiin hieman yli kymmenen minuuttia. Hitaimmat täyttivät lomaketta noin puoli tuntia. Opettajat eivät juurikaan raportoineet aineistonkeruutilanteesta, mutta lomakkeen kommenttiosista päätellen oppilaat suhtautuivat kyselyyn vaihtelevasti. Suurin osa suhtautui neutraalisti, muutama negatiivisesti ja muutama positiivisesti.

Alueen noin neljästä tuhannesta 9. luokkien oppilaasta kyselyyn vastasi koulujen ja luokanvalvojien kieltäytymisten jälkeen lopulta reilu kymmenesosa (473). Kokonaisvastausprosentti jäi siis melko matalaksi (n. 10 %). Vastauksia kertyi 28:sta luokasta, 17:ta koulusta, 12 kunnan alueelta. Suurin osa (60 %) vastaajista asui taajaan asutuissa kunnissa ja vähiten kaupunkimaisissa kunnissa (6 %). Jakauma ei näiltä osin vastaa populaation todellista tilannetta, aineisto ei ole asumistiheyden osalta edustava. Mukaan valikoituneiden luokkien vastausprosentti oli 88. Lupapyyntö oli suurin syy siihen, että muutamassa luokassa vastausprosentti jäi matalaksi. Useissa kouluissa lupapyyntö välitettiin sähköisesti Wilman kautta ja näissä tapauksissa vastaukset saatiin nopeammin, kuin paperilla kerättäessä. Lupapyyntöön yhteydessä annettiin vanhemmille myös aineistonkerääjän yhteystiedot. Tästä seurasi yksi yhteydenotto ja tutkielman aihepiiriin liittyvä sähköpostikeskustelu. Muutamassa isommassa koulussa kaikki luokat osallistuivat kyselyyn koulun toimintasuunnitelman mukaisesti, ilman erillistä lupapyyntöä vanhemmilta. Hylkäsin saaduista 473 lomakkeesta 44 kappaletta (9 %). Syinä olivat lomakkeessa ensimmäisestä vastauksesta tai kyselyn alkupuolella alkanut saman vastausvaihtoehdon yksipuolinen käyttäminen, tai muulla tavalla vastauksista näkynyt vastaajan päätös jättää vastaamatta kyselyyn asiallisesti. Hylätyissä lomakkeissa oli sukupuoleksi ilmoitettu poika (68 %) useammin kuin tyttö (32 %). Käyttökelpoisia vastauksia saatiin 429, joista tyttöjä oli 250 ja poikia 179. Opettajat raportoivat, että pojilta jäi useammin lupalappu tuomatta ja tästä syystä he eivät voineet osallistua. Luvan saantiin sekä lomakkeiden hylkäämiseen liittyvä poikien yliedustus selittää hyväksytyjen lomakkeiden vastaajien sukupuolijakaumaa.

Toinen aineistokokonaisuus

Toinen aineistokokonaisuus kerättiin Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskusten kanssa yhteistyössä toteutetun Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelmaan liittyneen tutkimuksen (POSKE 2017.) yhteydessä keväällä 2018. Toisen aineistokokonaisuuden tuloksista on raportoitu myös muualla (esim. Nikupeteri ym. 2021, Nurmi ym. 2019, Kallinen ym. 2018). Aineistokokonaisuuteen kuuluivat lappilaisilta yhdeksäsluokkalaisilta (N=440) ja vanhemmilta (N=288) kerätyt osallisuutta ja hyvinvointia koskevat kyselylomakeaineistot, sekä ammattilaisilta (N=22) kerätyt haastatteluaineistot. Nuorten kyselyssä (liite 8) teemoina olivat osallisuus ja vaikut-

taminen; arjen sujuvuus ja koulunkäynti; perhe- ja kaverisuhteet; hyvinvointi, sekä vapaa-aika ja harrastukset. Vanhempien kysely (liite 9) ja nuorten kysely vastasivat teemoiltaan toisiaan, mutta kysymyksenasettelussa ja teemoissa huomioitiin vastaajajoukkojen ikä ja elämäntilanne.

Toimin nuorten ja vanhempien kyselyiden aineistonkeruiden yhteyshenkilönä ja tein aineistonkeruupyynnön Lapin peruskouluihin (liite 4). Keräsin nuorten kyselyn vastaukset verkkolomakkeella oppitunnin aikana. Kyselyyn osallistui vastaajia 20 kunnan alueelta. Kahdestatoista kunnasta tuli alle kaksikymmentä vastausta. Suurimmillaan kuntakohtainen vastaajamäärä oli 94. Kyselyä koskeva tiedote välitettiin vanhemmille sähköisesti Wilman kautta. Asetin tässä aineistonkeruussa kysymykset vapaaehtoiseksi, joten vastaaja pääsi etenemään kyselyssä seuraavaan osaan, vaikka ei olisi vastannut täytettävänä olevan osan kaikkiin kysymyksiin. Pysin vapaaehtoisuudella vahvistamaan tutkimuksen luotettavuutta ja eettisyyttä; nuoret saivat jättää vastaamatta sen sijaan että he keskeyttäisivät tai vastaisivat sattumanvaraisesti esimerkiksi kokiessaan jonkin kysymykset liian vaikeaksi vastata. Vapaaehtoisuus näkyi kysymyskohtaisena vastaajamäärän vaihteluna, mutta ensimmäistä aineistonkeruuta pienempänä lomakkeiden hylkäysprosenttina. Nopeimmat vastaajat täyttivät lomakkeen noin 12 minuutissa, tyypillisesti täyttämiseen käytettiin noin kaksikymmentä minuuttia. Tämänkään lomakeaineiston keruussa opettajat eivät juurikaan raportoineet aineistonkeruutilanteesta.

Suhteutettuna Lapissa vuonna 2018 valmistuneeseen noin 1800 (Tilastokeskus 2018) 9. luokkien oppilaaseen, kyselyyn vastasi noin neljäsosa (440). Mukaan valikoituneiden luokkien vastausprosenttia en tässä tutkimuksessa selvittänyt, koska en ollut henkilökohtaisesti luokanvalvojiin yhteydessä, vaan tiedot välitettiin luokanvalvojille koulun kautta. Vastausprosenttiin vaikutti tässä tutkimuksessa palveluntarjoajan tekniset ongelmat; sain aineistonkeruun alettua puheluita ja sähköposteja opettajilta (liite 5), jotka kertoivat verkkolomakkeen kaatumisesta kesken täyttämisen. Keskeytin aineistonkeruun ja tiedotin kouluja. Käynnistin aineistonkeruun uudelleen saatuaani varmistuksen ongelmien ratkaisemisesta (liite 6). Ongelmien vaikutusta vastaajamäärään on mahdotonta arvioida, mutta opettajien yhteydenottojen perusteella vähintäänkin kymmeniä lomakkeita jäi ongelmista johtuen vastaajilta kesken ja palauttamatta.

Vanhemmille suunnatun kyselyn aineistonkeruupyyntö välitettiin Wilman kautta nuorten kyselyn kanssa samaan aikaan. Lisäksi levitimme kyselyä kuntien (liite 7) ja sairaanhoitopiirien, sekä sosiaalisen median kautta. Vanhempien kyselyyn saimme vastauksia 18:sta kunnasta. Tyypillisesti kuntakohtainen vastaajamäärä oli alle 20. Yhteensä vastauksia tuli 287. Vastaajien keski-ikä oli noin 43 vuotta ja vastaajien perheissä oli tyypillisesti 1-4 alaikäistä lasta. Noin neljäsosalla vastaajista oli perheessään erityistä tukea tarvitsevia lapsia. Sukupuolensa ilmoittaneista vastaajista noin 91% oli naisia ja noin 9% miehiä, yksi vastaaja valitsi vaihtoehdon ”muu” ja 17 vastaajaa ei ilmoittanut sukupuoltaan.

Aineistokokonaisuuteen kuuluva ammattilaisten haastatteluaineisto (N=22) koostuu viidestä (FI-F5) ryhmähaastattelusta (Krueger & Casey 2000), jotka toteutettiin kolmessa erikokoisessa kunnassa eri sektoreilla työskentelevien ammattilaisten ja esimiesten kanssa. Kuhunkin ryhmähaastatteluun osallistui neljästä viiteen haastateltavaa, jotka työskentelivät järjestöissä tai evankelisluterilaisessa seurakunnassa (N=4), kunnissa varhaiskasvatuksen, koulun tai nuorisotyön toimialoilla (N=9), sosiaali- tai perhetyössä (N=5), terveystoimialalla (N=3) tai lapsi- ja perhepalveluiden kehittämistyössä (N=1). Haastateltavat antoivat suostumuksen tutkimukseen osallistumisesta kirjallisesti. Haastattelut toteutettiin puolistrukturoituina teemahaastatteluina, joissa haastatteluja tehneet kaksi tutkijaa toimivat keskustelun fasilitaattoreina (Silverman 2015). Haastattelurunko rakennettiin monitieteisen tutkijaryhmän yhteistyönä ja puolistrukturoidun teemahaastattelun teemat liittyivät monitoimijaiseen yhteistyöhön lapsi- ja perhepalveluissa, perhekeskustoimintamalliin sekä tietoperustaisuuteen ja tiedon hallintaan monitoimijaisessa yhteistyössä ja sen johtamisessa.

3.3. Aineistojen analyysi

Väitöskirjan osatutkimukset tarkastelevat moninäkökulmaisesti nuorten hyvinvointioppimista ja siihen liittyviä perhetaustoista johtuvia eroja sekä koulua hyvinvointioppimisen ympäristönä. Osatutkimusten näkökulmat ovat johtaneet erilaisiin menetelmiin ja aineistoihin sekä niiden yhdistämiseen. Kvantitatiivisesta ja kvalitatiivista aineistoa käytetään osatutkimusten analyyseissa vastattaessa sekä aineistoille osoitettuihin erillisiin että yhteisiin kysymyksiin.

Kvantitatiivisten analyysien lähtökohdat ja valinnat

Kvantitatiivisten analyysien valinta tapahtui sekä ennakoon suunnitellen että aineistonkeruiden jälkeen tekemiäni analyysikokeilujen kautta. Valitsin käyttämäni menetelmät pohtimalla itsenäisesti ja yhdessä muiden tutkijoiden ja tilastotieteilijöiden kanssa analyysien tarkoitusta sekä käytössä olevien aineistojen mahdollisuuksia ja rajoituksia niiden tilastollisten ominaisuuksien näkökulmasta. Tutkimusasetelma, tutkimuskysymykset ja aineisto ohjasivat etsimään korrelatiivisia monimuuttujamenetelmiä sekä kuvailevia kvantitatiivisia menetelmiä, joilla voitiin tarkastella hyvinvointioppimista selittäviä perheeseen ja ammattilaisiin liittyviä tekijöitä eli muuttujien ja ryhmien välisiä tilastollisia yhteyksiä. Runsaasti muuttujia sisältäneiden aineistojen käsittely ja ilmiöiden taustalla olleet teoriat edellyttivät myös sellaisia kvantitatiivisia analyyseja, joiden avulla aineistoa voitiin tiivistää esimerkiksi summamuuttujiksi ja ryhmiksi.

Tutkimusasetelmassa kuvattua ilmiöiden yhteyttä selittävästä ja kuvailevista menetelmistä keskeisimpiä olivat tässä tutkimuksessa regressioanalyysit, sekä ristiin-

taulukot. Summamuuttujien ja ryhmien muodostamisen tukena käytin faktoriaalilyyisiä, reliabiliteettianalyysieja ja ryhmittelyanalyysie. Kvantitatiivisten analyysien valinnassa huomioin muuttujien mittaustasot ja jakaumiin liittyvät ominaisuudet. Tämän tutkimuksen aineistoissa muuttujat olivat pääasiassa laatuero- ja järjestysasteikollisia. Mittaustasojen lisäksi muuttujien jakaumat vaikuttivat sopivien menetelmien valintaan. Niiden perusteella valitsin käytettäväksi keskiarvoon perustuvat parametriset tai niistä riippumattomat parametrittomat analyysitavat. (Teo 2014; Hair ym. 2010.) Parametrisiä menetelmiä käyttäessäni tarkastin jakaumien normaalisuuden ja poistin niitä varten yleiskuvaa vääristävät poikkeavat havainnot ja tarkastin sirontamatriisista yhteyden lineaarisuuden. Käytin myös parametrittomia menetelmiä esimerkiksi ensimmäisessä artikkelissa verrattessani tyttöjen ja poikien mediaaneja perheen koheesion ja tunneälytaitojen yhteispistemäärien mukaan. Yhteisvaihtelun alustavissa tarkasteluissa hyödynsin myös sen voimakkuutta ja suuntaa kuvaavaa Pearsonin tulomomenttikorrelaatiokerrointa.

Valmistelevat analyysit, summamuuttujien muodostaminen ja ryhmittely

Kvantitatiivinen aineistoni koostuu suurimmaksi osin 5 -portaisista Likert -asteikollisista väittämistä, joiden paikkaansa pitävyyttä nuoria pyydettiin arvioimaan omalla kohdallaan. Väittämät koskivat pääasiassa 1) nuorten henkilökohtaisia ominaisuuksia, kuten sosiaalisia taitoja 2) palvelukokemuksia tai näkemyksiä palveluiden kehittämisestä 3) nuorten perhetaustaa ja muuta elinympäristöä. Väittämät oli suunniteltu siten, että kulloinkin kiinnostuksen kohteena ollutta ilmiötä tai sen osa-aluetta - kuten ensimmäisessä artikkelissa tunneälyä tai sen osa-aluetta kuten empatiakykyä, tai toisessa osatutkimuksessa osallisuutta tai asennoitumista vaikuttamista kohtaan sen osa-alueena - pyrittiin mittaamaan useammalla väittämällä. Tutkittavien ilmiöiden teoreettisen lähtökohdat huomioon ottaen niitä tai niiden osa-alueita ei olisi ollut luotettavaa mitata yksittäisillä kysymyksillä. Siksi konstruktiot pyrittiin kattamaan mahdollisimman laajasti empirian ja operaatioiden tasolla johtamalla niistä riittävä määrä yksittäisiä kysymyksiä ja väittämiä. (Silén 2021; Teo 2014.)

Pääasiassa summamuuttujien muodostaminen oli suunniteltu teoreettisista lähtökohdista käsin jo aineistonkeruuvaiheessa. Perheympäristökyselyn ja tunneälytaitokyselyn kohdalla ilmiöiden eri alueita kartoittavat väittämät olivat valmiina, ja LAPE -hankkeen laajoissa ja monitahoisissa kyselyissä ne operationalisoitiin hankkeen taustalla olleesta useista osallisuuden, toimijuuden hyvinvoinnin teorioista koostuneesta teoriakehikosta, joita olen kuvannut luvussa 2. Prosesseissa oli kuitenkin myös aineistolähtöisiä piirteitä siten, että muodostetut muuttujat rakentuivat analyysivaiheessa tilastollisen analyysin ja sisällöllisen uudelleenarvioinnin myötä. Uudelleenarviointi tapahtui Alkulaa, Pöntistä ja Ylöstaloa (1994) mukaillen liikkumalla konkreettisen empirian tason ja abstraktin teorian tason välillä verraten kvantitatiivisten analyysien tuloksia lomakkeiden suunnitteluvaiheessa aiottuihin,

sekä valmiiden lomakkeiden aikaisemmissa tutkimuksissa käytettyihin muuttujajaydistelmiin. Kvantitatiivisista analyyseista tärkeimpiä olivat reliabiliteettianalyysit ja faktorianalyysit, joilla sain tietoa aineistoissa ilmenneistä latenteista muuttujista sekä summamuuttujien sisäisestä yhtenäisyydestä. Vaikka käsitän nämä analyysit tutkimuskysymyksiin vastaamiseen suunnattujen analyysien valmistavina analyyseina, ovat ne myös sisällöllisesti kiinnostavia, sillä niiden myötä teoreettiset konstruktiot tulivat empiirisesti koetelluiksi.

Summamuuttujan muodostamisen (mean -funktio SPSS:ssä) edellytyksenä pidin sisällöllisen mielekkyyden lisäksi yleisen käytännön mukaisesti sen sisäistä reabiliteettia kuvaavan Cronbachin alfan raja-arvoa 0,6. Reliabiliteettikertoimia laskettaessa pidin muuttujien määrän mahdollisimman niukkajana, jotta kerroin antaisi tarkan kuvan muodostettavan muuttujan sisäisestä konsistenssista, eikä ylikorostumista tapahtuisi esimerkiksi muuttujien päällekkäisyydestä tai ylisuuresta muuttujien määrästä johtuen (Teo 2014, Clark & Watson 1995). Alfa ohjasi summamuuttujien muodostamista ja käyttöä niin, että pudotin matalan alfan vuoksi pois sekä joitain aiottuja summamuuttujia analyysivaiheessa että summiin aiottuja yksittäisiä muuttujia yhdistämisvaiheessa silloin, kun sille oli kvantitatiivisten perusteluiden lisäksi myös teoreettiset perustelut.

Eksploraatiivinen faktorianalyysi oli keskeinen menetelmä ensimmäisen osatutkimuksen sosioemotionaalisia taitoja koskevan kyselyn käsittelyssä. Aikaisempi tutkimus ja teoria ohjasivat asettamaan kaikki kyselyn 33 muuttujaa analyysiin samanaikaisesti. Eksploraatiivisen analyysin käyttöä puolsi myös se, että nuorten kohdalla kyselyä on käytetty aiemmin melko vähän. Konfirmatorinen tai eksploraatiivinen käsittely ovat melko tyypillisiä tunneälykyselyille tehtäviä aineiston analyysia tukeva analyyseja tai pääanalyysimenetelmä ja eri kohdejoukoilla on päädytty kyselyn kohdalla erilaisiin faktorimalleihin, joissa on tyypillisesti 1-5 faktoria. (Schutte 1998; Austin ym. 2004; Gignac ym. 2005.) Tunneälyn teorian perusteella valitsin faktoriratkaisun rotaatiomenetelmäksi vinokulmaisen rotatoinnin, koska teorian perusteella faktorit korreloivat keskenään. (Salovey & Mayer 1990, Hair ym. 2010). Ekstraktointimenetelmäksi valitsin suurimman uskottavuuden (maximum likelihood) menetelmän, joka muodostaa mallin, joka pyrkii kokonaisuutena selittämään mahdollisimman paljon vaihtelusta ja antaa myös faktoreiden korreloida voimakkaasti keskenään.

Huomioin muuttujien nimeämisessä teorian, aiemmin käytetyt summamuuttujien nimet, sekä analyyseissa muodostuneiden muuttujajoukkojen kokonaisuuden kärkeimmuuttujia painottaen. Faktorianalyysin tuloksia tulkittessani huomioin Kaiserin säännön mukaisesti faktoreiden ominaisarvot ja niiden suhteellisen selitysvoiman (Nunnally & Bernstein 1994). Tunneälytaitokyselyn lopullisessa ratkaisussa oli kuusi ominaisarvoltaan yli yhden olevaa faktoria. Ne selittävät vaihtelusta yhteensä 51%. Ensimmäisellä faktorilla oli selvästi suurin selitysvoima, 32%, seuraavalla se oli 6 %, jonka jälkeen selitysosuus putosi noin 1% per faktori. Kaikki summamuuttujat

olivat yhtenäisyydeltään hyviä sekä tulkinnallisesti ja teorian näkökulmasta mielekkäitä. Tunneälytestin faktorianalyysin mallin sopivuusindeksi (goodness of fit) osoitti, että tuotettu matriisi erosi ($p < .001$) alkuperäisestä korrelaatiomatriisista. Tämä oli odottavissa aiempien tutkimustulosten perusteella eikä sopivuudeltaan parempaa ratkaisua löytynyt muuttujia poistamalla tai faktoreiden määrää lisäämällä. Pudotin analyysin aikana pois muuttujan, joka ei korreloinut minkään faktorin kanssa ja kokeilin myös jättää pois yhden sisällöllisesti epämääräisen faktorin kaikki muuttujat. Tällöin kuitenkin myös muiden faktoreiden validiteetti kärsi, eikä kokonaisratkaisusta tullut mielekkäämpää. Niinpä päädyin kokonaismalliin, jossa oli viisi jatkoanalyysiin otettua faktoria ja yksi, josta en muodostanut summamuuttujaa. Tunneälytaitokyselyn lisäksi hyödynsin faktorianalyysia myös tutustuessani LAPE aineisoihin ja tehdessäni perheympäristökyselylle osa-aluekohtaisia alustavia tarkasteluja hakien tilastollista varmuutta suunnitelluille muuttujille. (Teo 2014; Hair ym. 2010.)

Kolmannessa osatutkimuksessa käytin valmistelevana analyysinä ryhmittelyanalyysia. Tutkimuksessa ei ollut summamuuttujien muodostamisen mahdollisuutta vastemuuttujien osalta, joten päädyin erilaisten analyysikokeiluiden kautta ryhmittelyanalyysiin, jolla vastaajista voidaan muodostaa ryhmiä samalla tavalla kuin faktorianalyysissä muodostetaan latentteja muuttujia yksittäisistä muuttujista. (Nummenmaa 2009, Silén 2008, 2021). Muodostin ryhmät kiinnostuksen kohteena olleiden perheympäristön sosiaalisten tekijöiden perusteella. Ryhmittelyn kautta oli mahdollisuus tuottaa helposti tulkittava vastaus kolmannen osatutkimuksen kysymykseen siitä, voidaanko perheympäristön tekijöillä selittää avunhakemisen halukkuutta.

Analyysinä käytin k-keskiarvon ryhmittelyanalyysia. Sopiva ryhmien määrä löytyi k-keskiarvon analyysille tyypilliseen tapaan SPSS -kokeilujen ja niiden tulosten tulkinnan kautta; tein teoriaan sekä käytettävissä olevaan aineistoon perusteella kokeiluja erilaisilla ryhmien määrällä ja ohjelma määritteli aineiston perusteella klusterikeskukset ja liitti kunkin havainnon lähimpään keskukseen. Tämän jälkeen tulkitsin tulokset ja nimesin ryhmät. Lopullinen ratkaisu löytyi melko nopeasti. Käytin analyysin tukena myös R-ohjelmalla tehtyjä scree plot -kuviota. Scree plottia käytin tuloksen tilastolliseen vahvistamiseen. (Teo ym. 2014, Hair 2010) Päädyin neljän perheryhmän ratkaisuun, joka oli ryhmittelyssä käytettyjen muuttujien määrän perusteellakin ennako-odotusten mukainen; perheen sosiaalista ilmapiiriä ja vanhemmuutta tarkasteltaessa ryhmittelystä olisi tuskin tullut mielekästä, jos neljän summamuuttujan perusteella olisi muodostettu kaksi ryhmää, jolloin ryhmien sisällä todennäköisesti olisi suurta vaihtelua, mutta niiden välillä ei olisi välttämättä ollut kaikilta osin selvää eroa, tai muodostettaessa neljän summamuuttujan perusteella runsaasti ryhmiä, jolloin ryhmien profiloiminen riittävän erotteluvasti olisi ollut hankalaa.

Muuttujien välisten yhteyksien tarkastelu kuvailevilla ja selittävillä kvantitatiivisilla analyyseilla

Kaikkien osatutkimusten asetelmat ohjasivat valitsemaan kuvailevia ja selittäviä analyyseja, joilla voitiin tarkastella yhden tai useamman muuttujan välistä yhteyttä. Käytin ensimmäisessä ja toisessa tutkimuksessa yhteyksien tarkastelussa pääanalyysimenetelmänä lineaarista regressioanalyysia. Kolmannessa osatutkimuksessa tutkimuskysymykset ja käyttämäni muuttujien mittaustasot ohjasivat tarkastelemaan yhteyttä ryhmäkohtaisia prosenttiosuuksia vertailemalla. Lisäksi muodostin yleiskuvaan toisessa ja kolmannessa osatutkimuksessa tarkastelemalla kuvailevia tietoja, kuten yksittäisiä muuttujakohtaisia jakaumia tarkastelemalla.

Valitsin regressioanalyysin pääanalyysimenetelmäksi, koska se mahdollisti useiden muuttujien sisällyttämisen samoihin malleihin ja sitä kautta esimerkiksi ensimmäisessä ja toisessa tutkimuksessa kiinnostavien tulosten, kuten eri muuttujien omien vaikutusten sekä kokonaisselityksasteen tarkastelemisen (Teo 2010, Hair ym. 2010.). Esimerkiksi toisessa osatutkimuksessa analyyseissa voitiin selvittää, missä määrin valittuja osallisuuden ulottuvuuksia voitiin selittää ammattilaisten toiminnalla, kun perheen vaikutus oli huomioitu. Vaikka en tehnyt yhtäaikaista tarkastelua kaikissa analyyseissa toisen osatutkimuksen analyyseissa, mutta käytin regressioanalyysia pääasiallisena analyysikeinona, koska se helpotti tulkintaa ja kokonaiskuvan muodostamista. Muuttujien mittaustason vaatiessa käytin toisessa osatutkimuksessa myös muun muassa osittaiskorrelaatiokertoimia (Helenius 1989).

Kolmannessa osatutkimuksessa käytin yhteyksien tarkasteluun kuvailevia jakaumatietoja ja prosenttitaulukkoa, sekä sen tukena merkitsevyydestiä ja Cramerin V -kerrointa yhteyden voimakkuuden arvioimisessa. Ristiintaulukointiin liittyvän päättelyn luotettavuuden arvioinnissa käyttämässäni khiin neliötestissä laskin taulukon empiiristen frekvenssien ja odotettujen frekvenssien avulla testisuuren, jota tilastolliseen todennäköisyysjakaumaan vertaamalla laskin tilastollista merkitsevyyttä osoittavan p-arvon. (Coolican 2017.) Koska kyselyjen vastaajajoukot eivät olleet satunnaisotoksia tulkittiin merkitsevyydestien tuloksia tässä tutkimuksessa kautta linjan suuntaa antavina löydöksinä suhteessa tutkimuksen koko kohdejoukkoihin.

3.3.2. Kvalitatiiviset analyysit

Laadullisessa aineistossa nuoret, vanhemmat ja ammattilaiset kuvasivat nuorten hyvinvointiin ja osallisuuteen liittyviä kokemuksiaan ja näkemyksiään perheiden ja palveluiden kontekstissa. Toisessa osatutkimuksessa kvalitatiivista haastatteluaineistoa hyödynnettiin rinnakkain kvantitatiivisen aineiston kanssa samaan tutkimuskysymykseen vastattaessa. Haastatteluaineistoa kertyi 98 sivua (Verdana, fontti 8). Nuorten kvalitatiivinen aineisto oli melko niukkaa. Nuoret vastasivat avoimiin kysymyksiin melko harvoin ja yleensä lyhyesti. Vanhemmat sitä vastoin vastasivat usein ja laajasti.

Toisen osatutkimuksen haastatteluaineisto analysoitiin temaattisesti siten, että analyysikehikko muodostettiin nuorten osallisuuden tukemiseen liittyvien keskeisten lainausten ja niiden tulkitsevan luennan pohjalta (Silverman 2015). Toisessa artikkelissa monimenetelmällinen lähestymistapa oli analyysien keskeinen lähtökohta ja yhteiset tulokset syntyivät iteratiivisena prosessina aineistojen ja aineistokohtaisten yksittäisten tulosten toisiinsa suhteuttamisen, elaboroinnin ja validoinnin kautta, sekä tuloksia kootessa ja kokonaiskuvaa muodostettaessa.

Kolmannen osatutkimuksen aineistona käytettiin nuorten ja vanhempein kyse-lylomakeaineiston kahteen avoimeen kysymykseen tulleista tekstimuotoisesta vastauksesta. Kolmannessa osatutkimuksessa kvalitatiivisille aineistolle osoitettiin oma tutkimuskysymyksensä ja analyysitapana siinä käytettiin sisällönanalyysia. Alustavat teemat muodostettiin aineistolähtöisesti jakamalla aineisto luennan perusteella merkitysyksiköihin ja teemoitteluja jatkettiin suhteuttamalla löydökset nuorten tuen järjestämistä koskevaan teoriakehikkoon. (Schreier 2012.) Analyysin tulokset trianguloitiin tutkijoiden kesken.

4. Osatutkimusten tulokset

Tutkimus on tehty kolmessa vaiheessa ja se jakautuu kolmeen osatutkimukseen. Tässä luvussa kuvaan osatutkimusten (I-III) lähtökohdat, tavoitteet sekä väitöskirjakokonaisuuden kannalta keskeisimmät analyysit ja tulokset. Lisäksi kuvaan omat kontribuutioti sekä muiden tutkijoiden kontribuutiot osatutkimuksittain.

4.1. Perheympäristön merkitys nuorten sosioemotionaalisille taidoille

Perheympäristön yhteys 9.-luokkalaisten itsearvioituihin tunneälytaitoihin.

Kasvatus: Suomen kasvatustieteellinen aikakauskirja

Lantela, L. ja Rajala, R.

*Yleinen kasvatustiede ja opettajankoulutus, kasvatustieteiden tiedekunta,
Lapin yliopisto*

Ensimmäisessä osatutkimuksessa tarkasteltiin nuoren perhetaustan ja sosioemotionaalisten taitojen yhteyttä. Tutkimuksessa tehtiin kvantitatiivisia analyyseja ja siinä käytettiin nuorilta kerättyä tunneälytaitoja (liite 8) ja perhetekijöitä (liite 9) mitaavia kyselylomakeaineistoa. Tutkimuksen alustavista tuloksista olen raportoinut ensimmäistä kertaa pro gradu tutkielmassani (Lantela 2015). Tutkimusartikkelia varten jatkoin gradussa aloittamaani analyysia ja tarkensin tutkielmassa käyttämäni teoriaa.

Osatutkimuksen teoreettinen tausta koostui sosioemotionaalisia taitoja koskevasta tunneälyn teoriasta ja nuorten perheympäristöä kuvaavista teorioista, joita olen esitellyt tarkemmin väitöskirjani 2. luvussa. Tämän väitöskirjan tutkimuskokonaisuuden näkökulmasta sosioemotionaaliset taidot ovat keskeisiä toimijuutta ja osallisuutta mahdollistavia välineitä koulussa ja muissa perheen ulkopuolisissa ympäristöissä tapahtuvassa sosiaalisessa kanssakäymisessä ja yhteistoiminnassa. Aikaisempi tutkimus on osoittanut niiden merkityksen myös hyvinvoinnille; sosioemotionaaliset taidot ovat yhteydessä pitkällä aikavälillä mielenterveyteen ja elämässä menestymiseen sekä omaan elämään tyytyväisyyteen (Hertel, Scultz & Lemmers 2009, Mischel, Shoda & Rodriques 1989, Momm 2015.) Lasten ja nuorten tärkein kehitysympäristö on perhe, ja siksi on tärkeää tarkastella perheen merkitystä. Tutkimusta aloittaessani huomasin, että siinä oli mahdollista muodostaa

uutta tietoa tunneälyä koskevaan teoriaan, sillä nuorten tunneälytaitoja oli tutkittu perheympäristön kontekstissa melko vähän (esim. Petrides, Pita & Kokkinaki 2007; Austin, Saklofske & Egan 2005).

Perheympäristön merkitystä melko laajasti tarkastelevan tutkimukseni tutkimuskysymykset saivat lopullisen muotonsa aineiston tutustumisen ja perheympäristökyselyn osa-alueille tekemiäni faktorianalyysien myötä. Faktorianalyysissa muodostuneet perheympäristömuuttujat on esitelty taulukossa 2. Nimesin ne kärkimuuttujia painottaen, perheympäristöä koskevaan teoriaan (esim. Baumrind 1966, Aunola 2005) ja Moosin kyselyn alkuperäisiin nimiin peilaten. Jäsensin summamuuttujat edelleen Moosia (2009) mukaillen ulottuvuuksiksi, jotka kuvasivat perheen sosiaalisia suhteita, perhesysteemin ylläpitoa ja organisointia, sekä vapaa-ajan- ja kulttuurista aktiivisuutta. Käytin ensimmäisessä osatutkimuksessa hyviksi selittäjäksi osoittautuneiden muuttujia ja niiden erilaisia yhdistelmiä myös osatutkimuksissa II ja III, tarkastellessani ilmapiiritekijöiden vaikutuksia nuorten hyvinvointiin, sosiaalisiin suhteisiin sekä avun hakemisen halukkuuteen.

Taulukko 2. Perheympäristön ulottuvuuksia kuvaavat summamuuttujat ja perheympäristökykyä (Moos 2009) mukailevat ulottuvuudet

Ulottuvuus	Summamuuttuja	α	Malliosio
Perheen sosiaaliset suhteet	Koheesio	0,90	Perheenjäsenet auttavat ja tukevat toisiaan
	Tunteiden ilmaisu	0,61	Perheenjäsenet eivät ilmaise tunteitaan (k)
	Konflikti	0,73	Riitelemme paljon perheessämme
	Sopuisuus	0,65	Perheenjäsenet eivät juuri koskaan menetä malttiaan
Kulttuurinen ja vapaa-ajan aktiivisuus	Kulttuurinen aktiivisuus	0,62	Perheenjäsenet pitävät musiikista, taiteesta ja kirjallisuudesta
	Vapaa-ajan aktiivisuus	0,71	Jokaisella perheenjäsenellä on harrastuksia
Systeemin ylläpito	Siisteys ja järjestys	0,68	Kotonamme on usein vaikea löytää tavaroita
	Demokraattisuus	0,68	Jokaisella on mahdollisuus vaikuttaa perheen päätöksiin
	Autoritaarisuus	0,65	Perheessämme korostetaan voimakkaasti sääntöjen noudattamista

Taulukossa 2 esitetyjen perheympäristökyselystä muodostettujen muuttujien lisäksi muodostin tutkimuskysymyksen lomakkeen taustamuuttujista, jotka kuvasivat perheen sosiodemografisia tekijöitä (sosioekonominen asema, sisarten määrä, perhemuoto). Tässä tutkimuksessa selvitin edellä kuvattujen perhetekijöiden merkitystä tunneälytaidoille ja tutkimuskysymykseni olivat:

1. Kuinka perhesuhteet ovat yhteydessä tunneälytaitojen ulottuvuuksiin?
2. Kuinka perheympäristön systeemin ylläpito on yhteydessä tunneälytaitojen ulottuvuuksiin?
3. Kuinka kulttuurinen ja vapaa-ajan aktiivisuus ovat yhteydessä tunneälytaitojen ulottuvuuksiin?
4. Kuinka sosiodemografiset tekijät ovat yhteydessä tunneälytaitojen ulottuvuuksiin?

Tutkimuskysymysten muodostamisen jälkeen tein tunneälytaitokyselystä faktorianalyysillä yhteyksiä tarkastelevan analyysini vastemuuttujat. Summamuuttujat kattoivat tunneälyn keskeiset osa-alueet eli omien tunteiden sisäisen ja ulkoisen havainnoinnin ja hallinnan ja toisten tunteiden havainnoinnin ja ymmärtämisen, eli intra- ja intersoonalliset tunneälytaidot. Ulottuvuudet nimettiin voimakaimmin faktorin kanssa korreloivien väittämien sisältöä painottaen. Nimeämisessä käytettiin aikaisemmalta tutkimukselta ja teorialta tyypillistä sanastoa (Kokkonen 2003; Saarinen 2007; Salovey & Mayer 1990). Nimesin summamuuttujat seuraavasti: tunteiden säätely, sanaton viestintä, empatia, tunteiden käyttö ajattelun apuna, sekä tunteiden tiedostaminen.

Yhteyttä tarkastelevissa analyyseissa perheympäristön ulottuvuuksien ja tunneälytaitojen yhteydet olivat teoreettiseen taustaan nähden odotetun laisia, sillä korrelaatiot osoittivat runsaasti merkitseviä yhteyksiä perheympäristön ja tunneälytaitojen välillä; perheellä, sen ilmapiirillä, käytännöillä ja kulttuurilla oli selvä ja paikoin voimakas yhteys nuorten sosioemotionaalisiin taitoihin. Alustavissa muuttujien yhteyttä tarkastelevissa analyyseissa huomasin, että oli tärkeää erottaa sukupuolet analyyseissa omiksi joukoikseen. Tämä oli myös teorian ja aiempien tutkimusten pohjalta arvioituna ennako-odotusten mukaista (ks. esim. Petrides & Furnham 2000b). Sukupuolten välinen ero näkyi siten, että pojilla yhteyksiä oli enemmän ja ne olivat voimakkaampia. Jatkoin yhteyksien tarkastelua regressioanalyyseilla ja jakaumien sukupuolittaisilla vertailuilla. Regressioanalyysi antoi mahdollisuuden keskeisimpien tulosten esittämiseen tiivistämällä tulokset voimakkaimpiin selittäjiin ja kokonaisselitystaseseen. Regressioanalyysin tulokset on koottu taulukkoon 3.

Taulukko 3. Kasvu ympäristön yhteys tunneälytaitoihin regressioanalyysissä

Selitetttävä	Selittäjät	β	R ² a
Tunteiden säätely	Koheesio **	0,270	0,296
	Autoritaarisuus ***	-0,247	
	Demokraattisuus *	0,173	
	Tunteiden ilmaisu	0,157	
Sanaton viestintä	Koheesio ***	0,378	0,199
	Autoritaarisuus **	-0,195	
Empatia	Koheesio ***	0,421	0,267
	Autoritaarisuus ***	-0,246	
Tunteiden tiedostaminen	Koheesio ***	0,337	0,108
Tunteiden käyttö ajattelun apuna	Koheesio ***	0,433	0,209
	Autoritaarisuus *	-0,152	
Tytöt			
Selitetttävä	Selittäjät	β	R ² a
Tunteiden säätely	Koheesio ***	0,403	0,169
	Sisarten määrä * (ainoa lapsi) (1–3)	0,196	
		0,174	
Sanaton viestintä	Koheesio ***	0,158	0,050
	Autoritaarisuus **	-0,190	
Empatia	Koheesio ***	0,361	0,158
	Autoritaarisuus **	-0,207	
Tunteiden tiedostaminen	Koheesio ***	0,338	0,129
	Autoritaarisuus **	-0,170	
Tunteiden käyttö ajattelun apuna	Koheesio ***	0,328	0,143
	Autoritaarisuus ***	-0,222	
	Sisarten määrä ** (ainoa lapsi)	0,232	
	(1–3)	0,189	

*** $p < 0,001$ (2-suuntainen) ** $p < 0,01$ * $p < 0,05$ n.s. $p > 0,05$. Sisarten määrä vertautuu luokkaan 4 tai enemmän.

Tässä tutkimuksessa mitatuista perhetekijöistä erityisesti perhesuhteisiin ja systeemin ylläpitoon liittyvä muuttujat ovat voimakkaita nuorten tunneälytaitojen taustatekijöitä (vrt. esim. Baumrind 1966 ja 1991, Pulkkinen 2003). Sosiodemografiset tekijät sekä kulttuurinen ja vapaa-ajan aktiivisuus olivat myös yhteydessä tunneälytaitoihin, mutta niiden merkitys hävisi lähes poikkeuksetta silloin kun ne olivat samassa regressiomallissa voimakkaimmiksi osoittautuneiden selittäjien kanssa. Taustamuuttujista ainoastaan sisarten määrä oli itsenäisessä yhteydessä vas-temuuttujiin. Havaittiin, että perhe, jossa tyttö on ainoa lapsi, tukee parhaalla tavalla

tunteiden säätelyn ja tunteiden tiedostamisen kehittymistä. Yhteyttä voidaan selittää esimerkiksi huomion määrällä, jonka nuori saa yhden lapsen perheessä verrattuna useamman lapsen perheisiin (ks. esim. Trent & Spitze 2011). Regressioanalyysi tehtiin selitettävä muuttuja kerrallaan kaikilla jatkuvilla perheympäristömuuttujilla. Lopullisesta tuloksesta nähdään, kuinka paljon mitattujen muuttujien yhdistelmät voivat selittää tunneälytaitoja tilastollisesti mielekkäällä tavalla.

Koheesio osoittautui kauttaaltaan merkitykselliseksi tekijäksi nuoren tunneälytaitojen kehittymiselle. Koheesiolla tarkoitettiin nuoren arviota siitä, kuinka perheen jäsenet tukevat ja auttavat toisiaan ja kuinka sujuvaksi nuoret arvioivat perheen sosiaalisen kanssakäymisen. Toinen merkittävä selittäjä oli konfliktiksi nimetty ulottuvuus, joka kuvasi perheessä ilmennyttä avoimen aggressiivista käytöstä. Se selitti voimakkaasti nuorten heikkoja tunneälytaitoja; tunneälytaidot opitaan perheessä sujuvan vuorovaikutuksen myötä, nuori omaksuu ne ollessaan siinä osallisena ja toisaalta nuorelle muodostuu heikon koheesion ja runsaiden konfliktien ympäristössä ominaisuuksia, jotka toimivat perheen ulkopuolisissa sosiaalisissa tilanteissa nuoren kannalta epätarkoituksenmukaisesti. Sukupuolten välinen ero näkyi myös verrattaessa voimakkaimman selittäjän, koheesion merkitystä tunneälyn kokonaispistemäärään. Perheympäristössä, jossa oli heikko koheesio, pojista korkeaa kokonaispistemäärää ei saanut yksikään vastaajista, kun osa tytöistä korkeita piste-määriä myös heikon koheesion ympäristössä, vaikka koheesion vaikutus oli tytöillä samansuuntainen kuin pojilla.

Ensimmäinen osatutkimus vahvisti kasvuympäristön ja sosioemotionaalisten taitojen väliseen riippuvuuteen liittyvää ymmärrystä. Tulokset korostavat koulun ja sen kokoamien palveluiden ennaltaehkäisevän työn merkitystä, ja erityisesti sitä, kuinka koulun tulee oppimisympäristönä huomioida toiminnassaan ja kulttuurissaan vaihtelu nuorten sosioemotionaalisissa taidoissa; nuori, jonka perheessä on esimerkiksi paljon konflikteja tai heikko koheesio, tarvitsee koulussa enemmän tukea yhteistoimintaan. Useilla muillakin perheympäristön ulottuvuuksilla oli odotetun suuntaisia yhteyksiä tunneälytaitoihin. Tämä korostaa perheen kokonaisvaltaisen tilanteen ymmärtämisen, ja edelleen moniammatillisen ja monitoimijaisesti toteutetun tuen tärkeyttä. Nuorten perhetaustoista riippuviin tuen tarpeisiin vastaamalla voidaan vähentää koulussa sosiaalisen kanssakäymisen ongelmia, kuten kiusaamista ja yksinäisyyttä. Yhteisöön kuulumisella on tärkeä merkitys nuoren sosioemotionaaliseen hyvinvointiin ja toimintakyvyille. Tämän tutkimuksen tulokset herättivät kiinnostukseni tarkastella seuraavissa osatutkimuksissa nuorten näkökulman ja perhetaustan vaikutusten lisäksi myös ammattilaisten ja vanhempien näkökulmista sitä, kuinka koulu voi huomioida erilaiset perhetaustat hyvinvoinnin ja osallisuuden tukemiseen liittyvässä toiminnassaan.

4.2. Perheen ja ammattilaisten merkitys nuorten osallisuuden tukemisessa

Perheen ja ammattilaisten merkitys nuorten osallisuuden tukemisessa

Nuorisotutkimus

Lantela, L.^a, Nurmi, H.^b, Nikupeteri, A.^c, Kallinen, K.^c, Laitinen, M.^c,
Leinonen, J.^b, Turunen, T.^a, Vasari, P.^d

^a Yleinen kasvatustiede ja opettajankoulutus, kasvatustieteiden tiedekunta

^b Hallintotiede, yhteiskuntatieteiden tiedekunta

^c Sosiaalityö, yhteiskuntatieteiden tiedekunta

^d Tilastotiede, yhteiskuntatieteiden tiedekunta

^{a-d} Lapin yliopisto

Toisen osatutkimuksen keskiössä oli nuorten osallisuus erityisesti yhteisöön kuulumisen, vaikuttamisen ja hyvinvointia tuottaviin resursseihin pääsyn näkökulmista (esim. Isola ym. 2017, Vaarama & Moisio & Karvonen 2010), ja sitä tarkasteltiin sekä koettuna osallisuutena että osallisuuden valmiuksien kehittymisenä ja osallisuuteen sosiaalistumisena (esim. Maunu ja Kiilakoski 2018). Osallisuuteen sosiaalistumisella toinen osatutkimus kiinnittyy tutkimuskokonaisuuden hyvinvointioppimisen käsitteeseen, jolla viitattiin tämän tutkimuksen toisessa luvussa esiteltyn prosessiin, jossa nuori oppii hyvinvointia ja pahoinvointia yhteisön jäsenenä, ollessaan osallisena ja aktiivisena toimijana ja sisäistäessään toiminta- ja ajattelumalleja yhteisöissä muodostuvien kokemusten kautta. Tutkimuksessa tehtiin kvantitatiivisia ja kvalitatiivisia analyyseja ja niissä käytettiin nuorten kyselylomakeaineistoa (N=440) ja ammattilaisten haastatteluaineistoa (N=22). Tässä tutkimuksessa jatkoin perhetekijöiden merkityksen tutkimista ja lisäksi laajensin tutkimusta muiden kirjoittajien kanssa näkökulmallisesti tarkastelemalla aineistojen yhteisanalyyssissä (Schreier 2012, Bista & Burbules 2003) myös ammattilaisten näkemyksiä nuorten hyvinvoinnin ja osallisuuden tukemisesta. Tutkimuksessa oli mahdollista muodostaa uudenlaista tietoa, sillä vaikka monialainen nuorten hyvinvoinnin ja osallisuuden edistäminen on ollut arkipäivää jo pitkään nuorille suunnatuissa palveluissa, on eri käytännön toimijoiden ja tieteenalojen näkökulmia yhdistävää tutkimusta tehty aiemmin vain vähän.

Tutkimuksen ongelma ja asetelma sekä empiiriset näkökulmat tarkentuivat ensimmäisen tutkimuksen tapaan alustavien kvantitatiivisten analyysien, eli summasummamuuttujien muodostamisen myötä. Valmistavassa analyysissä muodostin kyselylomakeaineistosta nuorten hyvinvoinnin, osallisuuden ja toimijuuden osa-alueita sekä niiden edellytyksiin liittyviä, perheen ja ammattilaisten merkitystä kuvaavia summamuuttujia. Muodostetut muuttujat on esitetty taulukossa 4, josta

selviää myös tutkimuksen yhteyksiä tarkastelevien analyysien taustalla olleet keskeiset kausaatiolettamat, joiden mukaisesti analyysien tarkoituksena oli sopivia menetelmiä hyödyntäen selvittää perheen ja ammattilaisten merkitystä nuorten osallisuuden eri osa-alueille, eli selittää osallisuuden muuttujien vaihtelua perhettä ja ammattilaisia koskevilla muuttujilla

Taulukko 4. Toisen osatutkimuksen analyyseissa käytetyt summamuuttujat ja yksittäiset muuttujat

Perheen merkitys			
	α	K.A.	K.H.
Perheen ilmapiiri	.952	4,00	0,98
Arjen sujuvuus	.900	3,58	0,83
Vanhempani / huoltajani ovat tukeneet minua riittävästi toiselle asteelle siirtymisessä	-	3,87	1,40
Perheen tuki ja kannustus harrastuksiin	.834	3,90	1,34
Osallisuus			
	α	K.A.	K.H.
Kaverisuhteet	.904	4,11	1,01
Mieliala, terveys ja hyvinvointi	.785	4,0	0,91
Asenne vaikuttamista kohtaan	.845	3,20	0,99
Harrastukset ja vapaa-aika	.699	4,03	1,13
Toiselle asteelle siirtyminen innostaa minua	-	3,73	1,25
Tulevaisuudensuunnitelmani ovat selkeät toisen asteen (lukio, ammatilliset opinnot) siirtymän osalta	-	3,87	1,30
Ammattilaisten merkitys			
	α	K.A.	K.H.
Vuorovaikutussuhde perheen ulkopuolisten aikuisten kanssa	.859	3,81	0,91
Tieto ja mahdollisuudet	.871	2,95	0,92
Ammattilaisten tuki toiselle asteelle siirtymisessä	-	3,37	1,18

Kuten taulukosta 4 ilmenee, tässä tutkimuksessa osallisuus käsitettiin toteutuvan hyvinä kaverisuhteina; hyvänä mielialana, terveytenä ja hyvinvointina; myönteisenä asenteena vaikuttamista kohtaan; tyytyväisyytenä harrastuksiin ja vapaa-aikaan; sekä hyvinä tulevaisuuden näkyminä. Analyysissa näitä summamuuttujia ja yksittäisiä osallisuutta kuvaavia muuttujia käytettiin pääasiassa vastemuuttujina tarkasteltaessa osallisuuden ja toimijuuden toteutumista ja niiden valmiuksien rakentumista. Perheen merkitystä tarkasteltiin ensimmäisen osatutkimuksen tapaan ilmapiirin ja systeemin ylläpidon (arjen sujuvuus) osalta. Niitä kuvaavat summamuuttujat sisälsivät ensimmäisessä artikkelissa vahvoiksi selittäjiksi osoittautuneita muuttujia. Muut toisessa osatutkimuksessa käytetyt osallisuutta, perheen ja ammattilaisten merkitystä kuvaavat muuttujat olivat tälle tutkimukselle ainutlaatuisia. Perhemuuttujista yksi kuvasi sitä, missä määrin vanhempien tukivat nuorta toiselle asteelle siirtymisessä sekä tämän harrastamista. Ammattilaisten merkitystä kuvastivat tilastoaineistossa ammattilaisten antama tieto sekä mahdollisuudet osallisuudelle ja sekä ammattilaisten tuki toiselle asteelle siirtymisessä. Lisäksi aineistosta muodostettiin

summamuuttuja, jota käytin analyysissä tarkastellessani sekä ammattilaisten merkitystä nuorten vaikuttamisosallisuudelle että perheessä muodostuvien valmiuksien kehittymistä. Muuttuja kuvasi vuorovaikutussuhdetta ammattilaisten kanssa. Analyysissä oli kiinnostavaa tarkastella sitä, kuinka perhetekijät vaikuttavat vuorovaikutussuhteeseen ammattilaisten kanssa, sekä sitä kuinka hyvä vuorovaikutussuhde selittää asennoitumista vaikuttamista kohtaan. Ammattilaisten haastatteluaineisto valmisteltiin yhteisanalyysiin temaanisella analyysillä, jossa analyysikehikkoon nostettiin nuorten osallisuuden tukemista koskevat lainaukset. Yhteisanalyysissä edettiin iteratiivisesti ymmärrystä syventäen erillisanalyysien ja niistä käytyjen keskusteluiden vuorotteluna (Johnson & Onwuegbuzie 2004). Aineistojen painopisteistä johtuen kvantitatiiviset analyysit olivat keskiössä perheen merkitystä tarkasteltaessa ja kvalitatiiviset ammattilaisten merkitystä tarkasteltaessa.

Regressioanalyysissä ja muissa tilastollisissa analyyseissä perheympäristön merkitys osallisuudelle, hyvinvoinnille ja toimijuudelle oli teorian perusteella odotetun suuntainen. Kuten taulukosta 5 käy ilmi, perheen ilmapiiriin ja systeemin ylläpitoon liittyvät tekijät selittivät melko voimakkaasti vuorovaikutussuhteita sekä nuoren mielialaa terveyttä ja hyvinvointia. Vuorovaikutussuhteisiin liittyvät tulokset korostivat väitöskirjan ensimmäisen artikkelin tapaan sosioemotionaalisten taitojen merkitystä työskenneltäessä nuorten kanssa, sillä enemmän tukea tarvitsevilla nuorilla oli tuloksen mukaan myös enemmän vaikeuksia muodostaa vuorovaikutus- ja luottamussuhteita heille tukea tarjoaviin ammattilaisiin. Ammattilaisiin liittyvät tekijät osoittautuivat voimakkaammiksi selittäjiksi tarkasteltaessa nuorten asennoitumista vaikuttamista kohtaan, jossa vuorovaikutus perheen ulkopuolisten ammattilaisten ja aikuisten kanssa sai beta-kertoimeksi .235 ja ammattilaisten antamat palveluita koskeva tieto ja mahdollisuudet vaikuttamiseen osallistumiselle sai beta-kertoimeksi .228, arjen sujuvuuden (.160) kertoimen jäädessä huomattavasti matalammiksi ja perheen ilmapiiriin (.026) jäävän ilman merkitsevyyttä.

Taulukko 5. Perheen ja ammattilaisten merkitys osallisuudelle regressioanalyysissa

Selitettävä	Selittäjät	β	R^2a	F	P
Vuorovaikutussuhde perheen ulkopuolisten aikuisten kanssa	Arjen sujuvuus**	.232	.236	F (2,392) = 61.45	< .001
	Perheen ilmapiiri***	.518			
Kaverisuhteet	Arjen sujuvuus**	.128	.388	F (2,398) = 124.64	< .001
	Perheen ilmapiiri***	.540			
Mieliala, terveys ja hyvinvointi	Arjen sujuvuus**	.128	.452	F (3,263) = 73.11	< .001
	Perheen ilmapiiri***	.540			
	Vuorovaikutussuhde perheen ulkopuolisten aikuisten kanssa	.152			
Aseenne vaikuttamista kohtaan	Vuorovaikutus perheen ulkopuolisten aikuisten ja ammattilaisten kanssa ***	.235	.212	F (4,384) = 25.44	< .001
	Tieto ja mahdollisuudet ***	.228			
	Arjen sujuvuus**	.160			
	Perheen ilmapiiri, ns.	.026			

*** $p < .001$, ** $p < .01$, ns. = ei merkitsevyyttä

Nuorten tulevaisuuden näkemien taustatekijöitä tarkasteltiin muuttujien mitaustasoista johtuen korrelaatioilla. Tulokset on esitetty taulukossa 6. Sekä perheen että ammattilaisten tuella on korrelaatioiden perusteella selvä merkitys nuorten tulevaisuuden liittyvälle toimijuudelle. Kontrollloitaessa perheen tuen vaikutusta osittaiskorrelaatioanalyysissa ammattilaisten tuen yhteys tulevaisuuden suunnitelmien selkeyteen ($0,205, p < .001$) ja innostuksen ($0,17, p < .001$) heikkenevät selvästi, mutta säilyttävät merkitsevyyden.

Taulukko 6. Tulevaisuuden näkemien sekä ammattilaisilta ja perheeltä saadun tuen korrelaatiot

	1	2	3	4
1. Tulevaisuudensuunnitelmani ovat selkeät toisen asteen (lukio, ammatilliset opinnot) siirtymän osalta	–			
2. Toiselle asteelle siirtyminen innostaa minua	.688***	–		
3. Koulun ammattilaiset ovat tukeneet tulevaisuuden suunnitteluani riittävästi	.469***	.451***	–	
4. Vanhempani/huoltajani ovat tukeneet tulevaisuuden suunnitteluani riittävästi	.617***	.625***	.544***	–

*** $p < .001$, ** $p < .01$, ns. = ei merkitsevyyttä

Kvantitatiivisissa analyyseissa tarkasteltiin lisäksi ensimmäisen osatutkimuksen tapaan perhettä harrastusten ja vapaa-ajan näkökulmasta. Myös niissä sekä perheen tuella että perheen ulkopuolisilla tekijöillä oli oma merkityksensä nuoren tyytyväi-

syyteen; analyysissa nuoren toimijuuden ja hyvinvoinnin mahdollisuudet riippuivat sekä perheen tuesta, että ympäristön tarjoamista mahdollisuuksista.

Kvalitatiivisen aineiston avulla analyysiin saatiin mukaan ammattilaisten näkökulma. Myös ammattilaisten mukaan nuorten hyvinvointi ja osallisuus ovat riippuvia perhetaustasta ja siksi perheiden tukeminen ja ennaltaehkäisevä työ edistävät tehokkaasti myös nuorten toimintakykyä ja yhdenvertaista osallisuutta. Perheiden tukemisen lisäksi ammattilaiset korostivat luottamuksellisten ja tasavertaisen suhteiden sekä moniammatillisen yhteistyön merkitystä nuorten kanssa toimittaessa; tiedon vaihto tapahtuu tehokkaasti arkisissa yhdessäolon tilanteissa, joissa useiden moniammatillinen yhteisö monipuolistaa nuorten kohdatuksi tulemisen mahdollisuuksia (Turunen ym. 2014). Yhteisanalyysin tulosten yhteenvetona jäsenimme nuorten osallisuuden tukemisen keskeiset elementeiksi nuorten sosiaalisten lähtökohtien huomioimisen, nuorten asiantuntijuuden, osallisuutta mahdollistavat tilat, sekä dialogisesti rakennetun tiedon. Sosiaalisten lähtökohtien merkityksen huomioiminen korostaa ensimmäisessä tutkimuksessa mainittujen sosioemotionaalisiin taitoihin liittyvän vaihtelun huomioimisen lisäksi myös vertaissuhteiden ja perheen voimavarojen vahvistamista (esim. Vaarama, Moisio & Karvonen 2010). Tulokset korostavat ennaltaehkäisevän, perheeseen ja nuoren elämäntilanteeseen liittyvän työn tärkeyttä sekä nuorten asiantuntijuuden ja dialogin mahdollistavaa, osallistumiseen rohkaisevaa ja kannustavaa toimintakulttuuria (esim. Metsäpelto & Pulkkinen 2012; Dawson & Mchugh 2017; Maunu & Kiilakoski 2018). Niihin suunnatulla tuella voidaan ennaltaehkäistä osallisuuden ja hyvinvoinnin ongelmia.

Tutkimuksen tulokset ehdottivat, että nuorten osallisuuden vahvistamisessa vaatii työtettä ja toimintakulttuuria, jossa huomioidaan nuoren elämäntilanne useita tämän elämän konteksteja yhdistäen. Tasapuolinen osallisuus edellyttää tasapuolisia mahdollisuuksia, jotka rakentuvat sekä lähtökohtia tasoittamalla, että lähtökohdat huomioimalla. Pedagogisesta näkökulmasta osallisuuden edellyttämiin taitoihin liittyvä vaihtelu huomioidaan ja niitä kehitetään osallisuuden tukemiseen suunnatuissa tilanteissa. Nuorten arjen osallisuuden ja palveluosallisuuden toteutuminen ja tukeminen paitsi edellyttää nuorelta erilaisia taitoja ja asenteita, voi myös johtaa niiden kehittymiseen. Nuoren osallisuus myös antaa mahdollisuuksia nuoren perheen tukemiseen.

4.3. Koulun rooli nuorten hyvinvoinnin tukemisessa

**The Role of Comprehensive Schools in Supporting the Well-being
of Northern-Finnish Young People as Perceived by the Young People,
Parents and Carers.**

Education in the North

Lantela, L. ja Lakkala, S.

*Yleinen kasvatustiede ja opettajankoulutus, kasvatustieteiden tiedekunta,
Lapin yliopisto.*

Kolmannessa osatutkimuksessa tutkittiin koulun roolia hyvinvoinnin ja osallisuuden tukemisessa sekä perhetekijöiden vaikutusta nuorten halukkuuteen käyttää palveluita hyvinvointiinsa liittyvissä ongelmissa. Osatutkimuksen teoreettisen taustan keskiössä oli moniulotteinen, osallisuuden ja toimijuuden teemoja sivuava Allardtin (1976, 1998;) hyvinvointiteoria. Koulua tarkasteltiin hyvinvoinnin ja osallisuuden (Konu, Lintonen & Rimpelä 2002), ennaltaehkäisevän hyvinvointityön ja oppilashuoltotyön (Opetushallitus 2014; Opiskelija- ja oppilashuoltolaki 1286/2013) ja hyvinvointiyhteisön (Demarey & Malecki 2002; Hattie 2009) näkökulmista. Tutkimuksessa hyödynnettiin nuorilta (N=440) ja vanhemmilta (N=289) kerättyjä kyselylomakeaineistoja ja siinä tehtiin kvantitatiivisia ja kvalitatiivisia analyyseja.

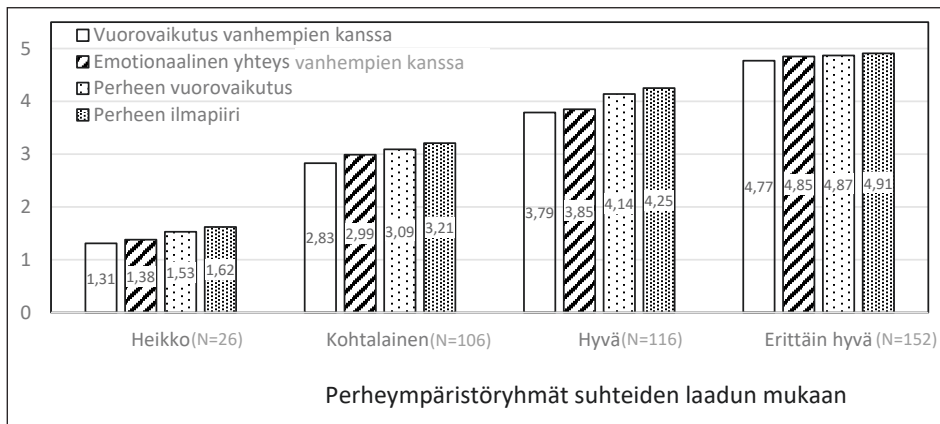
Kolmannen osatutkimuksen kvalitatiivisissa analyyseissa täydennettiin toisessa osatutkimuksessa muodostettua, ammattilaisten näkemyksiin perustuvaa tietoa siitä, kuinka koulun ammattilaiset voivat tukea nuorten hyvinvointia ja osallisuutta. Tavoitteena oli muodostaa vanhempien ja nuorten näkemyksiin perustuvia ehdotuksia siitä, millaisilla rakenteellisilla tekijöillä ja lähestymistavoilla koulussa voitaisiin vahvistaa nuorten toimijuutta ja hyvinvointia kestäväällä tavalla. Koulun merkitystä tarkasteltiin myös kvantitatiivisella analyysillä selvittäessä koulun merkitystä avun hakemisen tilanteissa.

Kolmannen osatutkimuksen kvantitatiivisissa yhteyttä selittävissä analyyseissa täydennettiin ensimmäisessä ja toisessa osatutkimuksessa muodostunutta kuvaa perheympäristön merkityksestä osallisuudelle ja toimijuudella. I ja II osatutkimuksen analyyseissa nuoren sosioemotionaaliset taidot sekä suhteet vertaisiin ja koulun ja sen kokoamien palveluiden ammattilaisiin riippuivat melko voimakkaasti perhetekijöistä. III osatutkimuksessa analyysissa tietoa täydennettiin tarkastelemalla sitä, ovatko heikommassa lähtökohdissa olevat nuoret myös vähemmän halukkaita hakemaan apua, kuin paremmassa asemassa olevat nuoret. Tämän väitöskirjan muiden osatutkimusten lisäksi yhteyttä on tarkasteltu aiemmin tutkimuskirjallisuudessa. Esimerkiksi Baumrind (1966, 1991) on kuvannut sitä, kuinka perheen ilmapiiri ja vanhemmuus vaikuttavat siihen, millainen käsitys lapsille ja nuorille muodostuu siitä, ovatko muut kiinnostuneita heidän hyvinvoinnistaan (ks. myös esim. Fallon

& Bowles 2001; Goodall & Montgomery 2014). Kolmannelle osatutkimukselle asetettiin seuraavat tutkimuskysymykset:

1. Vaikuttaako nuoren perhetausta hänen halukkuuteensa hakea apua hyvinvointinsa ongelmista?
2. Millaisena nuoret näkevät koulun roolin erilaisissa elämäntilanteissa, joissa he tarvitsevat apua?
3. Millaisena vanhemmat ja huoltajat näkevät koulun roolin nuorten hyvinvoinnin tukemisessa?

Ensimmäiseen tutkimuskysymykseen vastaamista varten muodostin nuorten kyselylomakeaineistosta neljä summamuuttujaa, jotka kuvasivat nuorten perhettä sekä heidän suhdettaan vanhempiinsa. Käytin näiden summamuuttujien muodostamisessa pääosin samoja muuttujia kuin ensimmäisessä ja toisessa tämän väitöskirjan artikkeleista ja nimesin summamuuttujat seuraavasti: vuorovaikutus vanhempien kanssa; emotionaalinen yhteys vanhempien kanssa; perheen vuorovaikutus; perheen ilmapiiri. Käytin summamuuttujia vastaajia ryhmittelevinä muuttujina muodostaessani k-keskiarvon ryhmittelyanalyysillä neljä vastaajaryhmää sen mukaan, kuinka hyväksi nuoret arvioivat edellä kuvatut perhe ympäristön ulottuvuudet. Ryhmittelyn tulos on esitetty kuviossa 3.

Kuvio 3. Ryhmittelyanalyysissä muodostetut perhe ympäristöryhmät

Vastasin ensimmäiseen tutkimuskysymykseen ristiintaulukoimalla perhe ryhmät avun hakemisen halukkuuden kanssa. Vastemuuttujat muodostin kysymyksistä, joissa nuoret valitsivat mieluisimmat paikat avun hakemiselle erilaisissa avun tarpeen tilanteissa. Luokittelin muuttujat kaksiluokkaisiksi siten, että yksi luokka kattoi

apua hakevat, ja toinen luokka ne, jotka eivät hakisi apua. Muuttujassa annettiin vaihtoehtoisiksi: ”Koulun aikuiset”, ”Järjestöt”, ”Seurakunnat/hengelliset yhteisöt”, ”Perhe- nuoriso- ja sosiaalipalvelut”, ”Terveyspalvelut”, ”Sähköiset palvelut”, ”Muu, mikä?” (vapaa tekstikenttä) sekä ”En keneltäkään”.

Ristiintaulukoimalla tehdyn analyysin tulokset on esitetty taulukossa 5. Analyysissä selvisi, että edellä kuvailtuilta ominaisuuksiltaan heikossa perheymppäristössä kasvavien nuorten avunhakemisen halukkuus oli muita ryhmiä vähäisempää. Esimerkiksi arjen ongelmissa apua hakisi vain, 31,8 prosenttia heikossa perheymppäristössä, kun vastaavasti muissa ryhmissä apua hakevien prosenttiosuus vaihteli 83,6-58,5 prosentin välillä ($df=3$, $X^2=24,144$ $p<0.001$). Saman suuntainen, tilastollisesti merkitsevä yhteys perheryhmän ja avunhakemisen halukkuuden välillä löytyi kaikkien avun hakemisen tilanteiden kohdalla. Efektikokoa kuvaava Cramerin V (ϕ) vaihteli välillä 0,22-0,33, joten yhteyden voimakkuus oli kauttaaltaan kohtalainen (Coolican 2017). Tulos tuotti lisää tietoa artikkeleissa I ja II käsitellyn nuoren yksilöllisten sosiaalisten lähtökohtien huomioimiseen teemaan nuorten hyvinvointia ja osallisuutta tuettaessa; nuoret ovat eriarvoisessa asemassa paitsi hyvinvointinsa, myös hyvinvoinnin haasteisiin liittyvien avunhakemisen tilanteiden suhteen, sillä sen lisäksi että heikommassa asemassa olevien nuorten suhteet ammattilaisiin eivät muodostu yhtä hyväksi ja luottamukselliseksi, he myös hakisivat apua hyvinvointinsa ongelmissa muita harvemmin.

Taulukko 5. Prosenttiosuus nuorista, jotka eivät hakisi apua perheymppäristöryhmittäin

		Perheymppäristöryhmät suhteiden laadun mukaan					
		Erittäin hyvä	Hyvä	Kohtalainen	Heikko	ϕ	X^2
Avun hakemisen tilanne	Arjen ongelmat	17,1	16,4	36,8	69,2	0,33	$df=3$, $X^2=24,144$, $p<0.001$
	Perheessä huono ilmapiiri ja paljon riitoja	17,8	24,1	40,6	65,4	0,29	$df=3$, $X^2=34,421$, $p<0.001$
	Ongelmia vanhempien kanssa	16,4	16,4	38,7	57,7	0,30	$df=3$, $X^2=35,927$, $p<0.001$
	Ongelmia vertaissuhteissa	19,7	23,3	41,5	53,8	0,25	$df=3$, $X^2=24,144$, $p<0.001$
	Ongelmia hyvinvoinnissa	8,6	10,5	24,5	30,8	0,22	$df=3$, $X^2=18,707$, $p<0.001$

Toinen ja kolmas tutkimuskysymys käsittelevät nuorten ja vanhempien näkemyksiä koulusta nuorten hyvinvoinnin ja osallisuuden tukena. Kvantitatiivisessa tarkastelussa selvisi, että nuoret olivat valinneet lomakeaineistossa koulun kaikkein useimmin paikkana, josta he voisivat hakea apua erilaisissa hyvinvointiinsa liittyvissä ongelmatilanteissa. Laadullisen aineiston analyysissä sekä vanhempien että nuorten vastauksissa korostui nuorten ja koulun aikuisten luottamuksellisten, matalan

kynnyksen vuorovaikutussuhteiden merkitys. Hyvät ja luottamukselliset suhteet aikuisiin loisivat vastaajien mielestä hyvän pohjan tuen vastaanottamiselle, silloin kun ongelmia ilmenee. Koulussa työskentelevät oppilaita tukevat ammattilaiset, kuten terveydenhoitajat, koulukuraattorit ja erityisopettajat koettiin tärkeiksi henkilöiksi ja heitä toivottiin kouluille lisää. Nuorten vastauksissa erityisesti nuoriso-ohjaajat mainittiin usein ja heidät nähtiin luotettavina ja helposti arkisten tilanteiden lomassa lähestyttävänä aikuisina: ”Nuorisotyöntekijät aina kuuntelevat ja auttavat, ja jos joku haluaa vain jutella, se on heille ok” Vanhempien vastauksissa vastaajat toivoivat kouluun monipuolisesti eri alojen ammattilaisia vastaamaan professionsa mukaisesti hyvinvoinnin tarpeisiin ja koululla nähtiin palveluiden kokoojan rooli. Opettajan merkitys nähtiin laaja-alaisena ongelmien tunnistajana tarvittavan avun äärelle ohjaajana ja avun järjestäjänä. Vanhempien näkemyksen mukaan opettajalla on pitkällä aikavälillä kertynyttä tietoa ja oppilaan tuntemusta, josta on apua monitoimijaisen yhteistyön järjestämisessä.

Kolmas osatutkimus lisäsi tietoa koulun mahdollisuuksista hyvinvointioppimisen ympäristönä. Vanhemmat ja nuoret näkevät koulun luotettavana ja keskeisenä nuorten arjen ympäristönä ja pienoisysteiskuntana (Demarey & Malecki 2002; Hattie 2009; Välijärvi 2019), johon nuorella on pitkä suhde, jossa kokonaisvaltaisesti nuoren elämäntilanteen tunnistavaa terveyden ja hyvinvoinnin tukea on tarjolla laaja-alaisesti. Tulokset korostavat monitoimijaiseen yhteistyöhön liittyvän osaamisen ja ongelmien tunnistamisen merkitystä opettajan työssä (Lakkala, Turunen, Laitinen & Kauppi 2019) sekä yksilöllisten lähtökohtien merkityksen tunnistamista nuorten avun tarpeen tilanteissa. Kolmannessa osatutkimuksessa kouluyhteisön mahdollisuuksiksi nousivat erityisesti päivittäiset kohtaamiset epämuodollisissa tilanteissa ja tiedon vaihto koulun pedagogisesti järjestetyssä, neutraalissa ja turvallissa, toimijuutta, aloitteellisuutta ja positiivista minäkuvaavaalivassa ympäristössä.

4.4. Väitöskirjan tekijän kontribuutiot osatutkimuksissa

Kuvaan taulukossa 6 kontribuutioni osatutkimuksissa. Kuten taulukosta ilmenee, minulla oli ensimmäisenä kirjoittajana päävastuu kaikissa artikkeleissa. Päävastuulla tarkoitan ensisijaista vastuuta artikkelin suunnittelusta, käsikirjoituksen kirjoittamisesta, korjausten tekemisestä sekä viimeistelemisestä vertaisarvioitsijoiden ja toimituksen kommenttien perusteella.

Taulukko 6. Väitöskirjan tekijän kontribuutiot osatutkimuksissa

	Väitöskirjan tekijän kontribuutio	Muiden kirjoittajien kontribuutiot
1. osatutkimus	- päävastuu tutkimuksesta ja tutkimusraportin kirjoittamisesta - tutkimuksen suunnittelu, aineiston kerääminen,	- toinen kirjoittaja osallistui tutkimuksen tekemiseen pro gradu työn ohjaajana sekä myöhemmin artikkelikäsitelmän kirjoittamiseen toisena kirjoittajana kommentoimalla analyysien ja käsitelmän
2. osatutkimus	- päävastuu tutkimuksesta ja tutkimusraportin kirjoittamisesta - päävastuu tilastollisen aineiston keruusta ja analyysistä.	- toinen ja kolmas kirjoittaja analysoivat laadullisen aineiston, olivat päävastuussa sen keräämisestä ja osallistuivat eniten analyysilukujen sekä johtopäätösten kirjoittamiseen. - kirjoittajat 4-8 osallistuivat käsitelmän kirjoittamiseen ja kommentointiin. - tilastotiedettä edustavat kirjoittajat osallistui tilastollisen aineiston keruun suunnitteluun, analyysien suunnitteluun ja tekemiseen sekä kommentoi artikkelitekstiä menetelmäosuutta.
3. osatutkimus	- päävastuu tutkimuksesta ja tutkimusraportin kirjoittamisesta - tilastollisen analyysin suunnittelu ja analyysi - laadullisen aineiston analyysi triangulaatiota varten	- käsitelmä kirjoitettiin kokonaisuutena yhteistyössä - toinen kirjoittaja analysoi laadullisen aineiston tätä artikkelia varten ja oli päävastuussa laadullista analyysiä koskevien osuuksien kirjoittamisesta

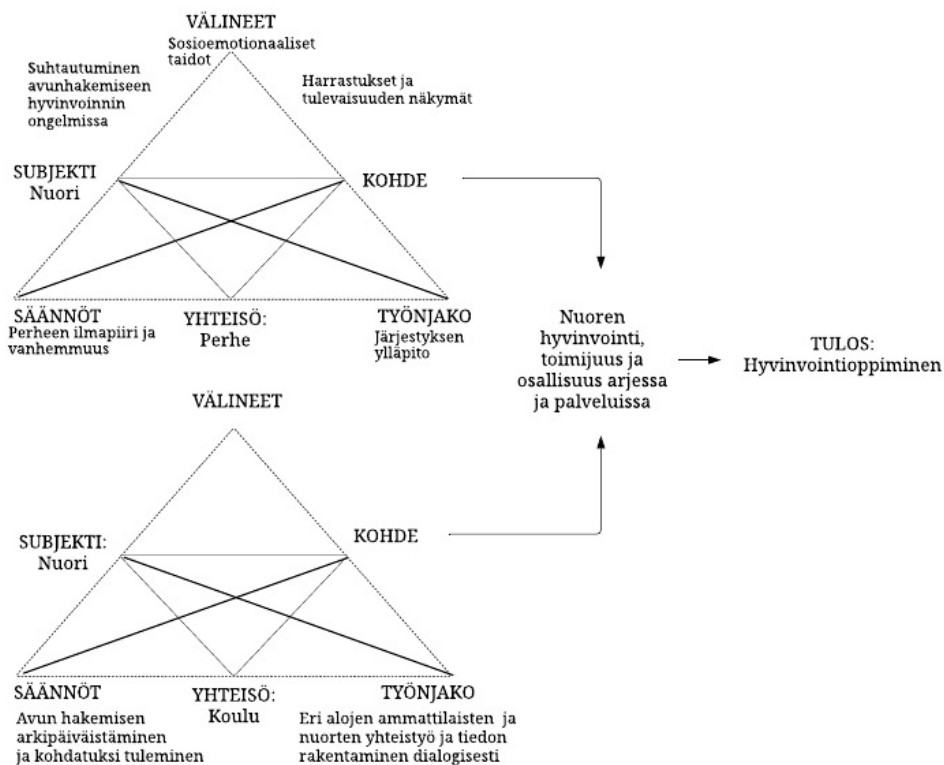
1. osatutkimuksessa suunnittelin tutkimuksen, keräsin aineiston ja analysoin sen itse. Raimo Rajala toimi tutkielmani ohjaajana ja auttoi tutkimuksessa valintojen tekemisessä ja analyysissä. Lisäksi hän kommentoi artikkelikäsitelmän kirjoittamisvaiheessa. Toinen osatutkimus syntyi osana Lapin yliopiston LAPE -tutkimushanketta ”Lapsi- ja perhelähtöinen tieto lappilaisessa perhekeskustoimintamallissa”. Tutkimushankkeessa olin päävastuussa määrällisen aineiston keräämisestä ja analyysistä. Toisessa artikkelissa suuren kirjoittajajoukon kirjoittajien kontribuutioista sovittiin ennen prosessia ja tekijyys tarkastettiin julkaisuvaiheessa (TENK 2012)

Toisen osatutkimuksen toinen ja kolmas kirjoittaja olivat päävastuussa laadullisen aineiston, keruusta ja analyysistä sekä yhdessä ensimmäisen kirjoittajan kanssa yhteisanalyysistä ja tulos- ja päätelmälukujen kirjoittamisesta. Koko tutkijajoukko osallistui artikkelin sisältöä ja aineistojen keruun valmistelua koskeviin, sekä analyysieja ja tuloksia koskeviin keskusteluihin. Kirjoittajat 4-7 osallistuivat käsikirjoituksen kaikkien osien kirjoittamiseen ja kommentointiin. Viimeinen kirjoittaja osallistui määrällisen aineiston keruun suunnitteluun ja analyysien suunnitteluun ja tekemiseen sekä kommentoi artikkelitekstin tilasto-osuutta. Kolmannen osatutkimuksen teimme LAPE- hankkeeseen liittyvän tutkimushankkeen ulkopuolella, mutta hankkeessa kerätyn aineiston pohjalta. Olin tehnyt hankkeen aikana analyysieja nuorten tilastolliselle ja tekstimuotoiselle aineistolle sekä vanhempien tekstimuotoiselle aineistolle ja yhteistyö alkoi artikkelin toisen kirjoittajan kanssa keskustellessani näistä alustavista havainnoista ja aineistojen mahdollisuuksista. Etenimme yhteis-teen suunnitteluun, jonka jälkeen toinen kirjoittaja analysoi vanhempien teksti- muotoisen aineiston. Yhteiskirjoittaminen eteni vuorottain kirjoittaen, muokaten ja kommentoiden.

5. Tuloksia kokoava pohdinta ja johtopäätökset

Tämän tutkimuksen aiheena oli nuorten hyvinvoinnin edistäminen, jota tarkasteltiin erityisesti hyvinvointioppimisen, sekä perheen ja koulun ja sen kokoamien palveluiden muodostaman kompleksisen toimintaympäristön näkökulmista. Tavoitteena oli lisätä ymmärrystä nuorten hyvinvointioppimisen tukemisen mahdollisuuksista kompleksisessa toimintaympäristössä. Tutkimus tuotti tietoa, jota voidaan hyödyntää käynnissä olevissa lapsi- nuori- ja perhepalveluiden uudistuksissa, joiden keskiössä myös koulun hyvinvoinnin tuen kehittäminen on. Koulu on jatkuvassa muutoksessa, mutta sen yksi keskeinen tarkoitus pysyy samana; se on lapsia ja nuoria ja heidän hyvinvointiaan varten. Koululla on keskeinen merkitys nuorten hyvinvoinnin ja osallisuuden tuessa ja koko ikäluokan tavoittavana palveluna, sille on perinteisesti osoitettu eriarvoistumisen vähentämisen tehtävä.

Tutkimuksen pääkysymyksenä oli *Kuinka nuorten hyvinvointioppimista voidaan tukea kompleksisessa toimintaympäristössä?* Vastaan kysymykseen kokoamalla osatutkimusten keskeisimmät perheen sekä koulun ja palveluiden merkitystä koskevat tulokset kompleksisen toimintaympäristön kuvaukseksi toiminnan teoriaa hyödyntäen ja tämän tutkimuksen teoriaosassa esitettyä toimintajärjestelmän mallia soveltaen. Koonti on esitetty kuviossa 1 (sivu 27). Siinä koululla ja palveluilla on omat, vakiintuneessa toiminnassa muodostuneet järjestelmänsä, joiden yhteinen tarkoitus määrittyy tutkimuksessa käytetyn teorian näkökulmasta hyvinvoinnin, toimijuuden ja osallisuuden tukemiseksi nuoren arjessa ja palveluissa. Nuori on kuvattu molemmissa järjestelmissä subjektin asemaan, järjestelmien muiden komponenttien painottuessa tutkimusasetelman ja empiiristen tulosten perusteella perheen toimintaympäristössä toimijuuden, osallisuuden ja hyvinvoinnin mahdollistavien valmiuksien kehittymisen ympäristöksi ja koulun ja palveluiden järjestelmässä nuoren hyvinvoinnin, osallisuuden ja toimijuuden yhteisöllisen mahdollistamisen ympäristöksi. Kompleksisuus ilmeni empiirisissä analyyseissa useina nuorten toimintaympäristöjen rajat ylittävinä tuloksina ja tulkintoina.

Kuvio 4. Perheen ja koulun toimintaympäristö nuoren hyvinvoinnin, osallisuuden ja toimijuuden tukena. Osatutkimusten keskeisten tulosten koonti toiminnan teorian viitekehyksessä.

Perheen toimintaympäristössä empiirisen tutkimuksen tavoitteena oli lisätä ymmärrystä nuoren toimijuuden ja osallisuuden valmiuksien rakentumisesta perheessä. Tutkimuksen lähestymistavassa painottuivat toiminnan teorian ensimmäisen sukupolven lähtökohdat ja päämäärät, sillä tarkastelu keskittyi pääasiassa suoriin yhteyksiin nuoren sosiokulttuurisen ympäristön ja tämän ajatus- ja toimintamallien kehittymisen välillä (Vygotsky 1978, Engeström 2001). Perheen toimintaympäristöä määrittivät erityisesti perheen ilmapiiriin, vuorovaikutukseen ja vanhemmuuteen liittyvät teemat, jotka olen jäsentänyt toimintajärjestelmässä perheen kulttuuria ja vanhemmuutta määrittäviksi tekijöiksi (säännöt), sekä yhteisen toiminnan organisoimiseen liittyviksi tekijöiksi (työnjako). Nuoren toimijuutta mahdollistavista välineistä ensimmäisessä osatutkimuksessa käsiteltiin sosioemotionaalisia taitoja, joita perheen sosiokulttuurisen kontekstin erilaiset tekijät selittivät laajasti. Yhteys oli joiltain osin melko voimakas. Niiden lisäksi osatutkimuksissa ilmeni myös selviä yhteyksiä muiden perheen toimintaympäristön tekijöiden ja toimijuutta kuvaavien ominaisuuksien ja resurssien välillä. Perheen toimintaympäristön kontekstissa rakentuvat vanhempien tuen avulla nuoren sosiaaliseen toimijuuteen, oman tulevaisuu-

den suunnitteluun, sekä palveluihin liittyvästä toimijuudesta kertovat valmiudet ja resurssit, kuten vertaissuhteet ja vuorovaikutus ammattilaisten kanssa (osatutkimus 2), sekä suhtautuminen avun hakemiseen hyvinvoinnin ongelmissa (osatutkimus 3).

Perheeseen kohdistuva tarkastelu ja havainnot ylittivät monin tavoin perheen toimintajärjestelmän rajat ja kuvasivat laajempaa systeemiä. Useiden järjestelmien muodostavan kompleksisen hyvinvointioppimisen ympäristön näkökulmasta perheessä muodostuvilla valmiuksilla on keskeinen merkitys, sillä ne mahdollistavat osallisuuden ja toimijuuden nuoren arjessa sekä hyvinvointia tukevissa ja hyvinvointioppimista mahdollistavissa ympäristöissä, kuten koulussa ja muissa hyvinvointipalveluissa Tutkimuksen kohdejoukon, 9. luokkalaisten nuorten kohdalla ne edistävät tämän toimijuutta ja osallisuutta peruskoulun jälkeisissä opinnoissa ja työelämässä. (Pulkkinen 2003.) Nuori, jonka perheympäristön toimintaa määrittävät vanhemmuuden ja yhteisön tekijät ovat suotuisat, voi hyvin ja kykenee todennäköisesti toimimaan sosiaalisesti rakentavasti ja omaa hyvinvointia ylläpitäen kodin ulkopuolissa ympäristöissä.

Koulun ja palveluiden toimintajärjestelmän yhteisön ulottuvuutta koskevissa tuloksissa nousivat keskiöön arkipäiväiset kohtaamiset ja avun hakemisen mahdollisuudet (säännöt) sekä moniammatillisuuteen ja nuorten asemaan liittyvät teemat, jotka jäsennän koulun toimintajärjestelmässä vakiintuneeseen toimintaan osallistuvien toimijoiden rooleja ja asemaa kuvaavan järjestelmän työnjaon ulottuvuuteen. Koulun toimintajärjestelmän yhteisöulottuvuus hahmottui nuorille ja vanhemmille useita eri ammattilaistoimijoita kokoavana kasvuyhteisönä. Työnjaon, roolien ja niiden sisältämien hierarkioiden ja vallan näkökulmasta keskeinen tuloksista tehtävä johtopäätös on se, että nuorella täytyy olla itseään koskevissa sekä omaa hyvinvointia ja yhteisön hyvinvointia koskevissa asioissa aitoja vaikutusmahdollisuuksia, sekä mahdollisuus tulla kuulluksi tasavertaisessa suhteessa eri alojen ammattilaisiin (Demaray & Malecki 2002, Rautiainen, Toom & Tähtinen 2017.) Koulu näyttäytyi nuorelle keskeisenä arjen ympäristönä, jolla oli mahdollisuus tukea nuorten hyvinvointia ja osallisuutta tarjoamalla helposti saatavilla olevia monipuolia palveluita ja hyvinvoinnin tukea.

Nuorille palveluiden toimivuudessa keskeistä oli erityisesti nuorten ja ammattilaisten matalan kynnyksen vuorovaikutus keskeinen näkökulma koulun ja sen palveluiden hyvinvointioppimisen ympäristössä; tarpeisiin vastaavat ja ennaltaehkäisevät palvelut perustuvat vuorovaikutukseen (Hokkanen & Nikupeteri 2019, Turunen ym. 2014). Palveluiden tehostaminen ja ennaltaehkäisevyyden ja oikea-aikaisuuden vahvistaminen, sekä hyvinvointioppimisen edistäminen voivat nuoren näkökulmasta tarkoittaa yksinkertaisesti luotettavia aikuisia, joilla on aikaa arkisiin kohtaamisiin (osatutkimus 3).

Koulun toimintajärjestelmän rajoja ylittävänä keskeisenä teeman oli koulua koskevissa tuloksissa nuorten perhetaustoista johtuvien erojen tunnistaminen. Perheen sosiaalisten lähtökohtien tunnistaminen määriteltiin toisessa osatutki-

muksessa osallisuuden edistämisen tärkeäksi lähtökohdaksi ja sillä nähtiin olevan keskeinen merkitys palveluosallisuudelle ja osallistumiselle. Perhetekijöillä oli myös esimerkiksi toisen tutkimuksen tilastollisissa analyysissä ammattilaisten toiminnan ohella selityskykyä tarkasteltaessa nuorten asennoitumista vaikuttamista kohtaan. Lisäksi niillä epäsuoraa vaikutusta, sillä perhetekijöillä oli yhteys asennoitumista voimakkaimmin selittäneeseen vuorovaikutukseen ammattilaisten kanssa. Tulokset korostavat opettajan työssä oppilaantuntemuksen ja palveluissa asiakaslähtöisyyden merkitystä. Tulosten mukaan koulun toimintaympäristössä on keskeistä tarkastella hyvinvoinnin tuen toimintoja suhteessa nuorten palveluihin osallistumisen valmiuksiin. Siinä missä oppimisen osaamisen edistymistä voi olla toisinaan helppo todeta, saattaa sosioemotionaalisissa taidoissa, osallisuuteen tai omaan hyvinvointiin liittyvässä toimijuudessa ilmenevien taserojen toteaminen olla vaikeampaa. Jos nuori omaksuu perheympäristössään tietoja, taitoja, arvoja ja asenteita, jotka toimivat epätarkoituksenmukaisesti tämän hyvinvointioppimisen näkökulmasta, on tämä tärkeää huomioida hänen hyvinvointinsa tukemisessa (Äärelä, Määttä & Uusiautti 2016). Sosioemotionaalisten taitojen kehittymisen näkökulmasta koti, jossa on runsaasti konflikteja voi johtaa heikkoihin intra- ja interpersoonallisiin taitoihin, jotka saattavat näkyä vuorovaikutukseen ja osallisuuteen liittyvinä ongelmina koulussa. Heikko vuorovaikutus vanhempien kanssa tai heikko perheen ilmapiiri voivat johtaa myös esimerkiksi haluttomuuteen hakea apua ja tukea hyvinvoinnin ongelmiin, jolloin avuntarpeen tunnistamisen tärkeys koostuu. Ongelmanratkaisussa nuorten ja ammattilaisten sosiaalinen vuorovaikutus on keskiössä ja sen onnistuminen voi johtaa toimijuuden kehittymisen kautta itsenäisen ongelmanratkaisukyvyyn kehittymiseen ja toimijuuden vahvistumiseen. (Shaw, Brady, McGrath, Brennan & Dolan. 2014; Harris & Allen 2011.) Avunhakemisen tilanteet näyttäytyivätkin aineistossa runsaasti pedagogista potentiaalia sisältävinä oppimistilanteina, joissa nuorella on mahdollisuus hyvinvoinnin ylläpitämistä tukevien ominaisuuksien kehittämiseen. Jos koulu ja palvelut voivat vastata nuoren hyvinvoinnin tuen tarpeisiin kokee nuori osallisuutta hyvinvointia tukevassa yhteisössä ja hänen palveluihin liittyvä toimijuutensa vahvistuu.

Nuoren hyvinvoinnin, osallisuuden ja toimijuuden tukeminen edellyttävät eri ympäristöjen ja toimintojen rajat ylittävää yhteistyötä ja nuoren toimintaympäristöjen huomioimista kokonaisuutena, jonka keskiössä on nuoren osallisuuden ja toimijuuden mahdollistaminen (STM 2019). Useat koulun ja sen hyvinvoinnin tuen palveluiden tavoitteet riippuvat voimakkaasti nuoren perheestä ja useat perheen tavoitteet koulusta ja muista hyvinvointipalveluista. Nuoret arvioivat koulun aineistossani tärkeimmäksi hyvinvoinnin tuen järjestelmäksi ja kompleksisessa ympäristössä koulu näyttäytyi pedagogisesti järjestettynä arjen ympäristönä, jolla oli palveluita kokoava, niitä selkeyttävä, niiden saatavuutta ja saavutettavuutta sekä näin yhdenvertaisuutta (Nikupeteri ym. 2021) lisäävä rooli. Tulokset ovat tärkeitä nuorten hyvinvointioppimisen ympäristöjen järjestämiselle ja usein komplisoi-

tuneena ja pirstaleisena kuvattu palvelujärjestelmä tulisi tulosten mukaan koota hyvinvointioppimisen näkökulmasta nuorille yhtenäiseksi, matalan kynnyksen ennaltaehkäiseväksi kokonaisuudeksi. Tämä korostuu erityisesti nuorilla, joiden perhetausta ei tue avunhakemisen valmiuksia, vaan on heikentänyt palveluiden saatavuuden kokemusta.

Tämä tutkimus vahvisti käsitystä siitä, että nuoret eivät ole yhdenvertaisessa asemassa hyvinvoinnin ja hyvinvointioppimisen lähtökohdissa. Perheymäristö oli monin tavoin yhteydessä nuorten hyvinvointiin ja osallisuuteen arjessa ja palveluissa. Tässä tutkimuksessa korostuivat perheen ilmapiiriin, vuorovaikutuksen ja vanhemmuuden tekijät ja niillä oli yhteys muun muassa nuoren sosioemotionaalisiin taitoihin, sosiaalisiin suhteisiin, sekä toimintaan avun hakemisen tilanteissa. Näihin yhteyksiin liittyvässä eriarvoistumisen estämisessä koululla oli tässä tutkimuksessa selkeä rooli ammattilaisten ja nuorten kohtaamispaikkana sekä matalan kynnyksen avun hakemisen paikkana. Tutkimuksen laajemman kontekstin, palveluiden järjestämisen ja uudistamisen näkökulmasta palveluiden yhteensovittamiseen ja kokoomiseen subjektin toimijuuden huomioivalla tavalla sisältyy runsaasti hyvinvoinnin tuen ja palveluiden kehittämisen mahdollisuuksia. Koulun sekä muiden hyvinvointipalveluiden monialaisen yhteistyön ja tiedonjaon kehittämisen myötä saattaa esimerkiksi mahdollistua aiempaa tehokkaampi nuoren perheen tukeminen ja tämän hyvinvointioppimisen edellytyksiin vaikuttaminen. (STM 2019.) Koulutuksen järjestäjän näkökulmasta organisaatorajat ylittävän yhteistyön kehittäminen on myös tarkoituksenmukaista, jotta lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointia voidaan tulevaisuudessa tukea ennaltaehkäisevyyttä painottaen ja palveluita integroiden.

6. Tutkimuksen luotettavuus, eettisyys ja jatkotutkimusehdotukset

Kaikissa tutkimuskokonaisuuden aineistojen keruussa noudatettiin hyviä anonymitietin, salassapidon ja aineiston säilytykseen liittyviä tieteellisiä periaatteita. Lomakeaineistojen keruussa vastaukset kerättiin anonyymisti ja avoimista vastauksista poistettiin mahdolliset tunnistamisen mahdollistavat tiedot ennen analyysia. Myös haastatteluaineistoissa pidettiin huolta tietojen anonymisointiin liittyvien periaatteiden toteutumisesta. Aineistojen käytöstä, säilyttämisestä ja hävittämisestä sovittiin asianmukaisesti tutkijoiden välisillä sopimuksilla.

Hyvinvointioppimisen, osallisuuden ja toimijuuden teemat nostavat tärkeitä eettisiä näkökulmia tutkimusprosessin tarkasteluun erityisesti nuorten osalta ja tutkimuksissa pyrittiin varmistamaan mahdollisuuksien mukaan esimerkiksi se, että myös tutkimukseen osallistujat voivat kokea hyötyneensä osallistumisesta (Pohjola 2003). Ensimmäisessä aineistonkeruussa keskustelin opettajien kanssa siitä, kuinka aineistonkeruun voisi integroida mielekkääksi osaksi nuorten vastaajien oppituntia ja annoin opettajille materiaalia (liite 2), jolla sosioemotionaalisten taitojen käsittelyä oli mahdollista tuoda osaksi oppitunnilla tapahtunutta aineistonkeruuta. Toisessa aineistonkeruussa näin ei toimittu, mutta tutkimuksen oheismateriaaleissa kerrottiin opettajille kattavasti kyselyn teemoista ja käynnissä olleesta palveluiden uudistamisesta ja näiden teemojen käsittely oli siten opettajille nuorten kanssa mahdollista. Lisäksi nuorten osallisuutta tutkimusprosessissa pyrittiin vahvistamaan pyytämällä paikallisen nuorisovaltuuston edustajia kommentoimaan toisessa aineistonkeruussa nuorten lomaketta sen tekovaiheessa. Informoitu suostumus pyrittiin molemmissa aineiston keruissa varmistamaan asianmukaisilla lupapyyntöillä ja tiedotteilla. Osallistuminen oli vapaaehtoista ja sen sai keskeyttää missä vaiheessa tahansa. (Gaiser & Schreiner 2009, TENK 2012.) Toimitin ensimmäisen tutkimuksen osalta tietoa tutkimustuloksista osallistuneille kouluille sekä tutkielman että tutkimusartikkelin muodossa. Myös LAPE -hankkeen tuloksista tiedotettiin melko pian ensimmäisten analyysien valmistuttua osallistuneille kuntien ja muiden laajasti osallistujia tavoittavilla tiedotteilla (POSKE 2017.).

Tutkimuksen luotettavuutta lisäsi määrältään melko suuri ja monipuolinen vastaajajoukko, sekä useita tieteenaloja kattava kirjoittajajoukko. Empiirinen ja teoreettinen monipuolisuus sopivat hyvin tutkimuksen aihepiiriin, nuorten eri ympäristössä toteutuvaan hyvinvointiin ja hyvinvointioppimiseen, ja metodologisten ratkaisujen voidaan siinä mielessä katsoa olleen adekvaatteja suhteessa tutkimuksen aihepiiriin (ks. esim. Rauhala 1983, Biesta & Burbules 2013). Vanhempien ja nuorten koulun hyvinvointityön kehittämiseen liittyvien näkemysten ja kokemusten kar-

toittaminen tuotti laadullisen aineiston kautta sellaista uutta tietoa, jota olisi ollut vaikea saavuttaa ennalta määritellyillä kvantitatiivisilla mittareilla, jotka mahdollistivat päätelmien perustamisen laajempiin aineistoihin, tilastollisiin analyyseihin ja tilastollisin menetelmin koeteltuihin yhteyksiin.

Laaja tutkimusjoukko ja tutkittavien ilmiöiden kompleksisuus aiheuttivat tutkimukselle toisaalta myös rajoituksia, sillä käsittelyssä ei välttämättä päästy samaan tarkkuuteen ja täsmällisyyteen, kuin rajatummalla aihepiirillä ja aineistolla olisi päästy. Tuloksia tulkittaessa ja johtopäätöksiä tehtäessä on myös tärkeä muistaa, että vaikka perheympäristön vaikutus oli keskeisiltä osin tutkimuksen tilastollisten analyysien tuloksissa selvä, ei keskimääräisten yhteyksien tarkastelun perusteella pidä tehdä esimerkiksi deterministisiä tulkintoja, tai voimakkaita yleistyksiä; erilaiset perheympäristöryhmät sisältävät monenlaisia vastaajia ja nuorten elämäntilanteisiin sisältyy aina runsaasti sellaisia tekijöitä, joita tutkimusaineistolla ei voi tavoittaa. Poikittaistutkimus ei esimerkiksi mahdollistanut nuoren kehityksen huomioimista, tai perheessä mitattujen ilmiöiden ajallisen muuttuvuuden tai pysyvyyden tarkastelua. Tutkimuksen rajoituksena on myös syytä huomioida eksploratiivisesta lähestymistavasta ja emergentistä monimenetelmästrategiasta seurannut aineiston ja tutkittavien ilmiöiden monitasaisuus, jonka voidaan katsoa heikentäneen aineistojen yhdistämisen ja tulkintojen läpinäkyvyyttä ja luotettavuutta. Ennalta päätetyt strategioiden ja hypoteeseihin perustuvien analyysien käyttämisen lisäksi tutkimuskokonaisuuden luotettavuutta olisi lisännyt toiminnan teorian systemaattisempi hyödyntäminen tutkimuksen kaikissa vaiheissa.

Tutkija- ja teoriatriangulaatio pidän tutkimuksen erityisenä vahvuutena; toisessa osatutkimuksessa kirjoittajia oli koulun hyvinvointityön kannalta keskeisiltä aloilta, sosiaalityöstä ja hallintotieteestä. Myös kasvatustieteen eri näkökulmat olivat kirjoittajien erilaisista taustoista johtuen hyvin edustettuina. Lisäksi toisen aineistokokonaisuuden keruun valmistelussa lomakkeisiin saatiin myös kommentteja tutkijaryhmän ulkopuolisilta asiantuntijoilta ja käytännön toimijoilta, kuten lasten ja perheiden hyvinvointia tukevien järjestöiltä ja seurakunnilta, sekä muilta kehittämishankkeessa mukana olleilta tahoilta. Vaikka tutkimuksessa triangulaatio tapahtui vain artikkelikohtaisesti, vahvasti se menetelmien, aineistojen, teorioiden ja eri tieteenaloja edustavien kirjoittajien mahdollistama, usealla tutkimuksen tasolla tapahtunut näkökulmien yhdistäminen toisaalta myös tutkimuskokonaisuuden syvyyttä ja luotettavuutta. (Denzin 2017.) Hyvinvoinnin kompleksisessa, useita toimijoita koskevassa ilmiössä tutkija-, menetelmä- ja aineistotriangulaation käyttäminen hyödytti kokonaisuutta monin tavoin. Teoreettisten näkökulmien yhdistäminen johti tutkimuskokonaisuuden laajenemiseen ja syvenemiseen muun muassa palveluiden järjestämisen, nuorten hyvinvoinnin sosiologisten kysymysten, sekä inklusion kysymysten alueille. Aineistotriangulaatiot sekä syvensivät nuorten aineiston tulosten tulkintoja, että mahdollistivat johtopäätösten laajentamisen hyvinvoinnin tuen järjestämisen kysymyksiin yhdistettäessä 2. tutkimuksessa nuorten

arvioita ammattilaisten näkemyksiin ja 3. tutkimuksessa vanhempien näkemyksiin.

Tutkimuksen ansiona on koulun tärkeimpien sidosryhmien, lasten nuorten ja heidän vanhempiansa, sekä ammattilaisten näkemysten esiintuominen, sekä tilastollisen analyysin osoittaman perhetaustan ja avunhakemisen riippuvuussuhteen vahvistaminen ja siihen liittyvien käsitysten monipuolistaminen. Aineistot olivat määrällisesti ja laadullisesti kohtalaisen hyvät. Aineistonkeruutapa tarjosi vastaajille anonyymiteetin kautta turvallisen mahdollisuuden henkilökohtaiseen elämän piiriin kuuluvien asioiden arviointeihin lisäten tässäkin tutkimuksessa luotettavuutta. Laadullisessa aineistossa vanhemmat ammattilaiset kuvasivat usein erittäin kattavasti näkemyksiään ja kokemuksiaan. Laadullisen aineiston heikkoutena oli epätasapaino nuorten ja vanhempien tekstimuotoisissa aineistoissa; nuoret vastasivat avoimiin kysymyksiin suhteellisen harvoin ja melko niukasti. Nuorten arviointiaineistot olivat määrällisesti riittäviä monipuolisiin tilastollisiin analyyseihin. Verkkolomakkeella kerätyt kvantitatiiviset aineistot olivat kuitenkin perusjoukkoon suhteutettuna määrältään melko pieniä näytteitä ja itsevalinnan takia myös valikoituneita. Vanhemmassa kyselyaineistossa vastanneiden oppilaiden osuus oli vain noin 10 % kohdejoukosta, ja uudemmassa aineistossa noin 25%. Tämä näkyi vastaajien taustoissa esimerkiksi siten, että sosioekonomisen taustan sekä perhemuodon osalta lomakeaineistossa keskiluokkaiset ydinperheet olivat ylliedustettuina. Systemaattinen katoanalyysi olisi todennäköisesti paljastanut enemmänkin jakaumien vinoumia. Määrällisten analyysien tulokset edellyttävät löydösten validointia edustavammassa otoksessa. Edustavuuteen liittyvä ongelma koskee itsevalinnan takia myös tutkimuksessa käytettyä laadullista aineistoa ja myös siltä osin tulokset hyötyisivät systemaattisemmalla otannalla toteutetusta tutkimuksesta.

Jatkotutkimusehdotukset koskevat erityisesti tutkimuskokonaisuudessa käytettyä monimenetelmäistä ja monitieteistä lähestymistapaa sekä hyvinvointioppimisen tarkastelua kompleksisuuden kontekstissa. Hyvinvoinnin tuen järjestämiseen liittyvässä keskustelussa ja tutkimuksessa sirpaleisuus ja kompleksisuus ovat jo pitkään olleet keskeisiä teemoja, ja niihin liittyvät ongelmat on tunnistettu sekä ammattilaisten, että palveluiden käyttäjien osalta, mutta näihin teemoihin liittyvää, subjektin näkökulmaa korostavaa hyvinvointioppimisen tutkimusta ole tätä ennen tehty. Toiminnan teoria ja ammattilaisten ja sekä muiden nuorten parissa toimivien tahojen näkökulmia ja niihin liittyviä tieteellisiä teorioita yhdistävä monimenetelmällinen lähestymistapa ovat yksi mahdollisuus tutkia jatkossakin tätä yhteiskunnallisesti tärkeää ja ajankohtaista aihetta. Hyödynsin tässä tutkimuksessa toiminnan teoriaa tulosten kokoamisessa ja kuvaamisessa. Tässä tutkimuksessa esiin nousseet hyvinvointioppimiseen liittyvät tiedontarpeet, sekä toiminnan teorian mahdollisuudet huomioiden olisi kiinnostavaa tutkia subjektin näkökulmasta systemaattisemmin hyvinvointioppimisen ympäristöjä, niiden sisäisiä ja keskinäisiä ristiriitoja ja ympäristöjen ja toimintojen kehittämisen mahdollisuuksia. Tutkimuskokonaisuuden herättämien teemojen lisäksi tämän tutkimuksen osatutkimukset nostivat esiin tiedon

tarvetta esimerkiksi nuoren perheympäristön, erityisesti sen ilmapiiritekijöiden yhteydestä hyvinvoinnin sosiaaliseen ulottuvuuteen ja avunhakemiseen (osatutkimukset 1, 2, ja 3), sekä koulun roolista avun saannin ja hakemisen matalan kynnyksen paikkana ja erilaisten tuen palveluiden kokoajana (osatutkimukset 2 ja 3).

Lähteet

- Allardt, E. 1976. Hyvinvoinnin ulottuvuuksia. Helsinki: WSOY.
- Allardt, E. 1998. Hyvinvointitutkimus ja elämänpolitiikka. Teoksessa J.P. Roos & Hoikkala, T. (toim.) Elämänpolitiikka. Helsinki: Gaudeamus, 34–53.
- Alkula, T., Pöntinen, S. & Ylöstalo, P. 1994. Sosiaalitutkimuksen kvantitatiiviset menetelmät. Helsinki: WSOY.
- Aunola, K. 2005. Kasvatus ja vanhemmuus. Tutkimuksen traditiot ja haasteet. *Psykologia* 40 (4), 356-369.
- Austin, E. J., Saklofske, D. H., & Egan, V. 2005. Personality, well-being and health correlates of trait emotional intelligence. *Personality and Individual Differences*, 38(3), 547–558.
- Baumrind, D. 1966. Effects of authoritative parental control on child behavior. *Child Development* 37(4), 887-907.
- Baumrind, D. 1991. The influence of parenting style on adolescent competence and substance use. *The Journal of Early Adolescence* 11(1), 56-95.
- Bandura, A. (2006). Toward a psychology of human agency. *Perspectives on Psychological Science* 1(2), 164-180.
- Bandura, A., Caprara, G. V., Barbaranelli, C., Gerbino, M., & Pastorelli, C. 2003. Role of affective self-regulatory efficacy in diverse spheres of psychosocial functioning. *Child Development* 74(3), 769-782.
- Biesta, G. J., & Burbules, N. 2003. Pragmatism and educational research. Lanham: Rowman & Littlefield Publishers Inc
- Booth, T. 2011. The name of the rose. Inclusive values into action in teacher education. *Quarterly Review of Comparative Education* 41(3), 303-318.
- Bronfenbrenner, U. 1979. The ecology of human development: Experiments by nature and design. Cambridge, MA: Harvard University Press
- Cakan, M.; Altun, S. A. 2005. Adaptation of an emotional intelligence scale for Turkish educators. *International Education Journal* 6 (3), 367-372.
- Caprara, G., & Steca, P. 2005. Affective and social self-regulatory efficacy Beliefs as determinants of positive thinking and happiness. *European Psychologist*, 10(4), 275-286.
- Caprara, G., Vecchione, M., Barbaranelli, C., & Alessandri, G. 2013. Emotional stability and affective self-regulatory efficacy beliefs: Proofs of integration between trait theory and social cognitive theory. *European Journal of Personality* 27(2), 145-154.
- Casey, B., Somerville, L. H., Gotlib, I. H., Ayduk, O., Franklin, N. T., Askren, M. K., Teslovich, T. 2011. Behavioral and neural correlates of delay of gratification 40 years later. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 108 (36), 14998-15003.
- Checkoway, B. 2011. What is youth participation? *Children and Youth Services Review* 33 (2), 340–345.
- Clark, L. A., & Watson, D. B. 1995. Constructing validity: Basic issues in objective scale development. *Psychological Assessment* 7 (3), 309-319.
- Creswell, J. W., & Plano-Clark, V. L. P. 2017. Designing and conducting mixed methods research. Thousand Oaks, CA: Sage Publications

- Daniels, H., Cole, M., & Wertsch, J. V. 2007. *The Cambridge companion to Vygotsky*. New York: Cambridge University Press.
- Demaray, M. K., & Malecki, C. K. 2002. The relationship between perceived social support and maladjustment for students at risk. *Psychology in the Schools*, 39 (3), 305–316.
- Cole, M. 1996. *Cultural psychology: A once and future discipline*. Cambridge (Massachusetts): Harvard University Press.
- Coolican, H. 2017. *Research Methods and Statistics in Psychology*. London ; New York: Psychology Press.
- Denzin, N. K. 2017. *The research act: A theoretical introduction to sociological methods*. New Jersey: Transaction publishers.
- Engeström, R. 2014. The activity theory approach to learning. *Forum Oświatowe* 26 (2), 137-146.
- Engeström, Y. 2005. *Developmental work research: Expanding activity theory in practice*. Berlin: Lehmanns Media.
- Engeström, Y. 2001. Expansive learning at work: Toward an activity theoretical reconceptualization. *Journal of Education and Work*, 14 (1), 133-156.
- Engeström, Y. 2004. *Ekspansiivinen oppiminen ja yhteiskehittely työssä*. Tampere: Vastapaino.
- Engeström, Y. 2015. *Learning by expanding*. New York: Cambridge University Press.
- Epstein, J. 2011. *School, Family, and Community Partnerships*. New York: Routledge.
- Fallon, B. J. & Bowles, T. V. 2001. Family functioning and adolescent help-seeking behavior. *Family Relations*, 50(3), 239–245.
- Gaiser, T. J. & Schreiner, A. E. 2009. *A Guide to conducting online research*. New York: Sage Publications
- Gignac, G. E., Palmer, B. R., Manocha, R., & Stough, C. 2005. An examination of the factor structure of the Schutte self-report emotional intelligence (SSREI) scale via confirmatory factor analysis. *Personality and Individual Differences* 39 (3), 1029-1042.
- Goodall, J. & Montgomery, C. 2014. Parental involvement to parental engagement. A continuum. *Educational Review*, 66(4), 399–410.
- Helenius, H. 1989. *Tilastollisten menetelmien perustiedot*. Salo: Statcon.
- Hertel, J., Schütz, A., & Lammers, C. H. (2009). Emotional intelligence and mental disorder. *Journal of clinical psychology*, 65(9), 942-954.
- Humphrey, N., Curran, A., Morris, E., Farrell, P., & Woods, K. 2007. Emotional intelligence and education: A critical review. *Educational Psychology* 27(2), 235-254.
- Isola, A. & Kaartinen, H. & Leemann, L. & Lääperi, R. & Schneider, T. & Valtari, S. & Keto-Tokoi, A. 2017. *Mitä osallisuus on? Osallisuuden viitekehystä rakentamassa*. Helsinki: Terveystien ja hyvinvoinnin laitos.
- Johnson, R. B. & Onwuegbuzie, A. 2004. Mixed methods research: A research paradigm whose time has come. *Educational Researcher* 33 (7), 14–26.
- Jonker, C., Vosloo, C. 2008. The psychometric properties of the Schutte emotional Intelligence Scale. *Journal of Industrial Psychology* 34(2), 21-30.
- Juvonen, T. 2015. *Sosiaalisesti kontrolloitu, hauraasti autonominen. Nuorten toimijuuden rakentuminen etsivässä työssä*. Helsinki: Nuorisotutkimusseura.
- Kallinen K., Laitinen M., Lantela L., Leinonen J., Nikupeteri A., Nurmi H. & Turunen T. 2018. Lasten, nuorten ja perheiden osallisuus monitoimijaisen yhteistyön mahdollisuuksina ja haasteina. Teoksessa P. Petrelius & P. Eriksson (toim.) *Uudistuva lastensuojelu – kohti asiakkaiden ja ammattilaisten yhteistoimintaa*. Helsinki: Terveystien ja hyvinvoinnin laitos, 14–23.

- Kiilakoski, T. 2018. "Niillähän on se viimeinen sana" -nuoret osallisuudestaan yläkoulussa. Teoksessa: A. Toom, M. Rautiainen & J. Tähtinen (toim.) *Toiveet ja todellisuus: kasvatus osallisuutta ja oppimista rakentamassa*. Turku: Suomen kasvatustieteellinen seura. 253–283.
- Kiili, J. 2016. Lasten edustuksellisen osallistumisen jännitteet kunnallisessa lapsiparlamenttitoiminnassa. *Janus* 24 (2), 123–138.
- Kiuru, N., Burk, W. J., Laursen, B., Salmela-Aro, K., & Nurmi, J. E. 2010. Pressure to drink but not to smoke: Disentangling selection and socialization in adolescent peer networks and peer groups. *Journal of Adolescence* 33(6), 801-812.
- KM 1980: 61. Komiteamietintö 1980: 61. Parlamentaarisen nuorisokomitean mietintö. Helsinki: Valtion painatuskeskus.
- Knaappila, N., Marttunen, M., Fröjd, S., Lindberg, N., & Kaltiala-Heino, R. 2018. Socioeconomic trends in school bullying among Finnish adolescents from 2000 to 2015. *Child Abuse & Neglect* 86, 100-108.
- Kokkonen, M., Kinnunen, T., & Pulkkinen, L. 2002. Direct and indirect effects of adolescent self-control of emotions and behavioral expression on adult health outcomes. *Psychology and Health* 17(5), 657-670.
- Konu, A. I., Lintonen, T. P., & Rimpelä, M. K. 2002. Factors associated with schoolchildren's general subjective well-being. *Health Education Research* 17(2), 155-165.
- Krueger, R. A. & Casey, M. A. 2000. *Focus groups: A practical guide for applied research*. Thousand Oaks: Sage.
- Lakkala, S., Turunen, T., Laitinen, M. & Kauppi, A. 2019. Koulun mahdollisuudet lapsen oppimisen ja hyvinvoinnin vahvistajana. Opettajat ja koulukuraattorit hyvinvointityön tarpeen tunnistajina ja koordinoijina. *Kasvatus* 50(1), 47–59.
- Land, S., & Jonassen, D. 2012. *Theoretical foundations of learning environments*. London: Routledge.
- Lantela, L. 2015. Kasvuympäristön yhteys emootioita koskevaan minäpystyvyyteen. Pro gradu -tutkielma. Lapin yliopisto.
- LAPE 2020. Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma. <https://stm.fi/hankkeet/lapsi-ja-perhepalvelut> (viitattu 12.4.2020).
- Leontjev, A. N. 1981. *Problems of the Development of the Mind*. Moscow: Progress.
- Manninen, J. 2007. Oppilaiden osallisuus koulussa- oppilaskuntatoiminnan uusi tuleminen. Teoksessa A., Gretscher, & T., Kiilakoski 2007 (toim.) *Lasten ja nuorten kunta*. Helsinki: Nuorisotutkimusseura.
- Manssila, S., & Mattson, L. 2019. Maakunta- ja sote-uudistuksen loppuraportti. Valtiovarainministeriön julkaisuja 2019:40
- Mayer, & Salovey. 1990. Perceiving affective content in ambiguous visual stimuli: A component of emotional intelligence. *Journal of Personality Assessment*, 54(3), 772-781.
- Metsäpelto, R. & Pulkkinen, L. 2012. Socioemotional behavior and school achievement in relation to extracurricular activity participation in middle childhood. *Scandinavian Journal of Educational Research* 56 (2), 167–182.
- Mischel, W., Shoda, Y., & Rodriguez, M. L. 1989. Delay of gratification in children. *Science* 244(4907), 933-938.
- Moos, R. H. & Moos, B. S. 2009. *Family environment scale manual: Development, applications and research*. Palo Alto, CA: Mind Garden, Inc.
- Määttä, M. & Aaltonen, S. 2016. Between rights and obligations—rethinking youth participation at the margins. *International Journal of Sociology and Social Policy* 36 (3), 157–172.
- Nikupeteri, A., Nurmi, H., Laitinen, M., Leinonen, J., Turunen, T., Kallinen, K. & Lantela, L. Painossa. *Lapsiperheiden hyvinvointia tukevien palveluiden saavutettavuus*. Focus localis.

- Nummenmaa, L. 2009. Käyttätymistieteiden tilastolliset menetelmät. Helsinki: Tammi.
- Nunnally, J. C. & I. H. Bernstein. 1994. Psychometric Theory. New York: McGraw-Hill.
- Nurmi, H., Nikupeteri, A., Leinonen, J., Kallinen, K., Lantela, L. & Laitinen, M. 2019. Kerättyä, jaettua, jalostettua, hyödynnettyä? Kokemustiedon rakentuminen ja hallinta lapsi- ja perhepalveluiden monitoimijaisessa yhteistyössä. *Focus localis* 47(1), 8-25.
- Nussbaumer, D. 2012. An overview of cultural historical activity theory (CHAT) use in classroom research 2000 to 2009. *Educational Review* 64(1), 37-55.
- Opetushallitus. 2014. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014. Helsinki. Saatavissa: http://www.oph.fi/download/163777_perusopetuksen_opetussuunnitelman_perusteet_2014.pdf. (Luettu 5.6.2018)
- Opetus- ja kulttuuriministeriö. 2018. Peruskoulun uudistamisen kärkihanke. Peruskoulufoorumin tutkija- ja asiantuntijaryhmän esittämiä linjauksia. Saatavilla verkossa: <https://minedu.fi/documents/1410845/4583171/Peruskoulufoorumin+tutkijoiden+ja+asiantuntijoiden+esitt%C3%A4mi%C3%A4+linjauksia+-muistio+%2816.2.2018%29/dda8bb6f-31c9-4b3e-bffb-593026bc62c0/Peruskoulufoorumin+tutkijoiden+ja+asiantuntijoiden+esitt%C3%A4mi%C3%A4+linjauksia+-muistio+%2816.2.2018%29.pdf>. (Luettu 10.8.2018)
- Petrides, K. V. 2010. An application of belief-importance theory with reference to the big five and trait emotional intelligence. *Social Behavior & Personality: an International Journal* 38(5), 697-709.
- Petrides, K. V. & Furnham, A. 2000a. On the dimensional structure of emotional intelligence. *Personality and Individual Differences* 29, 313-320. Oxford: Elsevier.
- Petrides, K. V., & Furnham, A. 2000b. Gender differences in measured and self-estimated trait emotional intelligence. *Sex Roles* 42(5), 449-461.
- Petrides, K. V., Pita, R., & Kokkinaki, F. 2007. The location of trait emotional intelligence in personality factor space. *British Journal of Psychology* 98(2), 273-289.
- Pietiläinen, V. 2010. Johtajan ammatillisten kompetenssien profiloituminen kompleksissa toimintaympäristössä: tapausesimerkinä opetustoimen alaiset oppilaitosorganisaatiot. Rovaniemi: Lapland University Press.
- Pugliese, J., & Tinsley, B. 2007. Parental socialization of child and adolescent physical activity: A meta-analysis. *Journal of Family Psychology* 21(3), 331.
- Pohjola, A. 2003. Tutkijan eettiset sitoumukset. Teoksessa A. Pohjola (toim.) Eettisesti kestävä sosiaalitutkimus. Rovaniemi: Lapin yliopisto, 53-67.
- POSKE. 2017. Pohjoissuomen sosiaalialan ohjauskeskus. Perhekeskustoimintamalli Lappiin. Verkkosivu. <http://www.sosiaalikallega.fi/hankkeet/paattyneet-hankkeet-1/hankkeet/lape>. (Luettu 11.11.2019.)
- Pulkkinen, L. 1996. Lapsesta aikuiseksi. Jyväskylä: Atena.
- Pulkkinen, L. 2003. Lapsuusajan kasvatusilmapiiri ja aikuisiän sosiaalinen toimintakyky. *Duodecim* 119(19), 1801-1803.
- Pulkkinen, L. 2018. Kohti yhteistä lapsikäsitystä. Työpaperi. Helsinki: Terveiden ja hyvinvoinnin laitos.
- Raivio, H., Karjalainen J. 2013. Osallisuus ei ole keino tai väline, palvelut ovat! Osallisuuden rakentuminen 2010-luvun tavoite- ja toimintaohjelmissa. Teoksessa T. Era (toim.) Osallisuus - oikeutta vai pakkoa? Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja 156/2013, Jyväskylän ammattikorkeakoulu.
- Ratner, C. 1991. Vygotsky's sociohistorical psychology and its contemporary applications. New York: Springer.
- Rauhala, L. 1983. Ihmiskäsitys ihmistyössä. Helsinki: Gaudeamus.

- Rautiainen, M. 2017. Osallisuus ja demokratia koulussa. Teoksessa S. Elo, K. Kaihari, P. Mattila, & L. Nissilä (toim.) *Rakentavaa vuorovaikutusta: opas demokraattisen osallisuuden vahvistamiseen, vihapuheen ja väkivaltaisen radikalismien ennaltaehkäisyyn*. Oppaat ja käsikirjat, 1/2017. Helsinki: Opetushallitus. 17-20.
- Rautiainen, M., Toom, A. & Tähtinen, J. 2017. Unelma osallisuudesta –kasvatuksella kohti oppimista ja yhteiskunnallista osallisuutta. Teoksessa A. Toom, M. Rautiainen & Juhani Tähtinen (toim.) *Toiveet ja todellisuus: kasvatus osallisuutta ja oppimista rakentamassa*. Turku: Suomen kasvatustieteellinen seura, 9–29.
- Rimpelä, M., Bernelius, V. Peruskoulujen oppimistulokset ja oppilaiden hyvinvointi eriytyvällä Helsingin seudulla. MetrOP-tutkimus 2010-2013. Mitä tiedettiin tutkimuksen käynnistyessä keväällä 2010? Helsinki: Helsingin yliopisto.
- Rimpelä, M. 2017. Tavoitteena oppilaiden syrjäytymisen vähentäminen oppivelvollisuuden aikana. Konferenssiesitys Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelman II konferenssissa – Lasten hyvinvointi Suomessa: Mitä opittavaa meillä on muista maista? <http://videonet.fi/thl/20171027/>. (Katsottu 13.2.2020).
- Rimpelä, Matti., Rimpelä, Markku 2015. Säästöjä lapsiperheiden palveluremontilla. Helsinki: Kunnallisanalan kehittämissäätiö.
- Roth, W. M., & Lee, Y. J. 2007. Vygotsky's neglected legacy: Cultural-historical activity theory. *Review of Educational Research* 77(2), 186-232.
- Sahlberg, P. 1996. Kuka auttaisi opettajaa. Post-moderni näkökulma opetuksen muutokseen yhden kehittämisprojektin valossa. *Studies in education, psychology and social research*, 119. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Schutte, N. S., Malouff, J. M., Hall, L. E., Haggerty, D. J., Cooper, J. T., Golden, C. J., & Dornheim, L. 1998. Development and validation of a measure of emotional intelligence. *Personality and Individual Differences* 25(2), 167–177.
- Sannino, A. E., Daniels, H. E., & Gutiérrez, K. D. 2009. *Learning and expanding with activity theory*. New York: Cambridge University Press.
- Satka, M., Moilanen, J., & Kiili, J. 2002. Suomalaisen lapsipolitiikan mutkainen tie. *Yhteiskuntapolitiikka* 67(3), 245-259.
- Schreier, M. 2012. *Qualitative content analysis in practice*. London: Sage publications.
- Shaw, A., Brady, B., McGrath, B., Brennan, M. A. & Dolan, P. 2014. Understanding youth civic engagement: debates, discourses, and lessons from practice. *Community Development* 45 (4), 300–316.
- Silén, M. 2008. Tilastotiede tutkimuksessa ja opetuksessa. *Kasvatus* 39(2), 145-154.
- Silén, M. 2021 *Sosiologian Ja Tilastotieteen Rajoilla*. Faktorianalyysi Rajakohteena. Rovaniemi: Lapin yliopisto.
- Silverman, D. 2015. *Interpreting qualitative data*. Thousand Oaks CA: Sage Publications.
- Silvonen, J. 2015. Toiminta ja suhteet – neljä fragmenttia toimijuudesta. Teoksessa P.A. Kauppila, J. Silvonen, & M. Vanhalakka-Ruoho. *Toimijuus, ohjaus ja elämänkulku*. Joensuu: Itä-Suomen yliopisto.
- STM. 2019. Yksi lapsi, yhteinen tilannekuva. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2019:24. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö.
- TENK. 2012. Tutkimuseettinen neuvottelukunta. Hyvä tieteellinen käytäntö. <https://tenk.fi/fi/tiedetilppi/hyva-tieteellinen-kaytanto-htk>. Luettu 20.12.2017.
- Teo, T. 2014. *Handbook of quantitative methods for educational research*. London: Springer.
- THL 2019. Nuorten hyvinvointi- ja terveyserot. <https://thl.fi/fi/web/hyvinvointi-ja-terveyserot/eriarvoisuus/elamankulku/nuoret>. (Luettu. 12.10.2019.)

- Tilastokeskus. 2018. Pupils in comprehensive schools and with leaving certificates from comprehensive schools by region 2018. https://www.stat.fi/til/pop/2018/pop_2018_2018-11-14_tau_001_en.html. (Luettu 22.8.2019.)
- Tirkkonen, A., Kokkonen, M., & Pulkkinen, L. 2004. Tunteiden säätelyn siirtyminen vanhemmilta lapsille lapsilähtöisen vanhemmuuden välityksellä. *Psykologia* 39(1), 46-58.
- Trent, K., & Spitze, G. (2011). Growing up without siblings and adult sociability behaviors. *Journal of Family Issues*, 32(9), 1178-1204.
- Tuomainen, T. Lahtinen, L. & Rimpelä, M. 2015. Hyvinvointioppimisen soveltaminen kouluhyvinvointiin. Teoksessa Matti Rimpelä, Markku Rimpelä (toim.) *Säästöjä lapsiperheiden palveluremontilla* Helsinki: Kunnallissalan kehittämissäätiö.
- Turunen, T. A. & Laitinen, M. & Lakkala, S. & Kangas, H. & Pulju, M. & Valanne, E. 2014. Monitoimijuusmalli – Kuvaus yhteistyön rakentumisesta. Teoksessa Lakkala, S., Kangas, H. & Pulju, M. (toim.) *Yhdessä toimimalla kohti hyvinvoivaa koulua*. Koulun toimintakulttuurin kehittäminen monitoimijuuden avulla. Rovaniemi: Lapin yliopisto, 35–47.
- Töttö, P. 2004. Syvällistä ja pinnallista: Teoria, empiria ja kausaalisuus sosiaalitutkimuksessa. Tampere: Vastapaino.
- Vaarama, M. & Moisio, P. & Karvonen, S. 2010. Suomalaisten kokemus elämänlaatu nuoruudesta vanhuuteen. Teoksessa M. Vaarama & P. Moisio & S. Karvonen (toim.) *Suomalaisten hyvinvointi 2010*. Helsinki: Terveystieteiden ja Hyvinvoinnin laitos, 126–149.
- Vanttaja, M., af Ursin, P., & Järvinen, T. 2019. Koulun sitoutumattomien nuorten tausta ja tulevaisuusodotukset. *Yhteiskuntapolitiikka* 84 (2), 5-6.
- Vuorjärvi, H. 2013. Conceptualising personal and mobile learning environments in higher education: focus on students' perspective. Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus.
- Vygotsky, L. S. 1978. *Mind in society: The development of higher psychological processes*. Cambridge (Massachusetts): Harvard University Press.
- Väljärvi, J. 2019. Edellytykset kasvuun, oppimiseen ja osallisuuteen kaikille. Valtioneuvoston julkaisuja 7. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö, sosiaali- ja terveysministeriö.
- Wertsch, J. 1994. The primacy of mediated action in sociocultural studies. *Mind, Culture, and Activity* 1(4), 202-208.
- Wigelsworth, M., Humphrey, N., Kalambouka, A., & Lendrum, A. 2010. A review of key issues in the measurement of children's social and emotional skills. *Educational Psychology in Practice* 26 (4), 173-186.
- Yamagata-Lynch, L. C. 2010. *Activity systems analysis methods: Understanding complex learning environments*. New York: Springer.
- Zavershneva, E. 2014. The problem of consciousness in Vygotsky's cultural-historical psychology. Teoksessa A. Yasnitsky, R. van der Veer, & M. Ferrari (toim.) *The Cambridge handbook of cultural-historical psychology*, New York: Cambridge University Press, 63-97.
- Äärelä, T., Määttä, K. & Uusiautti, S. 2015. "When you feel that your teacher cares, you cuss less at her." Young prisoners thinking back at their teachers. *Education Sciences and Psychology* 35(3), 77–89.
- Äärelä, T., Määttä, K., & Uusiautti, S. 2016. Caring teachers' ten dos. For the teacher, they might be just small things, but for the student, they mean the world. *International Forum of Teaching and Studies* 12(1), 10-20.

LIITE 1. Aineistonkeruupyyntö luokanvalvojalle. 1. aineistonkeruu

----- yläkoulun 9x:n luokanvalvoja -----

Olen Lapin yliopiston kasvatustieteen opiskelija. Teen parhaillani gradua, jossa tarkastellaan kasvuympäristön yhteyttä itsesäätely- ja tunnetaitojen kehittymiseen. Aineiston kerään anonyymisti web-kyselyllä muutamista eteläpohjalaisista kouluista. Käytän kyselyssä testattuja mittareita (Schutte1998 ja Moos 2009) ja analyysissa tilastollisia menetelmiä. Noudatan tieteellisen tutkimuksen eettisiä periaatteita. Kyselyyn vastaamiseen menee noin 15 minuuttia ja se onnistuu parhaiten tietokoneluokassa.

Lupa tarvitaan tietysti vielä vanhemmilta. Tätä varten liitteenä vanhemmille välitettävä Wilma-viesti. Toivottavasti luokallanne on mahdollisuus vastata kyselyyn. Kyselyhän voi toimia keskustelun herättäjänä sisältönsä puolesta (tunne- ja itsesäätelytaidot), tai ehkä joitain oppilaita kiinnostaa tieteellinen tutkimus ja pohdinnassa on tulevaisuuden opiskeluasiat. Analyysit tulevat myös opettajien käyttöön. Uskon että niistä voi olla paljon hyötyä.

Ystävällisesti,

Lauri Lantela
llantela@ulapland.fi
(puhelinnumero poistettu)

LIITE 2. Ohje aineiston keruuseen luokanvalvojalle, 1. aineistonkeruu

Hei,

kiitos tuestanne. Postitin eilen lupalaput, tässä liitteenä myös vanhemmille tarkoitettu Wilma-/sähköpostiviesti.

Seuraavassa itse kyselystä. Lopussa vielä hyödyllinen linkki, mikäli haluatte keskustella oppilaiden kanssa aiheesta kyselyn jälkeen.

Kysely on osoitteessa:

<https://www.webropolsurveys.com/S/C40E6241CD59BAC4.par>

Linkinhän voi välittää oppilaille Wilman tms. kautta varmaan kätevimmin. Nopeimmat tekevät sen noin 10:ssä minuutissa, hitaimmilla saattaa mennä noin 20 minuuttia. On ehkä hyvä vielä kertoa oppilaille asteikosta, että 1 = vastaaja on täysin eri mieltä ja 5 = vastaaja on täysin samaa mieltä. Muut numerot tarkoittavat eriasteista saman-/eri mielisyyttä.

Tuo yllä oleva- ja muu ohjeistus näkyy kyllä sitten kyselyssäkin. Oikein paljon kiitoksia vielä osallistumisestanne. Jokainen vastaus on arvokas. Lähetän teille linkin sitten valmiiseen graduun.

Jos haluatte keskustella kyselyyn liittyvistä asioista sen jälkeen, niin tässä esimerkiksi yksi hyvä linkki tuoreeseen suomalaiseen tutkimukseen ja siihen liittyvään Lauri Nummenmaan luento.

<http://ylex.yle.fi/uutiset/popuutiset/suomalainen-tutkimus-kehosta-ja-tunteista-kiinnostaa-maailmalla>

Ystävällisin terveisin,
Lauri Lantela
(puhelinnumero poistettu)
llantela@ulapland.fi

LIITE 3. Tunneälytaitokyselyn kysymykset, 1. aineistonkeruu

Tein kyselyn Webropolin vanhalla versiolla. Käyttämäni kyselylomaketta ei ole enää saatavilla, mutta nämä allaolevat kysymykset kysyttiin tässä järjestyksessä.

Asteikkona oli 5-portainen Likert

1. Tiedän, milloin puhua henkilökohtaisista ongelmistani muille
2. Voitan vaikeudet, kun muistelen samankaltaisia tilanteita, joissa olen pärjännyt
3. Odotan pärjääväni hyvin useimmissa asioissa, joihin ryhdyn
4. Muiden ihmisten on helppo uskoutua minulle
5. Ymmärrän hyvin muiden ihmisten sanattomia viestejä (kehon kieli, ilmeet, eleet, äänensävy)
6. Jotkin tapahtumat ovat saaneet minut arvioimaan uudelleen tärkeysjärjestystä elämässäni
7. Tunteet ovat yksi asia, joka tekee elämästä elämisen arvoista
8. Olen tietoinen tunteistani
9. Tulevaisuus tuo hyviä asioita
10. Kun koen positiivisen tunteen, tiedän, miten saan sen jatkumaan
11. Saan muut viihtymään
12. Etsin tekemistä, joka tekee minut onnelliseksi
13. Olen tietoinen sanattomista viesteistä (kehon kieli, ilmeet, eleet, äänensävy), joita lähetän muille
14. Kun olen hyvällä tuulella, ongelmien ratkaiseminen on helppoa
15. Ymmärrän muiden tunteet heidän ilmeistään
16. Tiedän miksi tunteeni vaihtelevat
17. Kun olen hyvällä tuulella, saan uusia ideoita
18. Kykenen kontrolloimaan tunteitani
19. Tunnistan tunteeni helposti
20. Motivoin itseäni ajattelemalla, että tehtäväni ratkeaa positiivisesti
21. Kehun muita, kun he onnistuvat
22. Olen tietoinen muiden ihmisten lähettämistä sanattomista viesteistä (kehon kieli, ilmeet, eleet, äänensävy)
23. Kun toinen ihminen kertoo itselleen tärkeästä tapahtumasta, tunnen melkein että se olisi tapahtunut minulle
24. Tunteiden vaihtelu auttaa minua keksimään uusia ideoita
25. Luovutan haasteiden edessä, koska uskon, että epäonnistun
26. Ymmärrän muiden tunteet katsomalla heitä
27. Saan muut ihmiset tuntemaan olonsa paremmaksi, jos he ovat alakuloisia

28. Voitan vastoinikäymiset hyödyntämällä hyvää oloani
29. Ymmärrän muiden tunteet heidän äänensävyystään
30. Kun mielialani muuttuu, näen uusia mahdollisuuksia
31. Jaan mielelläni tunteeni muiden kanssa
32. Järjestän tilanteita, joissa muut viihtyvät
33. Annan muille itsestäni hyvän vaikutelman
34. Minun on vaikea ymmärtää muiden ihmisten tunteita

LIITE 4. Aineistonkeruupyyntö 1, LAPE, nuorten kysely

From: [Lantela Lauri](#)
To: [Lantela Lauri](#)
Subject: VL: Lappilaisten nuorten hyvinvointi- ja osallisuuskysely
Date: tiistai 5. toukokuuta 2020 21.15.26

Aihe: Lappilaisten nuorten hyvinvointi- ja osallisuuskysely

Hyvä --- koulun rehtori

Olemme saaneet luvan kuntamme palvelualuepäällikkö Leila Alaraudanjoelta kyselyaineiston keräämiseen koulunne 9. luokkalaisilta nuorilta.

Lapin yliopisto tekee tutkimusta osana *Perhekeskustoimintamalli Lappiin*-hanketta. Hanke on osa valtakunnallista *Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelmaa* (LAPE), joka on yksi hallituksen kärkihankkeista. Tutkimuksessa tuotetaan tietoa, jota käytetään palveluverkoston ja toimintakäytäntöjen kehittämistyössä sekä ennaltaehkäisevän työn vahvistamisessa. Tutkimuksen keskiössä on lasten, nuorten ja vanhempien kokemuspohjainen tieto osana palveluiden kehittämistä. Hankkeen toteuttajana on Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus (Poske).

Koulussanne toteutettavalla kyselyllä keräämme tietoa nuorten hyvinvoinnista sekä heidän kokemuksia ja ajatuksia palveluista ja niiden kehittämisestä. Tavoitteena on, että nuorten kokemukset tulisivat entistä paremmin huomioituiksi palveluiden kehittämisessä.

Kysely toteutetaan kouluissa 1.2.–15.2.2018. Mikäli jokin muu aika sopi koulullenne paremmin, pyydämme ottamaan yhteyttä tutkimuksen yhteyshenkilöön. Oppilaat tarvitsevat verkkokyselyn tekemiseen tietokoneen tai tabletin. Kyselyn tekeminen kestää noin 15-20 minuuttia ja se on mahdollista ottaa osaksi oppituntia esimerkiksi käsittelemällä nuorten hyvinvointiin ja osallisuuteen sekä lapsi- ja perhepalveluihin liittyviä teemoja.

Ohjeistus kyselyn toteuttamisesta:

- 1. Tiedote 9. luokkalaisten oppilaiden vanhemmille 1.2. mennessä**
 - Pyydämme, että välitätte 1.2. mennessä tämän sähköpostin liitteenä olevan tiedotteen 9. luokkalaisten oppilaiden vanhemmille.
- 2. 9. luokkalaisten kyselyn toteuttaminen 1.2.–15.2.2018**

Lähetämme perjantaina 26.1. teille sähköpostin, jossa on kyselylinkki ja tarkemmat ohjeet sen tekemiseen.

 - Pyydämme, että välitätte kyseisen linkin opettajalle, joka toteuttaa kyselyn oppitunnillaan.
- 3. Kysely kaikille lappilaisille vanhemmille**

Lisäksi hankkeessa toteutetaan kysely kaikille lappilaisille vanhemmille ja

huoltajille samaan aikaan nuorten kyselyn kanssa. Toimitamme tätä kyselyä koskevan tiedotteen ja kyselylinkin helmikuun alkuun mennessä.

- Pyydämme, että välitätte sen Wilman kautta vanhemmille.

Lisätietoa lapsi- ja perhepalveluiden kehittämisestä:

Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma (LAPE)

<http://stm.fi/hankkeet/lapsi-ja-perhepalvelut>

Perhekeskustoimintamalli Lappiin -hanke

<http://www.sosiaalikallega.fi/hankkeet/lape>

Yhteyshenkilö

Lauri Lantela

Nuorempi tutkija, kasvatustieteet

Lapin yliopisto

lauri.lantela@ulapland.fi

Puh. 040 484 4466

Merja Laitinen, vastuututkija

Professori, sosiaalityö

Lapin yliopisto

Tuija Turunen

Professori, kasvatustiede, erityisesti opettajankoulutus

Lapin yliopisto

LIITE 5. Ongelma aineistonkeruussa, sähköposti

From: (anonymisoitu)

To: Lantela Lauri

Subject: Fwd: Lappilaisten nuorten hyvinvointi- ja osallisuuskysely torstai 15.

Date: helmikuuta 2018 19.24.15

Hei!

Käytimme kyselyn vastaamiseen reilu puoli tuntia ja sitten, kun kysely piti lähettää, tuli järjestelmävirhe. Vain muutaman oppilaan vastaus tuli läpi. Joten yritetty on, mutta uudestaan emme enää täytä. Oppilaat kokivat asian turhauttavana.

Terv. (anonymisoitu)

Lähetetty iPhonesta Välitetty viesti:

LIITE 6. Aineistonkeruun uudelleenkäynnistys, sähköposti

Lähetettäjä: Lantela Lauri <lauri.lantela@ulapland.fi>

Lähetetty: maanantai 29. tammikuuta 2018 19:23

Vastaanottaja: (anonymisoitu)

Aihe: VS: (anonymisoitu) palvelussa ilmenneiden häiriöiden syy ja korjaustilanne

Hei, kiitos tiedosta. Laitamme kyselyn kouluille huomenna. Meillä on sivumäärällisesti pitkä kysely (8 sivua, noin 50 kysymystä/patteristoa), joten luulisi, että ongelmia ei tässä olisi odotettavissa.

Terveisin, Lauri

Lähetettäjä: (anonymisoitu)

Lähetetty: 30. tammikuuta 2018 9:18

Vastaanottaja: Lantela Lauri

Aihe: FW: (anonymisoitu)-palvelussa ilmenneiden häiriöiden syy ja korjaustilanne

Hei,

tavoittelin teitä puhelimitse lupaukseni mukaisesti päivittää tietonne (anonymisoitu)-palvelua häirinneen hitauden osalta.

Alihankkijamme (anonymisoitu) on tehnyt eri toimenpiteitä kuten merkittäviä tehon lisäyksiä palvelimiin ja nyt näyttää kaikki toimivan hyvin.

Kyselyn rakenteesta saattaa tulla ongelmia, jos sivulla on paljon kysymyksiä niin jaksotus saattaa häiriintyä. Mielellään siis pidempi kysely kuin liikaa kysymyksiä sivulla.

Yt

(anonymisoitu)

From: (anonymisoitu)

Sent: perjantai 26. tammikuuta 2018 14:29

To: 'lauri.lantela@ulapland.fi' <lauri.lantela@ulapland.fi>

Subject: (anonymisoitu) palvelussa ilmenneiden häiriöiden syy ja korjaustilanne

Hei,

pahoittelen aiheutunutta haittaa, mutta kuten kerroin työskentelemme kuumeisesti asian ratkaisemiseksi.

Pidän teidät ajan tasalla asiassa.

Yt

(anonymisoitu)

LIITE 7. Aineistonkeruupyyntö, LAPE, vanhempien kysely

Aihe: Perheiden hyvinvointi- ja osallisuuskysely lappilaisille vanhemmille 2018

Hyvä vastaanottaja

Tämä viesti koskee Perhekeskustoimintamalli Lappiin – integroidut monitoimijaiset palvelut perheille hankkeessa (2017–2018) Lapissa toteuttavaa kyselyaineiston keruuta. Kysely toteutetaan helmi-maaliskuussa. Vastaava saamenkielinen kysely toteutetaan maaliskuussa.

Pyydämme välittämään tässä viestissä olevan perheiden hyvinvointia ja osallisuutta käsittelevän aineistonkeruupyyntösi kunnan **viestintävastaavalle**. Toivomme, että viestintävastaava laittaa katkoviivan alla olevan viestin esille kunnan nettisivuille ja muihin paikkoihin, mitä kautta kysely tavoittaa mahdollisimman monet vanhemmat/huoltajat.

Lisäksi pyydämme, että viestimme välitetään **sivistystoimen johtajille**. Toivomme, että heidän kauttaan katkoviivan alla oleva viesti välitetään kouluille ja edelleen Wilman kautta kaikille *koulujenne oppilaiden vanhemmille*.

Lisäksi pyydämme, että viestimme välitetään **varhaiskasvatukseen sekä sote-johdolle tai muille alan toimijoille**, joiden kautta katkoviivan alla oleva viesti tavoittaa yksittäiset päiväkodit ja muut lapsiperheiden kanssa työskentelevät toimijat/tahot.

Lisäksi voitte hyödyntää myös muita reittejä, mitä kautta kysely tavoittaisi kunnan vanhemmat/huoltajat. Vanhempien tavoittaminen mahdollisimman laajalti on arvokasta lappilaisten lapsi- ja perhepalveluiden kehittämisen ja tutkimuksen onnistumisen kannalta.

Aihe: Perheiden hyvinvointi- ja osallisuuskysely lappilaisille vanhemmille / huoltajille 2018

Hyvä vanhempi / huoltaja

Nyt sinulla on mahdollisuus vaikuttaa lapsille ja perheille suunnattujen palveluiden kehittämiseen osallistumalla lappilaisten perheiden hyvinvointi- ja osallisuuskyselyyn.

Kysely on osa tutkimusta, jonka Lapin yliopisto toteuttaa yhteistyössä Perhekeskustoimintamalli Lappiin – integroidut monitoimijaiset palvelut perheille kanssa (2017–2018). Hankkeen tavoitteena on kehittää Lappiin perheiden voimavaroja vahvistava, lapsilähtöinen, osallisuutta ja hyvinvointia edistävä perhekeskustoimintamalli. Perhekeskustoimintamallin kehittämisen lähtökohtana on lasten, nuorten ja vanhempien kokemukset. Kyselyyn vastataan nimettömästi ja kerättyä tietoa tullaan käyttämään tutkimuksessa niin, ettei vastaaja ole tunnistettavissa. Tutkimuksen teossa noudatetaan tutkimuksen teon eettisiä periaatteita.

Aikaa vastaamiseen menee noin 20-30 minuuttia. Palveluiden kehittämisen kannalta kaikkien lappilaisten vanhempien ja huoltajien kokemukset ovat tärkeitä, joten toivomme

kummankin vanhemman/huoltajan vastaamista kyselyyn erikseen. Vastaava saamenkielinen kysely toteutetaan maaliskuussa.

Tässä linkki kyselyyn:

<https://www.webpolsurveys.com/S/9B3CC3E49FEDC168.par>

Tutkimuksessa tuotetaan tietoa, jota käytetään palveluverkoston ja toimintakäytäntöjen kehittämistyössä sekä palvelujen yhteensovittamisessa ja ennaltaehkäisevän työn vahvistamisessa. Lapissa toteutettava hanke on osa hallituksen kärkihanketta, lapsi- ja perhepalvelujen muutosohjelmaa (LAPE), jota johtavat sosiaali- ja terveysministeriö sekä opetus- ja kulttuuriministeriö. Käytännön toteutuksesta vastaa Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos. Lapissa hanketta koordinoi Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus. Tutkimuksen yhteyshenkilö antaa tarvittaessa lisätietoja tutkimuksesta.

Kiitos yhteistyöstä!

Yhteyshenkilö
Lauri Lantela
Nuorempi tutkija, kasvatustieteet
Lapin yliopisto
lauri.lantela(at)ulapland.fi
Puh. 040 484 4466

Merja Laitinen, vastuututkija
Professori, sosiaalityö
Lapin yliopisto

Tuija Turunen
Professori, kasvatustiede, erityisesti opettajankoulutus
Lapin yliopisto

LIITE 8. Hyvinvointi- ja osallisuuskysely nuorille 2018

Perhekeskustoimintamalli Lappiin – Integroidut monitoimijaiset palvelut perheille -hanke

Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus
HUMANISMIINNOVAATIO

UNIVERSITY OF LAPLAND
LAPIN YLIOPISTO

Lappilaisten nuorten hyvinvointi- ja osallisuuskysely 2018

Hyvä vastaaja

Tällä kyselyllä keräämme tietoa nuorten osallisuudesta nuorille suunnatuissa palveluissa ja niiden kehittämisessä. Lisäksi keräämme tietoa nuorten hyvinvoinnista.

Kyselyn avulla tuotettua tietoa hyödynnetään nuorille ja perheille suunnattujen palveluiden ja toimintakäytäntöjen kehittämisessä. Kyselyllä kerätävää tietoa käsitellään siten, ettei yksittäinen vastaaja ole tunnistettavissa missään vaiheessa tutkimusta. Vastauksesi käsitellään luottamuksellisesti. Esimerkiksi opettajat tai huoltajat eivät saa tietää, mitä olet vastannut kyselyyn. Vastaaminen on Sinulle vapaaehtoista. Nimeäsi ei kysytä.

Jos kyselyn teemat jäävät mietittämään Sinua, keskustelethan niistä esimerkiksi opettajasi tai huoltajiesi kanssa.

Näkemyksesi nuorille suunnattujen palveluiden kehittämiseen on arvokas.

Kyselyssä on yhteensä 9 kysymysivua, joissa kussakin on 1-12 väittämäjoukkoa, monivalintakysymystä tai avointa kysymystä. Täytä vielä viimeiselle sivulle taustatietosi. Kiitos jo etukäteen!

Huom! Lähettämisen jälkeen selain saattaa "Kiitos osallistumisesta" -tekstin sijasta ilmoittaa, että palvelussa on tilapäinen häiriö. Vastaukset saadaan häiriöstä huolimatta käyttöön.

Nuorten osallisuus ja vaikuttaminen

1. Arvioi kokemuksiasi kuulluksi tulemisestasi ja osallisuudestasi

Aikuisilla tarkoitetaan muita kuin oman perheen aikuisia

Vastaa sen mukaan, kuinka väittämä pitää paikkansa

- 1 täysin eri mieltä
- 2 joihinkin eri mieltä
- 3 ei samaa eikä eri mieltä
- 4 joihinkin samaa mieltä
- 5 täysin samaa mieltä

	1	2	3	4	5	Ei koske minua
Minun hyvinvointini kiinnostaa aikuisia, joiden kanssa olen tekemisissä	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Tiedän aikuisia, joille voin tarvittaessa kertoa huolistani	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Aikuiset ovat kannustaneet minua kertomaan huolistani	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Aikuiset ymmärtävät kokemukseni ja näkemykseni minua koskevista asioista	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Kulttuuritaustani on huomioitu minua koskevista asioista	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Mietimme aikuisten kanssa yhdessä ratkaisuja minua koskevista asioista	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Koen tärkeäksi sen, että minulla on vaikutusmahdollisuuksia nuorille suunnattujen palveluiden kehittämisessä	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Haluun vaikuttaa aktiivisesti siihen, miten nuorille suunnattuja palveluita kehitetään	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Minulla on näkemys siitä, miten nuorille suunnattuja palveluita tulisi kehittää	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Nuorten asiantuntijuutta palveluiden kehittämisessä hyödynnetään liian vähän	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Nuorten osallistuminen palveluiden kehittämiseen parantaa palveluita merkittävästi	☐	☐	☐	☐	☐	☐

2. Jos olet tullut kuulluksi hakiessasi apua tai tukea, valitse yksi taho ja kerro kokemuksistasi

Valitse ☐

3. Jos et ole tullut kuulluksi hakiessasi apua tai tukea, valitse yksi taho ja kerro kokemuksistasi

Valitse

4. Haluatko kertoa vielä muita kokemuksiasi kuulluksi tulemisesta?

5. Miten oma kokemuksesi voisi tulla paremmin huomioiduksi apua tai tukea hakiessasi?

6. Arvioi osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksiasi nuorille suunnattujen palveluiden kehittämisessä

Palveluilla tarkoitetaan esimerkiksi koulua, nuorisotyötä, sosiaalityötä sekä järjestöjen ja seurakuntien tarjoamia palveluita ja toimintoja.

Vastaa sen mukaan, kuinka väittämä pitää paikkansa

- 1 ei juuri koskaan
2 harvoin
3 toisinaan
4 melko usein
5 usein

	1	2	3	4	5	En osaa sanoa
Saan tietoa nuorille suunnatuista palveluista	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Saan tietoa, miten nuorille suunnattuja palveluita kehitetään	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Minulle annetaan tietoa palveluiden kehittämiseen liittyvistä osallistumismahdollisuuksistani	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Saan mahdollisuuksia vaikuttaa nuorille suunnattujen palveluiden kehittämiseen	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Minua kannustetaan osallistumaan palveluiden kehittämiseen	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Minulla on voimavaroja osallistua ja vaikuttaa nuorille suunnattujen palveluiden kehittämiseen	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Minulla on aikaa osallistua ja vaikuttaa nuorille suunnattujen palveluiden kehittämiseen	☐	☐	☐	☐	☐	☐

7. Miten haluaisit osallistua palveluiden kehittämiseen?

8. Mitä palveluita haluaisit olla kehittämässä?

9. Arvioi osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksiasi koulussa

Vastaa sen mukaan, kuinka väittämä pitää paikkansa

- 1 ei juuri koskaan
2 harvoin
3 toisinaan
4 melko usein
5 usein

	1	2	3	4	5	En osaa sanoa
Saan koulun tiedottamisen kautta minulle hyödyllistä tietoa harrastuksista ja vapaa-ajan tapahtumista	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Saan koulun tiedottamisen kautta minulle hyödyllistä tietoa nuorille suunnatuista palveluista

Keskustelemme yhdessä kouluni aikuisten kanssa koulun kehittämiseen liittyvistä asioista

Kouluni aikuiset osoittavat arvostusta kokemuksiani ja mielipiteitäni kohtaan

Kouluni aikuiset luovat riittävästi mahdollisuuksia koulussa vaikuttamiselle

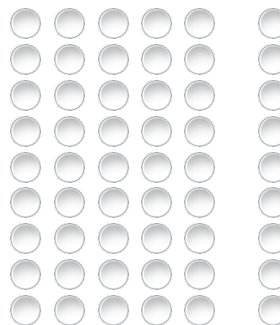
Luokassani minua kannustetaan osallistumaan ja vaikuttamaan yhteisiin asioihin

Oppilaita tuetaan ottamaan vastuuta yhteisestä hyvinvoinnista

Oppilaat toimivat itsenäisesti koulun hyvinvoinnin edistämisessä

Koulussani kannustetaan kaikkia oppilaita osallistumaan tasapuolisesti yhteisiin asioihin

Oppilaiden ja aikuisten hyvinvoinnin edistämisessä on mukana koulun ulkopuolisia ammattilaisia (esim. järjestöt)

10. Tulevaisuudessa koulun toiminnassa saattaa olla mukana koulun henkilökunnan lisäksi entistä enemmän muita aikuisia ja ammattilaisia. Kerro ideoitasi siitä, millaista toimintaa ja keitä aikuisia ja ammattilaisia toivoisit osaksi koulupäivää tukemaan oppilaiden hyvinvointia, osallisuutta ja viihtyvyyttä.

11. Osallistuminen oman paikkakunnan palveluiden kehittämiseen

Osallistumisella tarkoitetaan esimerkiksi nuorisopoliittisen ohjelman laadintaan osallistumista, nuorisovaltuuston tai nuorisofoorumin toiminnan kautta vaikuttamista sekä kehittäjäasiakas- tai kokemusasiantuntijatoimintaan osallistumista.

Voita valita useita

- ☐ Olen osallistunut
- ☐ Olen kiinnostunut osallistumaan
- ☐ En ole tietoinen näistä
- ☐ Olen kiinnostunut tietämään lisää näistä mahdollisuuksista
- ☐ En ole kiinnostunut näistä

12. Tulevaisuudessa on tarkoitus, että eri ammattilaisten (esim. koulun, sosiaalitoimen, terveydenhuollon) välinen yhteistyö toimisi paremmin, jotta nuoret saisivat tarvitsemaansa apua ja tukea varhaisemmassa vaiheessa. Miten se voisi mielestäsi tapahtua?

13. Mitä muuta haluaisit sanoa nuorten osallisuuteen ja vaikuttamiseen liittyen?

14. Sosiaalisen median hyödyntäminen nuorille suunnattujen palveluiden kehittämisessä

Vastaa sen mukaan, kuinka väittämä pitää paikkansa

- 1 täysin eri mieltä
2 jokseenkin eri mieltä
3 ei samaa eikä eri mieltä
4 jokseenkin samaa mieltä
5 täysin samaa mieltä

Olen kiinnostunut saamaan tietoa nuorille suunnatuista palveluista sosiaalisessa mediassa

Olisin kiinnostunut osallistumaan palveluiden kehittämiseen sosiaalisen median kautta

Osallistun mielelläni erilaisiin nuorille suunnattuja toimintoja ja palveluita koskeviin keskusteluihin sosiaalisessa mediassa

Sosiaalista mediaa hyödynnetään riittävästi palveluiden kehittämisessä

Olen voinut vaikuttaa nuorille suunnattujen palveluiden kehittämiseen sosiaalisessa mediassa

Palveluiden kehittäjät tarjoavat riittävästi mahdollisuuksia vaikuttaa sosiaalisessa mediassa

Sosiaalisen median tarjoamat mahdollisuudet kehittää palveluita ovat innostavia minulle

☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐

15. Jos käytät sosiaalista mediaa, esitä ideoitasi siitä, miten sitä voisi hyödyntää nuorille suunnattujen palveluiden kehittämisessä. Ideoi vapaasti!

Arjen sujuvuus ja koulunkäynti

Vastaa sen mukaan, kuinka väittämä pitää paikkansa

- 1 täysin eri mieltä
 2 jokseenkin eri mieltä
 3 ei samaa eikä eri mieltä
 4 jokseenkin samaa mieltä
 5 täysin samaa mieltä

16. Arvioi arkesi sujuvuutta

Perheemme arki on sujuvaa

Perheessämme arjessa jaksaminen on usein koetuksella

Perheemme aikuisten työ ei haittaa perhe-elämää

Minulla on säännölliset ruoka-ajat

Perheessämme on yhteisesti sovitut säännöt (esim. kotiintuloajat)

Minulla on säännölliset nukkumaanmenoajat

Perheessämme tapahtuu usein ennalta suunnittelemattomia, perheen elämää häiritseviä asioita

Perheessämme on riittävästi yhteistä aikaa

1	2	3	4	5
☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐

17. Arvioi koulunkäyntiä osana arkeasi

Kouluun on yleensä mukava mennä

Olen usein aamutunnella väsynyt

Kotona on helppoa keskittyä koulutehtävien tekemiseen

Saan tarvitsessani apua ja tukea koulunkäyntiini perheenjäseniltäni

Perheeni kannustaa minua hoitamaan koulunkäyntiini liittyvät asiat hyvin ja ajallaan

Minulla on riittävästi aikaa ja energiaa koulutehtävien tekemiseen

Perheeni kannustaa minua olemaan ystävällinen koulukavereilleni

Tulevaisuudensuunnitelmani ovat selkeät toisen asteen (lukio, ammatilliset opinnot) siirtymän osalta

Toiselle asteelle siirtyminen innostaa minua

Koulun ammatillaiset ovat tukeneet tulevaisuuden suunnitteluani riittävästi

Vanhempani / huoltajani ovat tukeneet tulevaisuuden suunnitteluani riittävästi

1	2	3	4	5
☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐

18. Mainitse 1-3 arjen sujuvuutta tukevaa tekijää

1

2

3

19. Mainitse 1-3 arjen sujuvuutta kuormittavaa tekijää

1

2

3

20. Jos tarvitsisin apua arjen kuormittavuuteen liittyvissä asioissa, voisin pyytää sitä seuraavilta tahoilta

Voit valita useita

- ☐ Koulun aikuiset (esim. opettaja, terveydenhoitaja, koulukuraattori)
- ☐ Järjestöt (esim. vertaiset, tukihenkilöt, järjestöyöntekijät)
- ☐ Seurakunnat / Hengelliset yhteisöt
- ☐ Perhe-, nuoriso- ja sosiaalipalvelut (esim. nuorille suunnattu ohjaus ja neuvonta)
- ☐ Terveyspalvelut
- ☐ Sähköiset palvelut
- ☐ Muu taho, mikä
- ☐ En keneltäkään

21. Mitä muuta haluaisit sanoa arkesi sujuvuuteen liittyen?

Perhe- ja kaverisuhteet

Vastaa sen mukaan, kuinka väittämä pitää paikkansa

- 1 täysin eri mieltä
2 joihinkin eri mieltä
3 ei samaa eikä eri mieltä
4 joihinkin samaa mieltä
5 täysin samaa mieltä

22. Arvioi perhesuhteitasi

Jos asut ja olet pääasiassa tekemisissä muiden aikuisten kuin omien vanhempiesi kanssa, arvioi heitä

- Perheeni tukee minua
- Perheessämme on hyvä yhteishenki
- Minun on mahdollista jakaa omia ajatuksiani ja kokemuksiani perheessäni
- Voin osallistua perheeni päätösten tekemiseen
- Pystyn keskustelemaan huolistani perheenjäsenteni kanssa

1	2	3	4	5
☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐

Riitojen sopiminen on perheessämme helppoa

Minulla on turvallista olla kotona

Olen tyytyväinen perheeni vuorovaikutukseen

Olen tyytyväinen perheeni ilmapiiriin

Vanhempani osoittavat kiinnostusta ja ymmärrystä mielihiteitäni kohtaan silloinkin, kun he ovat eri mieltä kanssani

Vanhempani tunnistavat tunteitani ja tarpeitani

Saan vanhemmiltani positiivista palautetta

Vanhempani perustelevat, miksi sovittuja asioita tulee noudattaa

Olen tyytyväinen siihen, kuinka vanhempani toimivat vanhempina

☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐

23. Arvioi kaverisuhteitasi

Vastaa sen mukaan, kuinka väittämä pitää paikkansa

1 täysin eri mieltä

2 jokseenkin eri mieltä

3 ei samaa eikä eri mieltä

4 jokseenkin samaa mieltä

5 täysin samaa mieltä

Minulla on riittävästi kavereita

Kaverini hyväksyvät minut sellaisena kuin olen

Kaverini tukevat minua tarvittaessa

Voin kertoa huolistani kavereilleni

Olen tyytyväinen kaverisuhteisiini

Olen usein yksin

Olen yksinäinen

Pidän yksin olemisesta

1	2	3	4	5
☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐

24. Jos perheessäni olisi huono ilmapiiri tai paljon riitoja, voisin pyytää apua seuraavilta tahoilta

Voit valita useita

- ☐ Koulun aikuiset (esim. opettaja, terveydenhoitaja, koulukuraattori)
- ☐ Järjestöt (esim. vertaiset, tukihenkilöt, järjestötyöntekijät)
- ☐ Seurakunnat / Hengelliset yhteisöt
- ☐ Perhe-, nuoriso- ja sosiaalipalvelut (esim. nuorille suunnattu ohjaus ja neuvonta)
- ☐ Terveyspalvelut
- ☐ Sähköiset palvelut
- ☐ Muu taho, mikä
- ☐ En keneltäkään

25. Jos minulla olisi ongelmia vanhempieni kanssa, voisin pyytää apua seuraavilta tahoilta

Voit valita useita

- ☐ Koulun aikuiset (esim. opettaja, terveydenhoitaja, koulukuraattori)
- ☐ Järjestöt (esim. vertaiset, tukihenkilöt, järjestötyöntekijät)
- ☐ Seurakunnat / Hengelliset yhteisöt

- ☐ Perhe-, nuoriso- ja sosiaalipalvelut (esim. nuorille suunnattu ohjaus ja neuvonta)
- ☐ Terveyspalvelut
- ☐ Sähköiset palvelut
- ☐ Muu taho, mikä
- ☐ En keneltäkään

26. Jos minulla olisi ongelmia kaverisuhteissani, voisin pyytää apua seuraavilta tahoilta

Voit valita useita

- ☐ Koulun aikuiset (esim. opettaja, terveydenhoitaja, koulukuraattori)
- ☐ Järjestöt (esim. vertaiset, tukihenkilöt, järjestöyöntekijät)
- ☐ Seurakunnat / Hengelliset yhteisöt
- ☐ Perhe-, nuoriso- ja sosiaalipalvelut (esim. nuorille suunnattu ohjaus ja neuvonta)
- ☐ Terveyspalvelut
- ☐ Sähköiset palvelut
- ☐ Muu taho, mikä
- ☐ En keneltäkään

27. Mitä muuta haluaisit sanoa perhe- ja kaverisuhteisiisi liittyen?

Vanhempien ero

28. Vanhempani ovat eronneet

- ☐ Kyllä
- ☐ Ei (Voit siirtyä itse seuraavalle sivulle kysymykseen 32)

29. Arvioi vanhempiesi erotilannetta koskevia väittämiä

Vastaa sen mukaan, kuinka väittämä pitää paikkansa

- 1 täysin eri mieltä
- 2 joiheenkin eri mieltä
- 3 ei samaa eikä eri mieltä
- 4 joiheenkin samaa mieltä
- 5 täysin samaa mieltä

	1	2	3	4	5
Vanhempieni eroon liittyvät minua koskevat järjestelyt ovat kannaltani toimivat	☐	☐	☐	☐	☐
Vanhempani ovat kuulleet mielipiteeni ja toiveeni eroon liittyvissä tapaamis- ja asumisjärjestelyissä	☐	☐	☐	☐	☐
Vanhempani ovat tehneet mielipiteeni kertomisen helpoksi eroon liittyvissä järjestelyissä	☐	☐	☐	☐	☐
Vanhempani pystyvät hoitamaan minuun liittyvät asiat	☐	☐	☐	☐	☐
Vanhempieni ero on vaikeuttanut arkeani	☐	☐	☐	☐	☐
Vanhempieni ero on kuormittanut minua	☐	☐	☐	☐	☐
Olen tyytyväinen vanhempieni eroon liittyviin järjestelyihin	☐	☐	☐	☐	☐
Suhteeni vanhempiini on pysynyt hyvänä heidän erosta huolimatta	☐	☐	☐	☐	☐

30. Jos tarvitsisin apua vanhempieni eroon liittyvissä asioissa, voisin pyytää sitä seuraavilta tahoilta

Voit valita useita

- ☐ Koulun aikuiset (esim. opettaja, terveydenhoitaja, koulukuraattori)
- ☐ Järjestöt (esim. vertaiset, tukihenkilöt, järjestötyöntekijät)
- ☐ Seurakunnat / Hengelliset yhteisöt
- ☐ Perhe-, nuoriso- ja sosiaalipalvelut (esim. nuorille suunnattu ohjaus ja neuvonta)
- ☐ Terveyspalvelut
- ☐ Sähköiset palvelut
- ☐ Muu taho, mikä
- ☐ En keneltäkään

31. Mitä muuta haluaisit sanoa vanhempiesi eroon liittyen?

Hyvinvointi

32. Arvioi omaa ja perheesi hyvinvointia yleisesti

- 1 erittäin huono
2 melko huono
3 ei huono eikä hyvä
4 melko hyvä
5 erittäin hyvä

	1	2	3	4	5	Ei koske minua
Oma hyvinvointi	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Äidin hyvinvointi	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Isän hyvinvointi	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Sisarusten hyvinvointi	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Muu perheenjäsen <input type="text"/>	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Muu perheenjäsen <input type="text"/>	☐	☐	☐	☐	☐	☐

33. Arvioi elämäntapojasi, mielialaasi ja terveyttäsi

Vastaa sen mukaan, kuinka väittämä pitää paikkansa

- 1 täysin eri mieltä
2 joihinkin eri mieltä
3 ei samaa eikä eri mieltä
4 joihinkin samaa mieltä
5 täysin samaa mieltä

	1	2	3	4	5
Ruokailutottumukseni tukevat hyvinvointiani	☐	☐	☐	☐	☐
Liikuntatottumukseni tukevat hyvinvointiani	☐	☐	☐	☐	☐
Lepään riittävästi	☐	☐	☐	☐	☐
Vietän digilaitteiden parissa sopivasti aikaa	☐	☐	☐	☐	☐
Alkoholi tai muut päihteet eivät aiheuta ongelmia elämässäni	☐	☐	☐	☐	☐

Mielialani on yleensä hyvä	☐	☐	☐	☐	☐
Olen usein huolestunut tai ahdistunut	☐	☐	☐	☐	☐

Olen usein sairaana

Olen tyytyväinen elämäntapoihini

Olen tyytyväinen terveyteeni

☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐

34. Jos tarvitsisin apua hyvinvointiini liittyvissä asioissa, voisin pyytää sitä seuraavilta tahoilta

Voit valita useita

- ☐ Koulun aikuiset (esim. opettaja, terveydenhoitaja, koulukuraattori)
- ☐ Järjestöt (esim. vertaiset, tukihenkilöt, järjestötyöntekijät)
- ☐ Seurakunnat / Hengelliset yhteisöt
- ☐ Perhe- nuoriso- ja sosiaalipalvelut (esim. nuorille suunnattu ohjaus ja neuvonta)
- ☐ Terveyspalvelut
- ☐ Sähköiset palvelut
- ☐ Muu taho, mikä
- ☐ En keneltäkään

35. Olisiko Sinulla ideoita nuorten hyvinvointia tukevien palvelujen ja erilaisten toimintojen parantamiseksi?

36. Mitä muuta haluaisit kertoa hyvinvointiisi liittyen?

Vapaa-aika ja harrastukset

37. Arvioi harrastustoimintaasi

Vastaa sen mukaan, kuinka väittämä pitää paikkansa

- 1 täysin eri mieltä
2 joiheenkin eri mieltä
3 ei samaa eikä eri mieltä
4 joiheenkin samaa mieltä
5 täysin samaa mieltä

Minulla on harrastus tai useita harrastuksia

Minulla on mielekästä tekemistä vapaa-ajallani

En voi harrastaa haluamaani harrastusta, koska se on liian kallis

Minua kannustetaan harrastusten pariin

Perheeni aikuiset tukevat minua harrastuksissani (esim. kuljetus harrastuksiin)

1	2	3	4	5
☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐

38. Kuinka tärkeitä seuraavat järjestetyt toiminnot ovat sinulle?

- 1 ei lainkaan tärkeä
2 vain vähän tärkeä
3 kohtalaisen tärkeä
4 melko tärkeä
5 erittäin tärkeä

Voit käyttää "Ei koske minua" vaihtoehtoa silloin, kun et ole mukana toiminnassa tai et tiedä, mitä se tarkoittaa.

1 2 3 4 5 Ei koske minua

Kulttuuri (esim. musiikki, tanssi, valokuvaus)

Liikunta tai urheilu

Leiri-, retki- ja erätoiminta

Matalan kynnyksen kohtaamispaikat (esim. nuorisotilat)

Vertaisryhmätöinnässä mukana oleminen

Ystävätöinnässä mukana oleminen

Vapaaehtoistöinnässä mukana oleminen

Kokemusasiantuntijatoiminnassa mukana oleminen*

Muu, mikä?

☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐

*Kokemusasiantuntijatoiminnalla tarkoitetaan oman kokemuksen jakamista muun muassa vertaisille tai ammattilaisille.

39. Millaiset ovat paikkakuntasi mahdollisuudet toivomiisi harrastuksiin tai järjestettyyn vapaa-ajan viettoon?

- ☐ Erittäin hyvät
- ☐ Melko hyvät
- ☐ Kohtalaiset
- ☐ Melko huonot
- ☐ Erittäin huonot

40. Jos jokin asia estää Sinua hyödyntämästä paikkakuntasi harrastusmahdollisuuksia ja vapaa-ajanviettomahdollisuuksia, voit kirjoittaa siitä tähän

41. Mitä muuta haluaisit kertoa vapaa-aikaasi ja harrastuksiisi liittyen?

Vapaa sana

42. Miten lappilaiset nuoret voisivat tulla paremmin kuulluiksi ja osallisiksi heidän hyvinvointiaan koskevissa asioissa?

Taustakysymykset

43. Mikä on asuinkuntasi?

- ☐ Enontekiö ☐ Inari ☐ Kemi ☐ Kemijärvi ☐ Keminmaa ☐ Kittilä ☐ Kolari ☐ Muonio ☐ Pelkosenniemi ☐ Pello
- ☐ Posio ☐ Ranua ☐ Rovaniemi ☐ Salla ☐ Savukoski ☐ Simo ☐ Sodankylä ☐ Tervola ☐ Tornio ☐ Utsjoki
- ☐ Ylitornio

44. Asutko molempien vanhempien kanssa yhteisessä kodissa?

- ☐ Kyllä (siirry kysymykseen 47)
- ☐ En

45. Keiden vanhempien kanssa asut?

- ☐ Asun vanhempieni luona vuorotellen, he eivät asu yhdessä (siirry kysymykseen 47)
- ☐ Asun vain yhden vanhemman kanssa (siirry kysymykseen 47)
- ☐ En asu vanhempieni kanssa

46. Jos et asu vanhempiesi kanssa, missä asut?

- ☐ Isovanhempien tai muiden sukulaisten kanssa
- ☐ Sijaisperheessä
- ☐ Lastensuojelulaitoksessa
- ☐ Perhekodissa
- ☐ Asun asuntolassa
- ☐ Asun muulla tavoin

47. Mitkä seuraavista kuvaavat perhettäsi?

Voit valita useita

- ☐ Ydinperhe (Perhe, jossa asuu vanhemmat ja heidän yhteiset lapsensa)
- ☐ Elän uusperheessä
- ☐ Elän sateenkaari-perheessä
- ☐ Elän kahden kulttuurin perheessä

48. Kuinka monta ja minkä ikäisiä sisaruksia sinulla on?

	Ei yhtään	1	2	3	4 tai yli
0–6-vuotiaita	☐	☐	☐	☐	☐
7–12-vuotiaita	☐	☐	☐	☐	☐
13–15-vuotiaita	☐	☐	☐	☐	☐
16–18-vuotiaita	☐	☐	☐	☐	☐
Yli 19-vuotiaita	☐	☐	☐	☐	☐

49. Onko sinulla erityistä tukea tarvitsevia sisaruksia?

- ☐ kyllä
- ☐ ei

50. Miten katsot, että perheesi tulot riittävät siihen, mitä tarvitsette?

- ☐ Tulomme riittävät paljon vähempään kuin tarvitsemme
- ☐ Tulomme riittävät jonkin verran vähempään kuin tarvitsemme
- ☐ Tulomme riittävät suurin piirtein siihen mitä tarvitsemme
- ☐ Tulomme riittävät jonkin verran enempään kuin tarvitsemme
- ☐ Tulomme riittävät paljon enempään kuin tarvitsemme
- ☐ En osaa sanoa

51. Mikä on syntymävuotesi?

Jos syntymävuottasi ei löydy pudotusvalikosta, valitse vaihtoehto *muu, mikä?* ja kirjoita syntymävuotesi numeroilla viereiseen tekstikenttään.

Valitse ☐

52. Mikä on sukupuolesi?

- ☐ Tyttö
- ☐ Poika
- ☐ Muu

53. Mikä on tällä hetkellä isäsi pääasiallinen toiminta?

- ☐ Jos et arvioi isääsi, valitse tämä ja kerro ketä arvioit. Valitse sitten sopiva vaihtoehto.
- ☐ Palkkatyössä
- ☐ Yrittäjänä
- ☐ Vanhempainvapaalla
- ☐ Työtön
- ☐ Pitkäaikaistyötön (on ollut yhtäjaksoisesti työttömänä 12 kuukautta tai pidemmän ajan)
- ☐ Lomautettu
- ☐ Eläkeläinen
- ☐ Opiskelija
- ☐ En osaa sanoa
- ☐ Ei koske minua

54. Mikä on tällä hetkellä äitisi pääasiallinen toiminta?

- ☐ Jos et arvioi äitiäsi, valitse tämä ja kerro ketä arvioit. Valitse sitten sopiva vaihtoehto.
- ☐ Palkkatyössä
- ☐ Yrittäjänä
- ☐ Vanhempainvapaalla
- ☐ Työtön
- ☐ Pitkäaikaistyötön (on ollut yhtäjaksoisesti työttömänä 12 kuukautta tai pidemmän ajan)
- ☐ Lomautettu
- ☐ Eläkeläinen
- ☐ Opiskelija
- ☐ En osaa sanoa
- ☐ Ei koske minua

100% valmiina

LIITE 9. Hvvinvointi- ja osallisuuskysely vanhemmille ja huoltajille 2018

Perhekeskustoimintamalli Lappiin

– Integroidut monitoimijaiset palvelut perheille -hanke

Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus
LAPIN TEHTÄVÄKESKUS

UNIVERSITY OF LAPLAND
LAPIN YLIOPISTO

Perheiden hyvinvointi- ja osallisuuskysely lappilaisille vanhemmille/huoltajille 2018

Tällä kyselyllä keräämme tietoa perheiden osallisuudesta lapsi- ja perhepalveluissa ja niiden kehittämisessä. Lisäksi keräämme tietoa perheiden hyvinvoinnista.

Kyselyn avulla tuotettua tietoa hyödynnetään lapsille, nuorille ja perheille suunnattujen palveluiden ja toimintakäytäntöjen kehittämisessä. Palveluiden kehittämisen kannalta kaikkien lappilaisten vanhempien ja huoltajien kokemukset ovat tärkeitä. Siksi toivomme, että molemmat vanhemmat/huoltajat vastaavat kyselyyn erikseen.

Kaikissa tutkimuksen vaiheissa noudatetaan tutkimuksen teon eettisiä periaatteita. Aineistojen käsittely, säilyttäminen ja tallentaminen tehdään henkilötietolain mukaisesti. Aineisto tallennetaan tietoturvallisesti tutkimuskäyttöä varten. Kyselyllä kerättävää tietoa käsitellään siten, ettei yksittäinen henkilö ole tunnistettavissa missään vaiheessa tutkimusta. Vastajaa ei pystytä yhdistämään muihin perheenjäseniin.

Näkemyksesi on arvokas lapsi- ja perhepalveluiden kehittämisessä.

Kyselyssä on yhteensä 10 kysymyssivua, joissa kussakin on 1-12 väittämäjoukkoa, monivalintakysymystä tai avointa kysymystä. Täytä vielä viimeiselle sivulle taustatietosi. Kyselyn täyttämiseen menee aikaa noin 20-30 minuuttia. Nimeäsi ei kysytä.

Kysely on auki 19.3. saakka.

Huom! Lähettämisen jälkeen selain saattaa "Kiitos osallistumisesta" -tekstin sijasta ilmoittaa, että palvelussa on tilapäinen häiriö. Vastaukset saadaan häiriöstä huolimatta käyttöön.

Kiitos jo etukäteen!

Osallisuus ja vaikuttaminen lapsi- ja perhepalveluissa

Lapsi- ja perhepalveluilla tarkoitetaan päiväkodin, koulun, terveydenhuollon, sosiaalityön sekä järjestöjen ja seurakuntien tarjoamia palveluja ja toimintoja. *Auttavilla tahoilla* tarkoitetaan näiden tahojen eri toimijoita.

1. Arvioi kokemuksia kuulluksi tulemisesta ja osallisuudesta

Vastaa sen mukaan, kuinka väittämä pitää paikkansa

- 1 täysin eri mieltä
2 joihinkin eri mieltä
3 ei samaa eikä eri mieltä
4 joihinkin samaa mieltä
5 täysin samaa mieltä

Lasta koskevassa asiassa

Olen tullut kuulluksi, kun olen hakenut apua lapselleni

1 2 3 4 5 Ei koske minua

Auttavat tahot ovat ymmärtäneet lapseni avun ja tuen tarpeet

Mietimme auttavien tahojen kanssa yhdessä ratkaisuja lapseni asioissa

Auttavien tahojen työskentelytavat ovat mahdollistaneet osallisuuteni lapseni asioissa

Auttavien tahojen työskentelytavat ovat mahdollistaneet lapseni osallisuuden

Lapseni kulttuuristausta on huomioitu lastani koskevassa asiassa

Minua koskevassa asiassa

Tiedän, mistä voin hakea apua perheenjäsenten tarpeisiin

Auttavat tahot ovat ymmärtäneet avun ja tuen tarpeeni

Olen tullut kuulluksi, kun olen hakenut apua itselleni

☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐

Mietimme auttavien tahojen kanssa yhdessä ratkaisuja minua koskevissa asioissa

Auttavien tahojen työskentely- ja toimintatavat ovat mahdollistaneet osallisuuteni

Kulttuuritaustani on huomioitu minua koskevassa asiassa

2. Jos olet tullut kuulluksi hakiessasi apua, valitse yksi taho ja kerro kokemuksistasi

Valitse

3. Jos et ole tullut kuulluksi hakiessasi apua, valitse yksi taho ja kerro kokemuksistasi

Valitse

4. Miten oma kokemuksesi voisi tulla paremmin huomioiduksi hakiessasi perheellesi apua tai tukea?

5. Haluatko kertoa vielä muita kokemuksiasi kuulluksi tulemisesta?

6. Oletko osallistunut oman paikkakuntasi perheille suunnattujen palveluiden kehittämiseen

Osallistumisella tarkoitetaan tässä yhteydessä sitä, että asiakkaat ja palvelujen käyttäjät otetaan mukaan palveluiden kehittämiseen. Osallistumisen muotoja ovat esimerkiksi kehittäjäasiakas- ja kokemusasiantuntijatoiminta, asiakasraadissa toimiminen sekä osallistuminen kunnassa tehtävään lapsibudjetointiin ja lapsivaikutusten arviointiin.

Voit valita useita

- ☐ Olen osallistunut
- ☐ Olen kiinnostunut osallistumaan
- ☐ En ole tietoinen osallistumismahdollisuuksistani
- ☐ Olen kiinnostunut tietämään lisää näistä mahdollisuuksista
- ☐ En ole kiinnostunut

7. Mikä olisi sinulle mielekäs tapa osallistua palveluiden kehittämiseen?

Voit valita useita

- ☐ Työpajat
- ☐ Kyselyihin osallistuminen
- ☐ Asiakasraadit
- ☐ Keskustelutilaisuudet
- ☐ Sosiaalinen media
- ☐ Keskustelut palvelutilanteissa
- ☐ Muu, mikä?

8. Näkemyksesi osallistumisesta lapsi- ja perhepalveluiden kehittämiseen

Vastaa sen mukaan, kuinka väittämä pitää paikkansa

- 1 täysin eri mieltä
2 jokseenkin eri mieltä
3 ei samaa eikä eri mieltä
4 jokseenkin samaa mieltä
5 täysin samaa mieltä

Koen tärkeäksi sen, että minulla on vaikutusmahdollisuuksia lapsi- ja perhepalveluiden kehittämisessä

Haluan vanhempana aktiivisesti vaikuttaa siihen, miten lapsi- ja perhepalveluita kehitetään

Minulla on näkemys siitä, miten lapsi- ja perhepalveluita tulisi kehittää

Perheiden asiantuntijuutta lapsi- ja perhepalveluiden kehittämisessä hyödynnetään liian vähän

Perheiden osallistuminen palveluiden kehittämiseen parantaa palveluita merkittävästi

1	2	3	4	5
☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐

9. Arvioi osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksiasi perheille suunnattujen palveluiden kehittämisessä

- 1 ei juuri koskaan
2 harvoin
3 toisinaan
4 melko usein
5 usein

Saan tietoa, miten perheille suunnattuja palveluita kehitetään

Minulle annetaan tietoa palveluiden kehittämiseen liittyvistä osallistumismahdollisuuksistani

Minua on rohkaistu osallistumaan palveluiden kehittämiseen

Minulle on tarjottu mahdollisuuksia osallistua palveluiden kehittämiseen

Minulla on voimavaroja osallistua ja vaikuttaa perheille suunnattujen palveluiden kehittämiseen

Minulla on aikaa osallistua ja vaikuttaa perheille suunnattujen palveluiden kehittämiseen

1	2	3	4	5
☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐

10. Mitä palveluita haluaisit olla kehittämässä?

11. Ideoitasi perheiden hyvinvointia tukevien palvelujen ja erilaisten toimintojen parantamiseksi

12. Arvioi auttavien tahojen välistä yhteistyötä

Jos et ole saanut sellaista apua, että voisit arvioida auttavien tahojen välistä yhteistyötä, voit siirtyä näiden kysymysten yli seuraavalle sivulle

- 1 täysin eri mieltä
2 jokseenkin eri mieltä
3 ei samaa eikä eri mieltä
4 jokseenkin samaa mieltä
5 täysin samaa mieltä

Eri auttavien tahojen välinen yhteistyö on sujunut hyvin perheeni asioissa

Tiedonkulku on sujunut hyvin eri auttavien tahojen välillä

Auttavilla tahoilla on ollut yhteinen ymmärrys perheeni tilanteesta

Auttavia tahoja on ohjannut yhteinen käsitys perheemme avun tarpeesta

1	2	3	4	5	Ei koske minua
☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐

Auttavien tahojen välinen yhteistyö ei ole viivästyttänyt avunsaantia

Auttavien tahojen välinen yhteistyö on mahdollistanut avunsaannin varhaisessa vaiheessa

Olen saanut tietoa siitä, miten oma asiani etenee eri auttavien tahojen välillä

Olen tullut kuulluksi, kun omaa asiaani on käsitelty eri auttavien tahojen välisessä yhteistyössä

On tärkeää, että perheille suunnatut eri palvelut on saatavilla yhdestä paikasta

13. Tulevaisuudessa on tarkoitus, että eri ammattilaisten (esim. koulun, sosiaalitoimen, terveydenhuollon) välinen yhteistyö toimisi paremmin, jotta nuoret saisivat tarvitsemaansa apua ja tukea varhaisemmassa vaiheessa. Miten se voisi mielestäsi tapahtua?

14. Tulevaisuudessa koulun toiminnassa saattaa olla mukana koulun henkilökunnan lisäksi entistä enemmän muita aikuisia ja ammattilaisia. Kerro ideoitasi siitä, millaista toimintaa ja keitä aikuisia ja ammattilaisia toivoisit osaksi koulupäivää tukemaan oppilaiden hyvinvointia, osallisuutta ja viihtyvyyttä.

15. Sosiaalisen median hyödyntäminen perheille suunnattujen palveluiden kehittämisessä

Vastaa sen mukaan, kuinka väittämä pitää paikkansa

- 1 täysin eri mieltä
2 jokseenkin eri mieltä
3 ei samaa eikä eri mieltä
4 jokseenkin samaa mieltä
5 täysin samaa mieltä

Olen kiinnostunut saamaan tietoa perheille suunnatuista palveluista sosiaalisessa mediassa

Olisin kiinnostunut osallistumaan palveluiden kehittämiseen sosiaalisen median kautta

Osallistun mielelläni erilaisiin perheille suunnattuihin toimintoihin ja palveluihin keskusteluihin sosiaalisessa mediassa

Sosiaalista mediaa hyödynnetään riittävästi palveluiden kehittämisessä

Olen voinut vaikuttaa perheille suunnattujen palveluiden kehittämiseen sosiaalisessa mediassa

Palveluiden kehittäjät tarjoavat riittävästi mahdollisuuksia vaikuttaa sosiaalisessa mediassa

Sosiaalisen median tarjoamat palveluiden kehittämisen mahdollisuudet ovat innostavia minulle

16. Jos käytät sosiaalista mediaa, esitä ideoitasi siitä, miten sitä voisi hyödyntää perheille suunnattujen palveluiden kehittämisessä? Ideoi vapaasti!

Arjen sujuvuus

Vastaa sen mukaan, kuinka väittämä pitää paikkansa

- 1 täysin eri mieltä
2 jokseenkin eri mieltä
3 ei samaa eikä eri mieltä
4 jokseenkin samaa mieltä
5 täysin samaa mieltä

17. Arvioi perheesi arjen sujuvuutta

	1	2	3	4	5
Perheemme arki on sujuvaa	☐	☐	☐	☐	☐
Perheemme aikuisten työ ei häiritse perhe-elämää	☐	☐	☐	☐	☐
Perheessämme on säännölliset ruoka-ajat	☐	☐	☐	☐	☐
Perheessämme on yhteisesti sovitut säännöt (esim. kotintuloajat)	☐	☐	☐	☐	☐
Perheessämme on säännölliset nukkumaanmenoajat	☐	☐	☐	☐	☐
Perheessämme tapahtuu ennalta suunnittelemattomia, perheen elämää häiritseviä asioita	☐	☐	☐	☐	☐
Perheessämme on riittävästi yhteistä aikaa	☐	☐	☐	☐	☐
Perheemme aikuiset ovat usein niin väsyneitä, etteivät jaksa hoitaa perheen asioita	☐	☐	☐	☐	☐
Olen tyytyväinen arkemme sujuvuuteen	☐	☐	☐	☐	☐

18. Mainitse 1-3 arjen sujuvuutta tukevaa tekijää

1

2

3

19. Mainitse 1-3 arjen sujuvuutta kuormittavaa tekijää

1

2

3

20. Jos tarvitsisin apua arjen kuormittavuuteen liittyvissä asioissa, voisin pyytää sitä seuraavilta tahoilta

	1	2	3	4	5
Järjestöt	☐	☐	☐	☐	☐
Seurakunnat / Hengelliset yhteisöt	☐	☐	☐	☐	☐
Julkiset sosiaalipalvelut	☐	☐	☐	☐	☐
Julkiset terveyspalvelut	☐	☐	☐	☐	☐
Sähköiset palvelut	☐	☐	☐	☐	☐
Yrityksiltä ostettavat palvelut	☐	☐	☐	☐	☐
Muu taho, mikä? <input type="text"/>	☐	☐	☐	☐	☐
En keneltäkään	☐	☐	☐	☐	☐

21. Mitä muuta haluaisit sanoa perheenne arjen sujuvuuteen liittyen?

Perhesuhteet ja tukiverkko

Vastaa sen mukaan, kuinka väittämä pitää paikkansa

- 1 täysin eri mieltä
2 jokseenkin eri mieltä
3 ei samaa eikä eri mieltä
4 jokseenkin samaa mieltä
5 täysin samaa mieltä

22. Arvioi perheenjäsenten välisiä suhteita

	1	2	3	4	5
Olemme toistemme tukena	☐	☐	☐	☐	☐
Perheessämme on vahva yhteishenki	☐	☐	☐	☐	☐
Yhdessä oleminen on helppoa ja sujuvaa	☐	☐	☐	☐	☐
Perheessämme jokaisella on mahdollista jakaa omia ajatuksiaan ja kokemuksiaan	☐	☐	☐	☐	☐

Emme juuri riitele perheessämme	☐	☐	☐	☐	☐
Riitely menee perheessämme liian pitkälle	☐	☐	☐	☐	☐
Riitojen sopiminen on perheessämme helppoa	☐	☐	☐	☐	☐
Kaikilla on turvallista olla kotona	☐	☐	☐	☐	☐

Osoitan kiinnostusta ja ymmärrystä lapseni mieltä kohtaan silloinkin, kun olen eri mieltä hänen kanssaan	☐	☐	☐	☐	☐
Tunnistan lapseni tunteita ja tarpeita	☐	☐	☐	☐	☐
Osoitan lastani kohtaan lämpöä ja huolenpitoa	☐	☐	☐	☐	☐
Selitän lapselle syitä siihen, miksi sääntöjä tulee noudattaa	☐	☐	☐	☐	☐
Minulla on riittävästi ymmärrystä ja tietoa vanhempana toimimisesta	☐	☐	☐	☐	☐

Olen tyytyväinen perheemme vuorovaikutukseen	☐	☐	☐	☐	☐
Olen tyytyväinen perheen ilmapiiriin	☐	☐	☐	☐	☐
Olen tyytyväinen vanhemmuustaitoihini	☐	☐	☐	☐	☐

23. Jos tarvitsisin apua perheenjäsenten välisiin suhteisiin liittyvissä asioissa, voisin pyytää sitä seuraavilta tahoilta

	1	2	3	4	5
Järjestöt	☐	☐	☐	☐	☐
Seurakunnat/Hengelliset yhteisöt	☐	☐	☐	☐	☐
Julkiset sosiaalipalvelut	☐	☐	☐	☐	☐
Julkiset terveyspalvelut	☐	☐	☐	☐	☐
Sähköiset palvelut	☐	☐	☐	☐	☐
Muu taho, mikä? <input type="text"/>	☐	☐	☐	☐	☐
En keneltäkään	☐	☐	☐	☐	☐

24. Arvoi perheesi tukiverkkoa

Saamme tarvittaessa tukea ja apua

	ei koskaan	melko harvoin	toisinaan	melko usein	usein
Sukulaisilta	☐	☐	☐	☐	☐
Ystävilta tai tuttavilta	☐	☐	☐	☐	☐
Toisilta samassa tilanteessa olevilta lapsiperheilä	☐	☐	☐	☐	☐
Naapureilta	☐	☐	☐	☐	☐

25. Mitä muuta haluaisit sanoa perheenjäsenten välisistä suhteista tai tukiverkostanne?

Parisuhde ja erotilanteet

26. Oma tilanne

- ☐ Elän parisuhteessa (Jatka kysymykseen 27)
- ☐ Olen eronnut / Erotilanne (Siirry kysymykseen 29)
- ☐ Ei kumpikaan (Siirry seuraavalle sivulle)

27. Arvioi parisuhdettasi

Vastaa sen mukaan, kuinka väittämä pitää paikkansa

- 1 täysin eri mieltä
2 jokseenkin eri mieltä
3 ei samaa eikä eri mieltä
4 jokseenkin samaa mieltä
5 täysin samaa mieltä

	1	2	3	4	5
Ymmärrämme toisiamme hyvin	☐	☐	☐	☐	☐
Kykenemme puhumaan henkilökohtaisista asioista toisillemme	☐	☐	☐	☐	☐
Meillä on riittävästi yhteistä aikaa	☐	☐	☐	☐	☐
Kykenemme etsimään yhteistä näkemystä ristiriitatilanteissa	☐	☐	☐	☐	☐
Olen tyytyväinen parisuhteeseeni	☐	☐	☐	☐	☐

28. Jos tarvitsisin apua parisuhteeseeni liittyvissä asioissa, voisin pyytää sitä seuraavilta tahoilta

	1	2	3	4	5
Järjestöt	☐	☐	☐	☐	☐
Seurakunnat/Hengelliset yhteisöt	☐	☐	☐	☐	☐
Julkiset sosiaalipalvelut	☐	☐	☐	☐	☐
Julkiset terveyspalvelut	☐	☐	☐	☐	☐
Sähköiset palvelut	☐	☐	☐	☐	☐
Muu taho, mikä?	☐	☐	☐	☐	☐
En keneltäkään	☐	☐	☐	☐	☐

Vastattuasi parisuhdetta koskeviin kysymyksiin voit siirtyä erotilannetta koskevien kysymysten yli seuraavalle sivulle kysymykseen 32

Erotilanne

- 1 täysin eri mieltä
2 jokseenkin eri mieltä
3 ei samaa eikä eri mieltä
4 jokseenkin samaa mieltä
5 täysin samaa mieltä

29. Arvioi erotilannettasi koskevia väittämiä

	1	2	3	4	5
Yhteistyö lapsen asioissa sujuu hyvin toisen vanhemman kanssa	☐	☐	☐	☐	☐
Voimme keskustella asiallisesti lasta koskevista asioista	☐	☐	☐	☐	☐
Lapsen huoltajuuteen ja asumiseen liittyvät järjestelyt ovat toimivat	☐	☐	☐	☐	☐

Meidän on ollut vaikea sopia lasten huoltajuudesta

Puhumme lapselle toisesta vanhemmasta kunnioittavasti

Olemme kuulleet lapsen toiveet ja mielipiteet eron liittyvissä tapaamis- ja asumisjärjestelyissä

Olemme tehneet lapsen mielipiteen kertomisen helpoksi eron liittyvissä järjestelyissä

Eron jälkeiset vanhemmuuteen liittyvät järjestelyt kuormittavat arkeani

Ulkopuolinen apu on ollut tärkeää erosta johtuvien asioiden selvittämisessä

Suhteeni lapseeni on pysynyt hyvänä erosta huolimatta

Olen tyytyväinen eron jälkeiseen tilanteeseen kaikkien osapuolten kannalta

☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐

30. Jos tarvitsisin apua erotilanteeseen liittyvissä asioissa, voisin pyytää sitä seuraavilta tahoilta

	1	2	3	4	5
Järjestöt	☐	☐	☐	☐	☐
Seurakunnat / Hengelliset yhteisöt	☐	☐	☐	☐	☐
Julkiset sosiaalipalvelut	☐	☐	☐	☐	☐
Julkiset terveyspalvelut	☐	☐	☐	☐	☐
Sähköiset palvelut	☐	☐	☐	☐	☐
Muu taho, mikä?	☐	☐	☐	☐	☐
En keneltäkään	☐	☐	☐	☐	☐

31. Mitä muuta haluaisit sanoa erotilanteeseesi liittyen?

Hyvinvointi

Vastaa sen mukaan, kuinka väittämä pitää paikkansa

- 1 täysin eri mieltä
2 joihinkin eri mieltä
3 ei samaa eikä eri mieltä
4 joihinkin samaa mieltä
5 täysin samaa mieltä

32. Arvioi perheesi elämäntapojasi, mielialaa ja terveyttä

	1	2	3	4	5
Perheemme ruokailutottumukset ovat hyvinvointia tukevat	☐	☐	☐	☐	☐
Perheemme liikuntatottumukset ovat hyvinvointia tukevat	☐	☐	☐	☐	☐
Lepäämme riittävästi	☐	☐	☐	☐	☐
Perheessämme vietetään sopivasti aikaa digilaitteiden parissa	☐	☐	☐	☐	☐
Alkoholi tai muut päihteet eivät aiheuta ongelmia perheessämme	☐	☐	☐	☐	☐
Perheenjäsenen mieliala on yleensä hyvä	☐	☐	☐	☐	☐
Yksi tai useampi perheenjäsen on usein huolestunut tai ahdistunut	☐	☐	☐	☐	☐
Yksi tai useampi perheenjäsen on toistuvasti sairaana	☐	☐	☐	☐	☐
Perheen aikuiset näkevät tulevaisuuden positiivisena	☐	☐	☐	☐	☐
Olen tyytyväinen perheenjäsenten elämäntapoihin	☐	☐	☐	☐	☐

Olen tyytyväinen perheenjäsenten mielialaan

☐☐☐☐☐

Olen tyytyväinen perheenjäsenten terveyteen

☐☐☐☐☐

33. Jos tarvitsisimme apua hyvinvointimme liittyvissä asioissa, voisin pyytää sitä seuraavilta tahoilta

	1	2	3	4	5
Järjestöt	☐	☐	☐	☐	☐
Seurakunnat / Hengelliset yhteisöt	☐	☐	☐	☐	☐
Julkiset sosiaalipalvelut	☐	☐	☐	☐	☐
Julkiset terveyspalvelut	☐	☐	☐	☐	☐
Sähköiset palvelut	☐	☐	☐	☐	☐
Muu taho, mikä?	☐	☐	☐	☐	☐
En keneltäkään	☐	☐	☐	☐	☐

34. Arvioi perheesi hyvinvointia yleisesti

1 huono
2 melko huono
3 ei huono eikä hyvä
4 melko hyvä
5 hyvä

	1	2	3	4	5	Ei koske minua
Oma hyvinvointi	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Puolison hyvinvointi	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Lasten hyvinvointi	☐	☐	☐	☐	☐	☐

35. Olisiko Sinulla ideoita perheiden hyvinvointia tukevien palveluiden ja erilaisten toimintojen kehittämiseksi, jotta ne vastaisivat paremmin perheesi avuntarpeisiin?

36. Mitä muuta haluaisit kertoa perheesi hyvinvointiin liittyen?

Vapaa-aika ja harrastukset

37. Arvioi perheesi harrastustoimintaa

Vastaa sen mukaan, kuinka väittämä pitää paikkansa

1 täysin eri mieltä
2 jokseenkin eri mieltä
3 ei samaa eikä eri mieltä
4 jokseenkin samaa mieltä
5 täysin samaa mieltä

	1	2	3	4	5
Perheenjäsenillä on mielekästä tekemistä vapaa-ajalla	☐	☐	☐	☐	☐
Perheenjäsenillä on harrastus tai useita harrastuksia	☐	☐	☐	☐	☐
Perheenjäsenet eivät voi harrastaa haluamiaan harrastuksia, koska ne ovat liian kalliita	☐	☐	☐	☐	☐
Perheessämme kannustetaan lapsia harrastusten pariin	☐	☐	☐	☐	☐
Perheen lasten harrastamista tuetaan (esim. kuljetus harrastuksiin)	☐	☐	☐	☐	☐

Perheen aikuisilla on riittävästi aikaa omiin harrastuksiin

38. Kuinka tärkeitä seuraavat järjestetyt toiminnot ovat perheellesi?

- 1 ei lainkaan tärkeä
2 vain vähän tärkeä
3 kohtalaisesti tärkeä
4 melko tärkeä
5 erittäin tärkeä

Voit käyttää "Ei koske minua" vaihtoehtoa silloin, kun perheenjäsenistä kukaan ei ole mukana toiminnassa tai et tiedä, mitä se tarkoittaa.

	1	2	3	4	5	Ei koske minua
Kulttuuri (esim. musiikki, tanssi, valokuvaus)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Liikunta tai urheilu	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Leiri-, retki- ja erätoiminta	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Matalan kynnyksen kohtaamispaikat (esim. avoin päiväkotikahvila, MLL:n kahvila, nuorisotilat)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Lapsille järjestetty iltapäivätoiminta ja kerhot	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Vertaisryhmätoiminnassa mukana oleminen	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ystävätoiminnassa mukana oleminen	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Vapaaehtoistoiminnassa mukana oleminen	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Kokemusasiantuntijatoiminnassa mukana oleminen *	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Muu, mikä? <input type="text"/>	☐	☐	☐	☐	☐	☐

*Kokemusasiantuntijatoiminnalla tarkoitetaan oman kokemuksen jakamista muun muassa vertaisille tai ammattilaisille.

39. Millaiset ovat paikkakuntasi mahdollisuudet perheenjäsenien toimintaan harrastuksiin tai järjestettyyn vapaa-ajan viettoon?

- ☐ Hyvät
☐ Melko hyvät
☐ Kohtalaiset
☐ Melko huonot
☐ Huonot

40. Estääkö jokin asia perheenjäseniäsi hyödyntämästä paikkakuntasi harrastusmahdollisuuksia tai vapaa-ajan viettomahdollisuuksia? Kerro vapaasti.

41. Millaiset ovat perheesi taloudelliset mahdollisuudet kustantaa perheenjäsenien toimintamahdollisuuksia tai järjestettyä vapaa-ajan viettoa?

- ☐ Hyvät
☐ Melko hyvät
☐ Kohtalaiset
☐ Melko huonot
☐ Huonot

Vapaa sana

42. Miten lappilaiset perheet voisivat tulla paremmin kuulluiksi ja osallisiksi heidän hyvinvointiaan koskeissa asioissa?

Taustakysymykset

43. Mikä on asuinkuntasi?

- ☐ Enontekiö ☐ Inari ☐ Kemi ☐ Kemijärvi ☐ Kemijärvi ☐ Kittilä ☐ Kolari ☐ Muonio ☐ Pelkosenniemi ☐ Pello
☐ Posio ☐ Ranua ☐ Rovaniemi ☐ Salla ☐ Savukoski ☐ Simo ☐ Sodankylä ☐ Tervola ☐ Tornio ☐ Utsjoki
☐ Ylitornio

44. Mikä on sukupuolesi?

- ☐ Nainen
☐ Mies
☐ Muu

45. Mikä perhemuoto kuvaa parhaiten nykyistä perhettäsi ja omaa tilannettasi?

Voit valita useita

- ☐ Ydinperhe
☐ Yksinhuoltajaperhe
☐ Uusperhe
☐ Sateenkaariperhe
☐ Yksinasuva
☐ Kahden kulttuurin perhe
☐ Etävanhempi

46. Kuinka monta ja minkä ikäisiä lapsia perheessäsi on?

	1	2	3	4 tai yli
0–6-vuotiaita	☐	☐	☐	☐
7–12-vuotiaita	☐	☐	☐	☐
13–15-vuotiaita	☐	☐	☐	☐
16–18-vuotiaita	☐	☐	☐	☐
Yli 19-vuotiaita	☐	☐	☐	☐

47. Mikä on taloudessasi asuvien lasten määrä?

2 merkkiä jäljellä

48. Onko perheessäsi erityistä tukea tarvitsevia lapsia?

- ☐ kyllä
☐ ei

49. Miten katsot perheesi tulojen riittävän siihen, mitä tarvitsette?

- ☐ Tulomme riittävät paljon vähempään kuin tarvitsemme
☐ Tulomme riittävät jonkin verran vähempään kuin tarvitsemme

- ☐ Tulomme riittävät suurin piirtein siihen, mitä tarvitsemme
- ☐ Tulomme riittävät jonkin verran enemmän kuin tarvitsemme
- ☐ Tulomme riittävät paljon enemmän kuin tarvitsemme

50. Minä vuonna olet syntynyt?

Jos syntymävuottasi ei löydy pudotusvalikosta, valitse vaihtoehto *muu, mikä?* ja kirjoita syntymävuotesi viereiseen tekstikenttään

Valitse ☐

51. Mikä on tällä hetkellä pääasiallinen toimintasi?

- ☐ Palkkatyössä
- ☐ Yrittäjänä
- ☐ Vanhempainvapaalla
- ☐ Työtön
- ☐ Pitkäaikaistyötön (yhtäjaksoisesti työttömänä 12 kuukautta tai pidempään)
- ☐ Lomautettu
- ☐ Eläkeläinen
- ☐ Opiskelija

52. Jos olet työtön tai lomautettu, kuinka pitkään olet nyt ollut yhtäjaksoisesti työttömänä tai lomautettuna?

Arvioi aika kuukausina

53. Jos olet työssä käyvä, mikä on työsuhteesi muoto?

☐ Vakinainen

VAI

☐ Määräaikainen

=====

☐ Täysipäiväinen

VAI

☐ Osa-aikainen

100% valmiina

Artikkeli III

Lantela, L. & Lakkala, S. 2020. The role of comprehensive schools in supporting the well-being of Northern-Finnish young people as perceived by the young people, parents and carers. *Education in the North* 26(3), 125-140.

Reproduced as a part of a doctoral dissertation with the kind permission of the copyright holder.

LAPIN YLIOPISTO
UNIVERSITY OF LAPLAND

University of Lapland

This is a self-archived version of an original article. This version usually differs somewhat from the publisher's final version, if the self-archived version is the accepted author manuscript.

The role of comprehensive schools in supporting the well-being of Northern-Finnish young people as perceived by the young people, parents and carers

Lantela, Lauri; Lakkala, Suvi

Published in:
Education in the North

DOI:
[10.26203/3jgr-kd46](https://doi.org/10.26203/3jgr-kd46)

Published: 07.05.2020

Document Version
Publisher's PDF, also known as Version of record

Citation for published version (APA):
Lantela, L., & Lakkala, S. (2020). The role of comprehensive schools in supporting the well-being of Northern-Finnish young people as perceived by the young people, parents and carers. *Education in the North*, 27(1), 125-140. <https://doi.org/10.26203/3jgr-kd46>

Document License
CC BY-NC-ND

ARTICLE

The role of comprehensive schools in supporting the well-being of Northern-Finnish young people as perceived by the young people, parents and carers

Lauri Lantela, lauri.lantela@ulapland.fi

University of Lapland, Finland

Suvi Lakkala, suvi.lakkala@ulapland.fi

University of Lapland, Finland

To cite this article: Lantela, L., and Lakkala, S., (2020). The role of comprehensive schools in supporting the well-being of Northern-Finnish young people as perceived by the young people, parents and carers. *Education in the North*, 27(1) pp. 125-140.
<https://doi.org/10.26203/3jgr-kd46>

The role of comprehensive schools in supporting the well-being of Northern-Finnish young people as perceived by the young people, parents and carers

Lauri Lantela, lauri.lantela@ulapland.fi

University of Lapland, Finland

Suvi Lakkala, suvi.lakkala@ulapland.fi

University of Lapland, Finland

Abstract

In Finland, services aimed at supporting the well-being of young people and their families are fragmented. This research explores the expectations of young people and parents and carers concerning the well-being of young people and their perceptions of the school's role in supporting young people. The research was conducted in the form of a survey addressed to ninth-graders (N=440) and parents and carers (N=289) in Finnish Lapland in 2018. Both quantitative and qualitative analyses were performed on the data. The results show that most students from families with unsupportive family atmosphere and parenting did not wish to seek help. Still, among the whole study population, most of the young people experienced school as a natural place to receive extensive support for well-being. Both students and parents and carers wanted school to be a low-threshold place with various professionals who see, hear and support the students as needed. However, the challenge is to develop services that help struggling families. It would be necessary to invest in the development of collaborative, multi-agent school cultures that nurture students' initiative and engagement. We call this approach *sustainable well-being* which means working continuously to build trust and support for young people every day.

Keywords: sustainable well-being, young people, parents and carers, comprehensive school, preventive student welfare work

Introduction

In Finland, social welfare and health care legislation is currently being reformed. Finland aims to organise services as part of a new kind of regional government. At this time, researchers, authorities and professionals have excellent opportunities to influence the content and principles of child, youth and family services. The idea of early intervention has dominated Finnish child and youth services for the past three decades, but the services remain fragmented, with an emphasis on corrective actions (Häkli, Korkiamäki and Kallio 2018).

We considered whether the school could adopt a new role as a meeting arena for young people and different professionals, providing a coherent structure for youth services. The school's role is generally recognised as a place for learning academic skills, but, at the same time, it is also a social community building students' identity and social skills (e.g. Skinner, Furrer, Machand and Kinderman 2008). A well-functioning school can protect children and act as a buffer between society's demands and children's well-being (e.g. Järventie 2005). The students' learning outcomes and their possibilities of participation in schooling contexts are related to their competence as agents later in their adult life (Eteläpelto, Vähänsantanen, Hokka and Paloniemi 2013).

However, the school's new role as a producer of multiple youth services would require new professional strategies. To begin with, professionals related to students' welfare services lack competence and knowledge to increase client-oriented services, such as those promoting engagement and participation of young people and their families (e.g. Dadfar, Brege & Semnani 2013). Also, the teacher's role as a transmitter of knowledge has been traditionally emphasised, and the family's internal affairs have been considered to fall outside the scope of the teacher's professional role (Lakkala, Turunen, Laitinen and Kauppi 2019). The difficulties in engaging students and collaborating with families became explicit in the report by the Finnish Ministry of Education and Culture (2014). The report indicates that students' and their families' self-assessment of their need for support was rarely considered when planning the support for learning and schooling. It seems that, in Finland, schools are unable to utilise the experience of students and their families. International research (e.g. Epstein 2013) has documented this issue, too.

Our article contributes to the discussion of young people's and families' experiences, along with their opinions on the school's role in supporting student well-being. We ask whether young people's family background influences their willingness to seek help to support their own well-being. How do young people perceive the role of the school in situations in which they need help with various issues in their lives? How do parents and carers see the school's role in supporting young people's well-being? By listening to the opinions of young people and families, our research proposes the concept of *sustainable well-being*. How can school services encourage young people to make positive far-reaching and sustainable decisions in their life? With the help of our findings, we will outline the kinds of school structures and approaches that would enhance the agency and well-being of young people and their families in a sustainable way.

Theoretical context

UN Convention on the Rights of the Child in 1989 enshrines children's and young people's rights to participate in decision-making. The right to participate is in line with UNESCO's Sustainable Development Goal 4, which aims to ensure inclusive and equitable quality education and promote lifelong learning opportunities for all (UNESCO 2017). According to previous research, children's and young people's possibilities to participate in their community is indeed one of the determinants of human well-being. Allardt (1976) divided the dimensions of human well-being to three key components: 'having', 'loving' and 'being'. 'Having' is related to appropriate housing, sufficient income and satisfactory health. 'Loving' means loving relationships and a feeling of belonging to a community. 'Being' highlights the ability to influence one's life and to make a difference in relationships or the surrounding community. Baumrind (1966, 1991) states that a young person's optimal competence consists of agency in one's life and confidential, close relationships. Agency means the ability to live one's life in a way that fills the needs of autonomy, independence and self-determination. Meaningful relationships refer to the needs of being cared for and committed to others. We see well-being as an ongoing active process determined by the individual's abilities and possibilities to make choices in their own life, and as a valuable life with relationships built through one's own choices (White 2011).

Family and school are the two most important contexts influencing children's and young people's well-being. The qualities of family and parenting are important determinants of children's future. For example, the quality of parental emotional attachment and parental control influence children's agency, prosocial behaviour and decisions relevant to well-being (Aunola, Tolvanen, Viljaranta, Nurmi, 2013; Moretti and Peled 2004). Consequently, a young person whose parents have weak parental skills and difficulties in social interaction lacks both resources and skills to act in a prosocial way (Lantela and Rajala 2019) In fact, children and young people with a wounded self-image may accumulate their own difficulties through their own actions which are based on their social expectations (Järventie 2005).

As a place where children and young people generally spend their days, the school is a significant forum for children's and young people's social relationships and as such a significant platform for building one's identity (Reschly and Christenson 2006). A strong body of research shows that if schools are unable to identify students' problems and provide them with support and services as needed, the well-being of students decreases. For example, Rönkä and Pulkkinen (1995) used longitudinal data (N=396) of adolescents and noted that men who had problems in social functioning in young adulthood, had often experienced a history including aggressiveness at age eight and problems in school adjustment and in the family at age 14. Äärelä, Uusiautti and Määttä (2015) analysed young prisoners' narratives about their school paths. The reasons why the young people who participated in the research had become dropouts are not univocal. Nevertheless, risk factors such as poor academic outcomes (e.g. Battin-Pearson *et al.* 2000) and behavioural problems (e.g. Christenson and Thurlow 2004) can be detected. The young prisoners called for humanity, consistent rules and limits, and the sense of caring, nurturing and solidarity at school (Äärelä *et al.* 2015).

Björn, Aro, Koponen, Fuchs and Fuchs (2016) noted that teachers lack the ability to identify the early signs of problems and intervene in a constructive way. In addition, the child's views may not be heard

and the procedural nature of supporting the child may be fractured due to changing authorities (Kauppi, Laitinen, Lakkala and Turunen 2017). Furthermore, the insufficient possibilities and competence to do multi-professional team work among various authorities may prevent the support process from proceeding in a structured way (Stone and Zibulsky 2015; Lakkala *et al.* 2019).

The school reaches the whole age group, and in many cases, the school's adults have years of experience of working with young people and families. In Finnish comprehensive school, the welfare work is divided into two support systems that are expected to communicate reciprocally. The first support system is the three-tiered support for learning and schooling, and it is the right of every student (Finnish National Board of Education, 2016). The general support takes place every day, the intensified support is meant for students at risk of dropping out of school or having long lasting difficulties in their studies (Finnish National Board of Education, 2016). The third tier is the special support, which requires official administrative decision (Finnish National Board of Education, 2016). The second support structure is the student welfare system, which consists of communal and individual student welfare work (Student Welfare Act 1287/2013). The individual welfare work consists of school health, psychologist and social work services.

Communal student welfare is a rather new concept, emphasised in the latest Finnish Student Welfare Act. The introduction of the concept has caused uncertainty among teachers and school social workers as it demands restructuring their professional expertise (Laitinen *et al.* 2018). Communal student welfare calls for supporting young people's comprehensive well-being as well as offering multi-professional help (Rose 2011). Stone and Zibulsky (2015) explored various school-based support strategies. They note that health and mental health programmes in schools increase the school's capability to connect to local services although, historically, schools have had difficulties in engaging families with other service providers that work with young people and their families. In addition, in interventions focusing on social and emotional competence, the best results have been obtained in interventions engaging the entire family in various activities, e.g. by providing both the young people and their families assignments and information on social and emotional skills (Catalano *et al.* 2002). The implementation of the three-tiered support for learning and schooling has faced difficulties. There is evidence that Finnish teachers are not familiar with all the means that can be used when supporting all the students in everyday situations as expected (Björn *et al.* 2016; Thuneberg *et al.* 2014).

In summary, the school-based strategy that could offer extensive support for young people includes identifying problems at an early stage in the environments in which their lives unfold (e.g. Stone and Zibulsky 2015). Now we will turn to our experts, the young people and parents and carers, to hear their opinions of the school's role as a supporter of young people's well-being.

Research aim and research questions

This research examines the expectations and needs of young people, parents and carers concerning student well-being and their perceptions of the role of compulsory education. The study seeks to answer the following main questions:

- 1) Does a young person's family background influence his/her willingness to seek help to improve his/her well-being?
- 2) How do young people perceive the role of school in various life situations in which they need help?
- 3) How do parents and carers perceive the role of school in supporting young peoples' well-being?

Method

To investigate these questions, a theory-based survey research method (e.g. Creswell and Creswell, 2018) was chosen. The present research was part of an extensive survey addressed to all ninth-graders, parents and carers in Finnish Lapland in 2018, as part of a national project called *Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma*, LAPE, Programme to address child and family services. LAPE aims to develop new ideas towards more comprehensive social and health care services instead of sectorised service provisions (LAPE 2018).

When planning the survey, the previous local (Sutinen, 2010), national (e.g. Hakulinen-Viitanen and Pelkonen, 2017) and international (Bentovim *et al.*, 2012; Moos and Moos, 2009) surveys and qualitative research (e.g. Baumrind, 1966; 1991) were utilised. The focus was on local and international issues related to young people's engagement and well-being. Before launching the survey, the instrument was tested by five test users who were recruited through one of the local youth councils and through the researchers' personal networks. The test users gave feedback for the researchers and the survey was further developed.

The young people completed the survey during school hours, using a web-based form. The survey was open for one month. Except for one municipality, at least one school from all Lappish municipalities participated in the survey. The respondents comprised 440 ninth-graders, of whom 45,2% were girls, 37,4% were boys, and 17,3% answered 'other' or declined to express their gender. The Finnish ninth-graders are 15 to 16 years old, on the last grade of Finnish compulsory education. Compared to all ninth-graders who graduated (N=1808) in Finnish Lapland (Official Statistics Finland, 2018) in 2018, 24% of ninth-graders completed the survey.

The part of the survey targeted to parents and carers was executed in co-operation with local health and social care services and schools. The parents' and carers' responses (N=289) were received from 17 municipalities. The six background variables for parents and carers were place of residence, age, gender, the number and age of children, the number of children living in the respondent's household and information about having children with special needs in the family. The parents' and carers' age varied between 22 and 65 years (M=42,25). Most of the respondents were women (91%), and 9% were men. In the respondents' households, the number of children ranged from 0 to 10. Typically, households had one (22%), two (40,4%), three (16%) or four (8%) children. Respondents in 21.6% of the families reported having children with special needs in their family. The data were gathered separately from random respondents. With this procedure we reached a larger sample of respondents than if the

respondents were from the same family. This procedure also strengthened the research ethics because the data of parents and the young people could not be combined at any stage of the research. Each respondent expressed his/her own assessment in the survey. On the other hand, the reliability of the data would be stronger if, for example, the family atmosphere assessments were based both on the young people's and their parents and carers' perspectives.

The survey covered five themes of well-being and participation. The questions for each theme were constructed in a slightly different way in order to match the young people's and parents' and carers' viewpoints about school. The different themes included items assessed with a 5-point Likert scale, multiple-response questions and open-ended questions. Altogether 54 questions were targeted to the young people and 53 to the parents and carers. For this paper data drawn from the questionnaire to the young people consists of one Likert-scale, two open-ended and five multiple-response and from the parents and carers' questionnaire two open-ended question were analysed.

In our research analysis, the family environment groups were formed by cluster analysis. The groups were formed based on parents' emotional attachment, parents' communication, family interaction and family atmosphere as evaluated by the young people themselves. The exact composite variables are explained in the beginning of the results section. The idea of k-means cluster analysis is to count Euclidean distances between observations and place to the same cluster as the observations with short distances, so that clusters are internally cohesive and externally isolated (Cormack 1971). In our research, the k-means cluster analysis was used for data simplification (Hair, Anderson, Tatham and Black 1995). With k-means cluster analysis, groups in which members were alike in terms of parenting and family atmosphere and interaction were formed. All variables were measured with the same five-point Likert scale and thus there was no need to standardise the values. The analyses were done using cross-tabulation and chi-square tests to identify connections, and Cramer's V to assess the strength of the connections (Coolican, 2013). The reliability of the composite variables was assessed via Cronbach's alpha ($>0,60$ satisfactory, $>0,70$ good) (Hair *et al.* 1995). Reliability was found to be good in all composite variables (0,88-0,95). The statistical analyses are described in the results section. The statistical analyses were performed with IBM SPSS 24 and version 3.0.2 of R. The scree plots were generated using R, and the other analyses were conducted using SPSS.

The two open-ended questions mapped ideas about the kinds of activities through which various adults and professionals could support students' well-being, participation and comfort at school. The responses were analysed using qualitative content analysis (Schreier, 2012). After reading through several times, the responses were split into more specific meaning units. The meaning units were placed into themes similar in meaning. Thus, the first analysis was made on a data-driven basis (Schreier, 2012). Next, the themes were evaluated with the help of concepts related to structuring the support for the young people (Schreier, 2012), introduced in the theoretical framework. The results of the qualitative content analysis are represented via themes provided with the absolute frequencies of instances that fall into each theme (Schreier, 2012). Also, some data extracts are presented as examples of the themes (Silverman, 2014).

Results

The connection of the family environment to a young person's willingness to seek help

The composite variables of the family environment

We formed groups for a family environment. The composite variables were formed with the mean function. The variables described (cf. Baumrind, 1966; 1991) parenting and family atmosphere and interaction, as evaluated by the young people themselves.

Parenting was measured with two composite variables, both formed by two items. Items included *Parent communication* were: the degree to which parents and carers agreed upon rules to obey and the degree to which they show interest in and understanding of their children's opinions, even when they disagree. Two items were included in *Parent emotional attachment*: the degree to which parents and carers identify their children's emotions and needs, and the degree to which they give positive feedback to their children. Three items formed the *Family atmosphere*: the degree to which the family supports the young people, the degree of the family's team spirit and the degree of contentment of the young people with their family's atmosphere. Three items formed the composite variable *Family interaction*: the degree to which the young people can share thoughts and experiences in the family, the degree to which the young people can participate in decision-making in the family, and the degree of contentment of the young people with their family's interaction. The means, standard deviations and correlations of the composite variables are illustrated in Table 1. Correlations are high, especially between the two family variables and the two parenting variables.

	Items	1	2	3	4
1. Parent communication	-My parents explain why the agreed upon matters need to be followed -My parents show interest and understanding towards my opinions even when they disagree with me	-	,830	,785	,791
2. Parent emotional attachment	-My parents understand my emotions and my needs -I get positive feedback from my parents		-	,815	,833
3. Family atmosphere	- My family supports me - There is a good team spirit in my family - I am content with my family's atmosphere			-	,938
4. Family interaction	- It is possible for me to share my thoughts and experiences with my family - I can participate in decision making in my family - I am content with my family's interaction				-
Mean		3,75	3,84	4,05	3,96
Standard deviation		1,13	1,01	1,02	1,03

Table 1. Family and parenting variables. Correlations, means and standard deviations

For the family environment, four groups were formed by cluster analysis. The groups were divided based on the means of the four items (Parent communication, Parent emotional attachment, Family atmosphere and Family interaction) and named with an adjective describing the quality of parenting and family climate based on the means of the variables. The clusters were named as unsupportive ($M=1,31-1,62$), moderately supportive ($M=2,83-3,21$), supportive ($M=3,79-4,25$) and highly supportive ($M=4,77-4,91$) family environment. The four groups are shown in Figure 1. Four groups were chosen because the clusters were stabilised by size. Also, a scree plot of between-groups sum of squared errors against each cluster solution was used to confirm the solution. For cross-tabulation, the four-cluster solution was the most relevant because it highlighted differences between family environments. Figure 1 shows the means and number of cases within each family environment (cluster). Standard deviations were low on all variables and on all clusters varying between 0,21-0,6

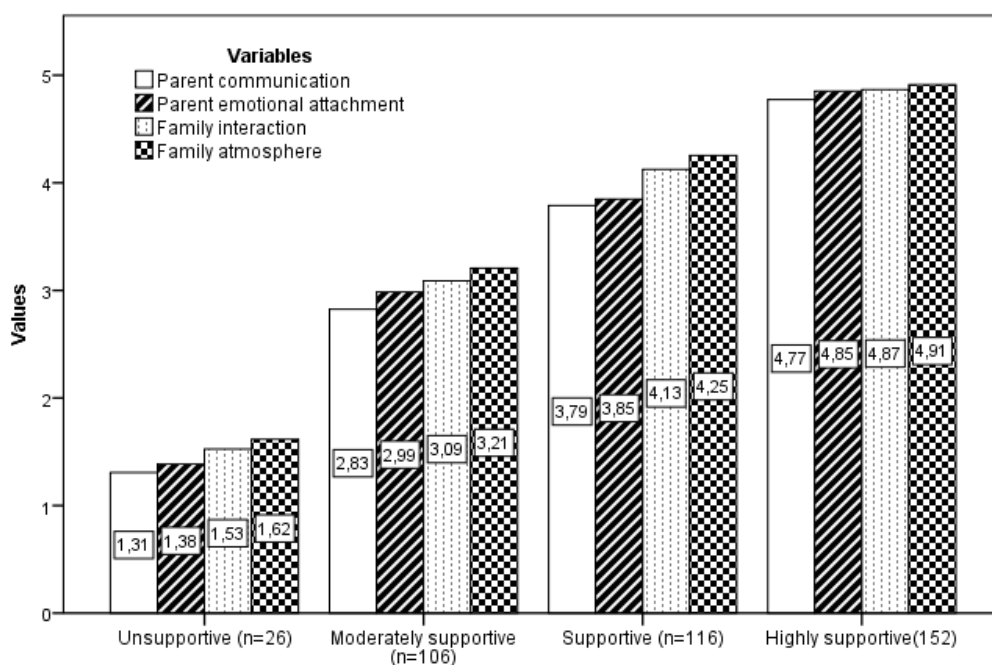

Figure 1. Family environment clusters based on family and parenting variables

Cross-tabulation for the family environment and the willingness to seek help

The young people were presented a set of various options and they were asked which one they would turn to for help in case of five different problems. The options were *internet services*, *spiritual congregations*, *associations* (e.g. peer support, non-governmental organisation workers), *health services*, *family*, *young people and social services* and *the school's adults*. The fifth option was 'no one'. For all problems, the option the young people chose the most was *the school's adults*. The frequencies divided between different caregivers and problems are illustrated in Table 2.

	Electric services	Spiritual congregations	Associations	Health services	No one	Family, youth and child services	Adults in school
Stress in everyday life	42	42	45	67	103	142	171
Unsupportive family atmosphere and lots of fights	34	38	47	57	118	120	145
Problems with parents	33	36	46	59	101	130	140
Problems in peer relationships	30	38	34	33	116	112	131
Problems in wellbeing	27	27	45	91	61	65	99
Total	164	175	217	307	499	569	689

Table 2. The places where the young people would seek help for various reasons

Using cross-tabulation, we examined how many of the young people had chosen the option for not to seek help. In crosstabulation we used the family environment groups and the variables shown in Table 2. The percentage shows how large portion of the respondents had chosen the option of not seeking help in each group. Out of all the reasons for seeking help, the smallest percentage was in the group of highly supportive or supportive family environment. The largest percentage was in a unsupportive family environment group. All results were statistically significant. The effect size between the family environment and willingness to seek help was estimated with Cramer's V. With all options for seeking help, the effect size was found to be medium, varying between 0,22-0,33 (Coolican, 2013). According to our results, the family environment is related to the degree of young people's willingness to seek help in problematic situations. The young people who grew up in a unsupportive family environment are often reluctant to seek help for their problems.

	Highly supportive	Supportive	Moderately supportive	Unsupportive	Cramer's V	X2
Stress in every day life	17,1	16,4	36,8	69,2	,33	df=3, X2=24,144, p<0.001
Unsupportive family atmosphere and lots of fights	17,8	24,1	40,6	65,4	,29	df=3, X2=34,421, p<0.001
Problems with parents	16,4	16,4	38,7	57,7	,30	df=3, X2=35,927, p<0.001
Problems in peer relationships	19,7	23,3	41,5	53,8	,25	df=3, X2=24,144, p<0.001
Problems in wellbeing	8,6	10,5	24,5	30,8	,22	df=3, X2=18,707, p<0.001

Table 3. Percentage of the young people that would not seek help in each family environment cluster

Table 3 shows that almost 70% of the young people from unsupportive family environments might decline to seek help for everyday problems, whereas only about 16-17% of the young people from an highly supportive or supportive family environment would refuse to seek help for those problems. For problems of well-being, about 25-31% of the young people from moderately supportive or unsupportive family environments might refuse to seek help, while the corresponding percentage in the group of highly supportive and supportive family environments varies between 9-11%. Due to using a response question, some of the young people, besides having selected the option of not seeking help from anywhere, had also selected some other option. The result points towards their ambivalent – and partly negative – viewpoint towards seeking help.

Young people's perceptions of the school's role in supporting students' well-being

Over half (62%; n=117) of the young people presented no ideas about the school's role in supporting students' well-being or their answers were unclear. Still, 38% (n=73) of the respondents presented ideas about developing the activities or support at school. The suggestions described the quality of school services (5 meaning units), activities at school (30) and inviting various experts to school (33). For example, the respondents wished for qualified head teachers and teachers, as well as certain kinds of attitudes towards students, as indicated in the response: *'teachers with better attitude'*. In general, the young people wanted the school to provide functional activities such as sports and games, days with certain themes and various ways to study. The young people also wanted more non-formal activities, as indicated in the responses below:

"Coffee machine and table tennis in school."

"I would expect more activities, to have more experts from those different activities."

"More activities during the breaks."

Mostly, the respondents suggested that there should be more youth workers in schools as they felt that the youth workers were natural counsellors in everyday activities: *'Youth workers always listen and help, and if someone just wants to chat, that is fine with them'*. Also, some respondents expressed wishes to receive help from school psychologists, school social workers, the police, and various sports professionals.

When the young people were asked how different professionals could work in schools to help young people at an earlier stage, most of the respondents presented no suggestions, or the answer was unclear (n=117), but 31% (n=53) of the young people suggested multi-professional practice and the school's active role (18 meaning units), low-threshold services and dissemination about the services (11), communal and preventive welfare work (9) and listening to the young people (2). The young people wished for regular conversations with all students about their well-being. In addition, confidentiality was found to be important.

"The young should be acquainted with various professionals earlier so that they could trust them."

"All students having conversations about their well-being."

"Everyone would work in the same environment, i.e. everyone would be nearby."

Parents' and carers' perceptions of the school's role in supporting the young people

The answers of parents and carers (n=114) regarding how to organise collaboration between different professionals to get help for young people were multi-professional teamwork (56 meaning units), low threshold for services and catering for the young and their family (11), dissemination about services (27), resources and the availability of services (6) and organising welfare work (4).

The parents and carers considered the school to be an appropriate place for organising multiprofessional teamwork under the same roof: *'A team of professional deals with issues in the same place. The school is an easy place to enter'*. They wished for a low threshold for services. Teachers

should have the competence to identify problems and have at least the ability to contact professionals working in social welfare and health care quickly: *'Teachers spend most of the day with the young --- at least the school should have knowledge where to contact when problems occur'*.

The parents and carers found the existing professionals who support students' well-being and studies important. Active and preventive roles for school welfare personnel were suggested; for example, school psychologists and doctors could participate in regular lessons and collaborate as a team more than now. Youth workers and leisure time workers (26), and social workers in general (12) are not present daily in Finnish schools, but our study indicates that the respondents would like to have them in such a role. These wishes were related to the general emphasis of creating natural adult relationships. Also, some respondents suggested that various organisations (11) and representatives of different fields, such as arts and sports (21), join the school day.

There were 31 suggestions concerning the quality of the work that should take place at schools. The parents and carers wished for a holistic approach to their children's well-being and studies. Comprehensiveness would be realised if young people were met in different daily occasions. They wished that their young were seen and heard.

"For many young people, discussing difficult matters is easier when the space is neutral [meaning school], and if, for example, they are doing something together."

"In the future, schools could have a wellness clinic where a school social worker, nurse, doctor, psychologist and youth worker --- work as a team."

"During the breaks, it would be good to have people from child and youth work moving / playing / listening to children."

The parents and carers also suggested activities (18) that were partly related to young people's mental well-being and partly aimed to diversify and expand school activities.

"...more people at school, for example, during the breaks, watching what happens there, inventing games and plays."

"The school day could easily be longer: 8.30-15.30. After school, there could be various clubs."

"A model of mental encouragement, where a psychiatric nurse visits the school regularly."

Discussion and conclusion

Our research contributes to the discussion of targeting fragmented services correctly and developing multi-professional children's services by listening to the actual stakeholders: the young people's, parents' and carers' valuable opinions. According to our results, young people living in an unsupportive

or moderately supportive family environment are much less willing to seek help for themselves or their family than young people who come from a supportive or highly supportive family environment. The empirical examination does not point out the reason for this connection. However, the result can be explained by previous research. For example, a family's weak atmosphere and interaction, weak emotional bond and communication between parents and young people may cause negative attitudes and poor social skills (Lantela and Rajala, 2018). As such, some young people's unwillingness to seek help is a significant message when creating school-based strategies for support. Also, as helpers for all proposed problems, the option the young people chose the most was the school's adults. These findings uphold the reason to develop the school into a natural low-threshold place for services.

The young people's, parents' and carers' ideas help us to picture how to create an environment that is capable of supporting young people at an early stage. All the respondents suggested every student to be involved in discussing their well-being. They also recommended that conversations could be combined with ordinary or pleasant activities in good time. This kind of practice would create long-lasting, confidential relationships with adults and seeking help would be easier. Partly these practices could take place during the non-formal time spent at school, which the young people in our study also mentioned. Motivational and caring non-formal activities can enhance learning outcomes, too. For example, according to Demaray & Malecki (2002), supportive school communities nourish the formation of healthy self-concepts for young people. Hattie (2009) states that when school communities enhance students' sense of belonging, they can also develop student engagement in learning (see also Skinner *et al.* 2008).

The parents and carers perceived teachers as timely identifiers of problems and thus enablers of preventive welfare work. Indeed, teachers' emotional support for their students enhances students' learning outcomes and well-being (Ryan and Deci, 2016). The respondents even suggested preventive roles for school welfare personnel, in line with the new national student welfare strategies. If the school's teachers and student welfare personnel were to adopt a more preventive approach to the problems of well-being, they would have to develop their multiprofessional collaboration (see Lakkala *et al.* 2019).

Our research points towards a need to create long-lasting pathways that build young people's positive self-image, confidential relationships and agency in collaboration with the young and their families. Based on our results, we suggest that schools could offer a space for multiple activities and services, develop non-formal functions and promote a collaborative, dialogical school culture. We call this approach *sustainable well-being*, meaning persistent work in creating confidence with, and support for, young people every day.

However, it is not possible to make direct interpretations because the respondents represent a limited sample. Although the survey was addressed to all Lappish schools, not all the schools delivered the survey to students. Furthermore, people coming from a certain kind of socioeconomic background, for example middle-class families, may be overrepresented in the sample. This should be considered when interpreting both the quantitative and the qualitative results. Internationally, the circumstances and policies of education may differ from those of Finland. Further research is needed to learn more from

the actual agents—the young people and their parents and carers—regarding important opinions and thoughts about their own well-being.

Acknowledgements

This research received funding from the project *Let's support together! Multidisciplinary and digital collaboration supporting learning*, funded by the Ministry of Education and Culture, Finland.

The data used in this study were collected in a research project entitled *Developing Family Centre Model in Lapland – Integrated and Multiagency services for families*, funded by the Finnish Ministry of Social Affairs and Health. We would like to thank the research participants as well as the project researchers for their contribution to this study.

Our special thanks go to Senior Lecturer P. Vasari for assistance with statistical analysis.

References

- ÄÄRELÄ, T., MÄÄTTÄ, K. and UUSIAUTTI, S. (2015). "When you feel that your teacher cares, you cuss less at her" Young prisoners thinking back at their teachers., *Education Sciences and Psychology*, 35 (3) pp. 77-89.
- ALLARDT, E. (1976). *Hyvinvoinnin ulottuvuuksia. [Dimensions of Wellbeing]*. Porvoo: WSOY.
- AUNOLA, K., TOLVANEN, A., VILJARANTA, J., & NURMI, J.-E. (2013). Psychological control in daily parent-child interactions increases children's negative emotions. *Journal of Family Psychology*, 27(3), 453-462.
- BATTIN-PEARSON, S., M. D. NEWCOMP, R. D. ABBOTT, K. G. HILL, R. F. CATALANO, AND J. D. HAWKINS. (2000). "Predictors of Early High School Dropout: A Test of Five Theories." *Journal of Educational Psychology* 92(3), pp. 568–582.
- BAUMRIND, D. (1966). Effects of authoritative parental control on child behavior. *Child development*, 37(4), pp. 887-907.
- BAUMRIND, D. (1991). The influence of parenting style on adolescent competence and substance use. *The Journal of Early Adolescence*, 11(1), 56-95.
- BENTOVIM, A., MILLER, L. B., RINNE, R. and AHONEN, T. (2012). *Perhearviointioppas: Perheen voimavarojen, vahvuuksien ja vaikeuksien arviointimenetelmä*. Helsinki: Suomen mielenterveysseura. [The family assessment: assessment method of family competence, strengths and difficulties]. Helsinki: The Finnish Association for Mental Health.
- BJÖRN, P. M., ARO, M. T., KOPONEN, T. K., FUCHS, L. S., and FUCHS, D. H. (2016). The Many Faces of Special Education within RTI Frameworks in the United States and Finland. *Learning disability quarterly*, 39(1), pp.58–66.

CHRISTENSON, S. L. and THURLOW, M. L. (2004). "School Dropouts: Prevention Considerations, Interventions, and Challenges." American Psychological Society 13(1), pp. 36–39.

CATALANO, R., BERGLUND, L., RYAN, J., LONCZAK H. & HAWKINS, D. (2002) *Positive Youth Development in the United States: Research Findings on Evaluations of Positive Youth Development Programs*. The annals of the American academy of political and social science, 591(1), 98-124.

COOLICAN, H. (2017). *Research methods and statistics in psychology*. Psychology Press.

CORMACK, R. M. (1971). A review of classification. *Journal of the Royal Statistical Society: Series A (General)*, 134(3), 321-353.

CRESWELL, J. W. and CRESWELL, J. D. (2018). *Research design: Qualitative, quantitative and mixed methods approaches*. Thousand Oaks, CA: Sage.

DADFAR, H., BERGE, S. and SEMNANI, S. S. E. (2013). Customer involvement in service production, delivery, and quality: the challenges and opportunities. *International Journal of Quality and Service Sciences* 5(1), pp. 46-65.

DEMARAY, M. K., and MALECKI, C. K. (2002). The relationship between perceived social support and maladjustment for students at risk. *Psychology in the Schools*, 39, pp. 305–316.

EPSTEIN, J. L. (2013). Ready or not? Preparing future educators for school, family, and community partnerships. *Teaching Education* 24(2), pp.115–118.

doi:10.1080/10476210.2013.786887

ETELÄPELTO, A., VÄHÄSANTANEN, K., HOKKA, P. and PALONIEMI, S. (2013). What is agency? Conceptualising professional agency at work. *Educational Research Review*, 45, pp. 45-65.

FINNISH MINISTRY OF EDUCATION AND CULTURE. (2014). *Oppimisen ja hyvinvoinnin tuki Selvitys kolmiportaisen tuen toimeenpanosta*. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2. [The support for learning and well-being. Report of the implementation of the three-tiered support. Publications of the Ministry of Education and Culture 2.]

FINNISH NATIONAL BOARD OF EDUCATION. (2016). *National Core Curriculum for Basic Education 2014*. Helsinki: The Finnish National Board of Education.

HAIR, J. F. J., ANDERSON, R. E., TATHAM, R. L., and BLACK, W. C. (1995). *Multivariate data analysis* (4th ed.). Saddle River, NJ: Prentice Hall.

HAKULINEN-VIITANEN, T. and PELKONEN, M. (2017). Voimavaralomakkeet. In: P. Mäki, K. Wikström, T. Hakulinen, T. Laatikainen and M. Aalto (Eds.) *Terveystarkastukset lastenneuvolassa ja kouluterveydenhuollossa: Menetelmäkäsikirja*. Helsinki: Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, pp. 120–128. [Health examinations in child welfare clinics and school health services: Manual. Helsinki: National Institute for Health and Welfare, pp. 120-128].

HATTIE, J. (2009). Visible learning: A synthesis of over 800 meta-analyses relating to achievement. New York, NY: Routledge.

HÄKLI, J., KORKIAMÄKI, R., and KALLIO, K. P. (2018). Positive recognition as a preventive approach in child and youth welfare services. *International Journal of Social Pedagogy*, 7(1), pp. 1-13. DOI: <https://doi.org/10.14324/111.444.ijsp.2018.v7.1.005>

JÄRVENTIE, I. (2005). Millaisia lapsia tällaisina aikoina? *Psykologia* [What kinds of children these days? *Psychology*], 40(4), pp. 415–422.

LAITINEN, M., KEMPPAINEN, T., LAKKALA, S., KAUPPI, A., VEIKANMAA, S., VÄLIMAA, M. and TURUNEN, T. (2018). Sosiaalityön interprofessionaalinen asiantuntijuus – tapausesimerkkinä koulun sosiaalityö. In: T. Juvonen, J. Lindh, Pohjola, A. and Romakkaniemi, M. (Eds.) *Sosiaalityön muuttuva asiantuntijuus. Sosiaalityön tutkimuksen vuosikirja 2018*. [The interprofessional expertise of social work – a case study of school social work. *The changing expertise of social work. The yearbook of social work research*]. Tallinna: UNIPress, pp. 154-181.

LAKKALA, S., TURUNEN, T., LAITINEN, M. and KAUPPI, A. (2019). Koulun mahdollisuudet lapsen oppimisen ja hyvinvoinnin vahvistajana – opettajat ja koulukuraattorit hyvinvointityön tarpeen tunnistajina ja koordinoijina. *Kasvatus: Suomen kasvatustieteellinen aikakauskirja*. [Schools' potential to strengthen children's learning and well-being – teachers and school social workers as identifiers and coordinators of the need for schools' welfare work. *The Finnish Journal of Education*], 50(1), pp. 47-59.

LANTELA, L. and RAJALA, R. (2019). *Perheympäristön yhteys 9-luokkalaisten itsearvioituihin tunneälytaitoihin*. Kasvatus: Suomen kasvatustieteellinen aikakauskirja. [The relationship between family environment and ninth graders' self-assessed emotional intelligence skills]. *The Finnish Journal of Education*, 50(1), pp. 20-33.

LAPE. (n.d.). Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma [Programme to address child and family services] Available at:

https://stm.fi/hankkeet/lapsi-ja-perhepalvelut?p_p_id=56_INSTANCE_7SjjYVdYeJHp&p_p_lifecycle=0&p_p_state=normal&p_p_mode=view&p_p_col_id=column-2&p_p_col_count=1&_56_INSTANCE_7SjjYVdYeJHp_languageId=en_US. [Accessed 21.8.2019]

MOOS, R. H. and MOOS, B. S. (2009) *Family Environment Scale manual: Development, applications and research*. Palo Alto, CA: Mind Garden, Inc.

MORETTI, M. M., & PELED, M. (2004). Adolescent-parent attachment: Bonds that support healthy development. *Paediatrics & child health*, 9(8), 551-555.

OFFICIAL STATISTICS FINLAND. (2018). Pupils in comprehensive schools and with leaving certificates from comprehensive schools by region 2018. Helsinki: Statistics Finland. Available at: https://www.stat.fi/til/pop/2018/pop_2018-11-14_tau_001_en.html [Accessed 22.8.2019]

- RESCHLY, A. L. and CHRISTENSON, S. L. (2006). Prediction of Dropout Among Students with Mild Disabilities. A Case for the Inclusion of Student Engagement Variables. *Remedial and Special Education*, **27**(5), pp. 276–292.
- ROSE, J. (2011). Dilemmas of inter-professional collaboration: Can they be resolved? *Children & Society*, Volume **25**, pp. 151–163.
- RYAN, R. M. and DECI, E. L. (2016). *Self-determination theory. Basic psychological needs in motivation, development, and wellness*. New York, NY: The Guilford Press.
- RÖNKÄ, A. and PULKKINEN, L. (1995). Accumulation of problems in social functioning in young adulthood: a developmental approach. *Journal of Personality and Social Psychology* **69**(2), pp. 381–391.
- SCHREIER, M. (2012). *Qualitative content analysis*. Thousand Oaks, CA: Sage.
- SILVERMAN, D. (2014). *Interpreting qualitative data*. Fifth Edition. London: Sage.
- SKINNER, E., FURRER, C., MARCHAND, G., and KINDERMANN, T. (2008). Engagement and disaffection in the classroom: Part of a larger motivational dynamic? *Journal of Educational Psychology*, **100**, pp. 765–781. doi: 10.1037/a0012840
- STONE, S. and ZIBULSKY, J. (2015). Maltreatment, academic difficulty, and systems-involved youth: Current evidence and opportunities. *Psychology in the Schools*, **52**(1), pp. 22–39. doi: 0.1002/pits.21812
- STUDENT WELFARE ACT (1287/30.12.2013).
- SUTINEN, R. (2010). Loistava perhe, mahtavat kaverit ja koulussa menee hyvin! Lappilaisten nuorten hyvinvoinnin ankkurit. Rovaniemi: Lapin yliopisto.
- THUNEBERG, H., HAUTAMÄKI, J., AHTIAINEN, R., LINTUVUORI, M., VAINIKAINEN, M-P. and HILASVUORI, T. (2014). Conceptual Change in Adopting the Nationwide Special Education Strategy in Finland. *Journal of Educational Change*, **15**(1), pp.37–56.
- UNESCO. (2017). A guide for ensuring inclusion and equity in education. Paris: UNESCO. Available at: <http://unesdoc.unesco.org/images/0024/002482/248254e.pdf>. [Accessed 21.8.2019]
- UNICEF. (n.d.) *The United Nations Convention on the Rights of the Child*. Available at: https://downloads.unicef.org.uk/wp-content/uploads/2010/05/UNCRC_united_nations_convention_on_the_rights_of_the_child.pdf?_ga=2.79824916.24295735.1566456334-1723235319.1566280144. [Accessed 22.8.2019]
- WHITE, J. 2011. *Exploring well-being in schools: A guide to making children's lives more fulfilling*. Abingdon: Routledge.